

Қожа Ахмет Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік
университетінің Ғылыми кітапханасы

Филология ғылымдарының докторы, профессор

ЕРГӨБЕК ҚҰЛБЕК СӘРСЕНҰЛЫ

*шығармаларының библиографиялық
көрсеткіші*

Түркістан 2014

УДК 01
ББК 91.9:80
Қ 74

Құрастырғандар:

Абсеметова М.А., Қуанышбаева Ш.А., Шайхыстамова М.Б.

Құлбек Ергөбек. Библиографиялық көрсеткіш. Алғаш рет басылуы.

Қ 74 Құрастырғандар: Абсеметова М.А., Қуанышбаева Ш.А.,
Шайхыстамова М.Б. Қ.А.Ясауи атындағы ХҚТУ. – Түркістан, «Тұран»
баспаханасы, 2014 ж. 72- бет

ISBN 978-601-243-420-0

Бұл библиографиялық көрсеткіш сыншы ғалым, филология ғылымдарының докторы, профессор, Гуманитарлық Ғылымдар академиясының Халықаралық Ш.Айтматов академиясының академигі, Қазақстан Жазушылар Одағы Басқарма мүшесі, Халықаралық Алаш сыйлығының лауреаты, «Парасат» орденінің және Қазақстан Республикасының Мемлекеттік стипендиясының (Президенттік) иегері **Ергөбек Құлбек Сәрсенұлына** арналған.

Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің ҚР-ның Білім және ғылым министрлігінің өкілі I проректор қызметінен бастап, қазіргі таңда Бас кеңесші – Түркология ғылыми-зерттеу институтының директоры қызметін атқаруда. Бұл библиографиялық көрсеткіш алғаш рет басылып тұр.

УДК 01
ББК 91.9:80

Филология ғылымдарының докторы, профессор
ЕРГӨБЕК ҚҰЛБЕК СӘРСЕНҰЛЫНЫҢ
қысқаша өмірі туралы мәлімет

Әдебиетші, сыншы, публицист, филология ғылымының докторы, профессор, Гуманитарлық Ғылымдар академиясының Халықаралық Ш.Айтматов академиясының академигі, Қазақстан Жазушылар, Журналистер одақтарының мүшесі, Қазақстан Жазушылар Одағы Басқарма мүшесі, Халықаралық Алаш сыйлығының лауреаты, «Парасат» орденінің және Қазақстан Республикасының Мемлекеттік стипендиясының (Президенттік) иегері **Ергөбек Құлбек Сәрсенұлы** 1952 жылы 26 желтоқсанда

Оңтүстік Қазақстан облысы, Отырар ауданындағы Ақынтоғай ауылында, шопан отбасында дүниеге келген. Алты жасында әкеден жетім қалды. Балтакөл елдімекенінде мектепке барды. Күйікасарда (Түркістан ауданы), Арыс қаласында оқуын жалғады. 8 сыныпты Арыс кеншарында, орта мектепті Отырар ауданында аяқтады. Аудандағы Жамбыл атындағы орта мектепті бітірген соң, 1970-1975 жылдары Әл-Фараби (С.М.Киров) атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің филология факультетін оқып, аяқтайды.

1975 жылы Қазақстан Ғылым академиясы М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты бейнелеу өнері бөліміне ғылыми қызметке қалдырылды. 1976 жылы Республикалық халық шығармашылығы үйінде аға әдіскер, 1976-1978 жылы «С.Мұқанов музей-үйінің» аға ғылыми қызметкері, 1978-1980 жылы «Лениншіл жас» (қазіргі «Жас алаш»). Әдебиет және өнер бөлімі тілшісі, аға тілшісі, 1980-1987 жылы С.Мұқанов музейінің ғылым бөлімінің меңгерушісі, 1987-1990 жылы «Социалистік Қазақстан» Егемен Қазақстан газетінің Әдебиет және өнер бөлімінде қызметкер, 1990-1992 жылы Қазақстан Ғылым академиясы М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институтында аға ғылыми қызметкер, Консерваторияда доцент, «Ақиқат» журналында бөлім меңгерушісі (бір мезетте), 1992-1997 жылы Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінде доцент, профессор, кафедра меңгерушісі, декан, Ректордың ғылым істері жөніндегі орынбасары, «Қазақ әдебиеті» газетінің бөлім меңгерушісі, 1997-1999 жылдары Ғылым академиясы М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты «Қазіргі қазақ әдебиеті» бөлімінде Бас ғылыми қызметкер, бөлім меңгерушісі болып қызмет істеді.

1999 жылдың қыркүйегінен Түркістан қаласы әкімінің руханият мәселелері жөніндегі орынбасары, 1999-2003 жылы Оңтүстік Қазақстан облысы Әкімі аппараты бастығының қоғамдық-саяси мәселелер жөніндегі орынбасары, облыс әкімі кеңесшісі болып қызмет атқарды.

2003-2013 жылдары ғалым-сыншы Қ.Ергөбек Түркістан қаласындағы Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің вице-президенті ҚР Білім және Ғылым министрінің өкілі қызметін атқарды.

Қазіргі таңда Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Бас кеңесшісі – Түркология ғылыми-зерттеу институтының директоры қызметін атқаруда.

СЫН САРДАРЫ

*«Ергөбековті Ергөбековтей бақайшағына дейін
жіліктей шағып, жіліктей зерттеп, жіліктей
түсіндіру үшін тағы бір Ергөбеков керек.
Таңғалдыра біледі. Тамсандыра біледі».*

Әбіш КЕКІЛБАЙҰЛЫ

Қазақ поэзиясы, прозасы, драматургиясы, театр, кино, балалар әдебиеті, деректі әдебиет, деректі-ғұмырнамалық әдебиет, мемуар, эпистолярлық әдебиет... қарап отырсақ, әдебиет сыншысы Құлбек Ергөбектің бұған дейін дидарына сыйғызып, дүниетанымы арқылы барлап, бағамдап, қаламымен талдап, таразылаған жанр үлгілері міне, осылар екен. Қазақша айтқанда, қазақ әдебиетінде ол араласып пікір айтпаған, толымды мақала, толғақты ойын бөліспеген жанр жоқ секілді. Жасырмай айтар болсақ, бұрын әдебиетте сөз болған жанр үлгілерін дамыта, жаңаша талдап, соны сөзін айтып келеді. Бұрын әдебиетте сөз болмаған жанр үлгілерін теориялық тұрғыдан бағамдап, өз ойын айтып әдебиет көгіне жүлгелеп шығарумен келеді. Бұл сыншы ретіндегі еңбектерінің жалпы сипаты.

Оның сыртында Құлбек Ергөбек еліміздің іші-сыртына кең танымал ғалым емес пе?! Ғылымдағы оның аңсары – шығармашылық лабораториясы. С.Мұқанов, Б.Кенжебаев, Ә.Тәжібаев... ақын, жазушы, ғалым дегендей үш бірдей әдебиет тұлғасының әдеби мұрасын жеке шығармасының тарихынан тартып, шығармашылық психологиясына дейін архивтік материалдар негізінде жіті зерттеп, азаматтық тұлғасы мен қаламгерлік тағдырын қамшының өріміндей өзара сабақтастыра, жымдастыра талдап, күллі жетістік, кемшілігін жаңа методология арқылы ашып, тыңнан пайымдап ұлттық әдебиеттану ғылымында жаңаша өріс ашып отыр.

Таяуда ғана «Егемен Қазақстан» газеті бетінде (31 қазан, 2012 ж.) заманымыздың дара тұлғалы жазушысы Әбіш Кекілбайұлы сыншы жайында әлгіндей («Ергөбековті Ергөбековтей бақайшағына дейін жіліктей шағып, жіліктей зерттеп, жіліктей түсіндіру үшін тағы бір Ергөбеков керек. Таңғалдыра біледі. Тамсандыра біледі»), – деген көсем пікірін ашық айтты. Бұл не деген сөз? Бұл – Құлбек Ергөбек бүгінгі әдебиетте көрнекті сыншылық тұлға, оның қаламынан туындап отырған әдеби сын, ғылыми еңбектер арнайы назар аударарлық, арнайы талдап сөз етерлік елеулі дүние деген сөз! Ол еңбектердің бірсыпырасы шет ел тілдеріне аударылып та кітап болып жарық көріп отыр. Олай болса, көрнекті әдебиет сыншысының бұған дейін жазған, жасаған еңбектерін (мыңға тарта мақала, отызға жете кітап) жалпы шолуды осымен аяқтап, жеке жанр жайлы ойларын жеке-жеке талдасақ жөн болар асылы.

«БӨБЕК ДЕП, ӨБЕКТЕП...»

Оның өзі айтады: «Мен балалар әдебиеті сыншысы болып қалыптасар ма едім, жоқ па, егер тамаша балалар ақыны Әнуарбек Дүйсенбиев мені ҚазҰМУ-

дың филология факультетіне оқуға түсіріп, үйінде жүргенде балалар ақындарымен таныстырып, олардың өлеңдерін оқытып баулымаса?» – деп.

Жас талантқа әдебиетке келу жолында ықпал ететін факторлар әр түрлі болады емес пе?! Әнуарбек Дүйсенбиевтей тамаша балалар ақыны Құлбек Ергөбекті әрі жоғары оқу орнына түсіреді, әрі өзінің замандас, қанаттас балалар ақынының жыр жинақтарын ұсынып оқытады, түсінік-пайымын сұрап біліп, бақылап тәрбиелеп бағады. Қандай тамаша қамқорлық?!

Құлбек Ергөбектің балалар әдебиеті бойынша жазған алғашқы рецензия, мақалалары да аяулы ағасы Әнуарбек Дүйсенбиев туралы. Ол Әнуарбектің «Қайырлы таң, балалар» аталатын жыр жинағына пікір жазады. Ол ақынның прозалық «Ақ қозы» аталатын әңгімелер жинағына «Автор және «Ақ қозы» аталатын мақаланы және жазады. Сәл кейіндеу жарық көрген «Гүлзар» ертегілер мен өлеңдер жинағын да назардан тыс қалдырмайды. «Лениншіл жас» газеті бетінде сөйлейді. Тіпті оның жасөспірімдерге емес, ересектерге арнап жазған «Аққулы айдын» өлеңдер мен поэмалар жинағына да «Айдын беті ақша нұр» деген атпен «Қазақ әдебиеті» газеті бетінде мақала жариялайды. Әрине, Әнуарбек Дүйсенбиев сыншыны студент кезінен тәрбиелегенде өзі жайында жаздыруды ойламаған, міндеттемеген болуға тиісті. Жас сыншының қамқорлығын көп көрген ақын ағасына ризашылығынан туындаған мақалалар болар. Ақын Әнуарбек Дүйсенбиев қайтыс болған соң «Добрая душа» деген атпен бүкілодақтық «Детская литература» (1982 ж., №7) журналында тағы да мақала жариялағаны бәрі де сол аяулы ақынға деген өтелмек парыз болса керек. Мақаланы орыс тіліне аударып, әрі Әнуарбек Дүйсенбиев өлеңдерін тәржімалап «Детская литература» баспасынан кітап етіп шығарған аса үздік орыс балалар ақыны Юрий Наумович Кушак болыпты.

Егер де Құлбек Ергөбек тек Дүйсенбиев Әнуар жайында ғана мақала жазып, балалар әдебиетінің өзге мәселелері, өңге ақын-жазышылары жайында ат ізін салмай қойса – ыңғайсыз-ақ болғандай екен. Жоқ. Қ.Ергөбек балалар әдебиетінің өзге де әр буын өкілдері жайында жазды. Жазғанда да біліп жазды, сүйіп жазды. «Біліп жазды» дейтініміз қалай? Оның ала-бөтен себебі бар. Балалар әдебиеті бір қарағанда қарапайым, балалардың қабылдауына орай жеңіл жазылар дүниелер болуы керек. Ал, сол бала қабылдауына лайықты етіп жырлау, жасөспірім танымына ыңғайлап қарапайым жазу – қаламгерлік шеберлікті талап ететін аса бір ақыреттік шаруа. Ондай шеберлікке жету үшін балаға айтқалы отырған әлемді бала тіліне түсіре білуің керек. Ол әлемді бала тіліне ыңғайлау үшін алдымен өзің бала болып байқауың керек. Осы айтылған барша талап – қаламгердің бала психологиясына енуінен басталады. Бала оқытатын ұстаз болғандықтан білеміз: баламен бала болып сөйлеспесең ол саған ішін ашпайды, сырын айтпайды. Балаларға жазатын қаламгер атаулы да солай істеуі керек. Балаларға арналған сол әдеби өнімді енді келіп сыншының тануы, танып талдауы ол да бір проблема. Ол үшін әдебиет сыншысы да бала психологиясына енуі керек. Бала болып ойлап, бала болып оқуы керек балаларға арналған туындыны. Жас мөлшері кішкене бүлдіршіндерге арнап мейлінше қарапайым жазылған туындының қаламгерлік қиналыспен алынған

шеберлік кілті екенін түсінуі тиіс. Сонда ғана әлгі қарапайымдылық астарындағы қадірлі сипаттар танылады. Таныған дүниенді бала қабылдауымен салыстыра отырып ашу... міне «біліп жазуымыз» осы! Балаларға жазатын қаламгер құпиясын ашып, шеберлігін қолмен ұстағандай етіп айтып беру үшін сыншы да шебер болуы керек. Сонда ғана бір жанрдағы шеберлік екінші жанр (сын) адамына өз құпиясын ашпақ. Ол үшін балалар жазушыларына керекті сүйіспеншілік сыншыға да керек. Құлбек Ергөбекті балалар әдебиетін біліп жазатын, сүйіп жазатын сыншы дегенде біздің айтпағымыз осы жайлар!

Бәлкім, Құлбектің қазақ балалар әдебиетіне барлау жолы Ә.Дүйсенбиевтің «Не деу керек?», «Шірік алма», «Автобуста», «Күшті болсам егер мен?» сияқты классикалық нұсқаларын танудан, талдаудан басталса керек. Сыншы ақын ағасының аталған өлеңдерін балаларға бағытталған поэзия ерекшелігі тұрғысынан анық талдады. Қала берді поэтикалық туындыны бала оқушының қабылдауы жөнімен де келіп дәл бағалай білді.

Жеп тұр Әсет алманы,

Інісін еске алмады.

– Маған да аздап бер, – дейді,

Әсет оған бермейді.

– Кәкәй жеуге болмайды,

Айта көрме ондайды!

«Шірік алма», – деп қойды,

Сөйтті де өзі жеп қойды.

Баланың өзімшілдігі, баланың інісіне айтқан уәжі, бала мінезіне айналып шуақты күлкі шақыратын тамаша өлең туған. Өлеңді талдай келе сыншы Қ.Ергөбек: «Асылында, ақындық бақыт дегеніңіз балалар әдебиетінде аз сөзді, көп мағыналы тапқырлық. Балалар әдебиетіндегі тапқырлық – баламен бала болу, сәбимен сырласу, соның салдыр-салақ ісінен, кір батпақ ізінен мазақтама өлең түзу, тәтті тілінен бал тамызу, тентек ісінен тәлім түю» («Арыстар мен ағыстар» бірінші том. 113 бет.) – дейді. Дәл тауып айтылған сөз. Балалар әдебиеті шығармашылық психологиясына ене білген сыншының түйіп айтқан ой-түйіні.

Қ.Ергөбек балалар әдебиетінің сыншысы ретінде Ө.Тұрманжанов, С.Бегалин, С.Омаров, Б.Соқпақбаев, Қ.Әбдіқадыров, М.Әлімбайұлы, Ж.Смақов, М.Жаманбалинов, Қ.Баянбаев, Н.Әлімқұлов, Ж.Кәрібозин, Т.Дәуренбеков, С.Әлімқұлов сынды бірсыпыра балалар ақын-жазушыларының шығармашылық портретін жасады. Соның ішінде Ө.Тұрманжанов туралы жазылған «Заманы аямаған, тағдыры аялаған» аталатын сыни очерк кітабын аса бір толымды еңбек деп қарар едік. Ол еңбек жайында жазушы Дулат Исабеков: «Арыстар мен ағыстар» атты кітабын тереңнен сөз қозғаған, балалар әдебиетін нағыз ғалым ретінде жан-жақты зерттеген аса құнды еңбек деп білемін. Қазақ балалар әдебиетінің классигі Өтебай Тұрманжанов жайлы жазған тарауың нағыз ғылыми, нағыз көркем шығарма» – деп бағалапты. Әрі ғылыми, әрі нағыз көркем шығарма дейтін себебі – Қ.Ергөбек аталған кітабын (Жеке кітап болып

та басылды.) ғылым мен деректі-ғұмырнамалық проза жанрының түйісінде, жіті талдау мен көркем баяндау мәнерінде жазған.

Сыншы осындай мәнерді Жақан Смақов, Мүбәрак Жаманбалинов, Бердібек Соқпақбаев жайында жазған сын мақаласында да ұстанады. Мол білім, жіті тану, жете талдау, шығарманы автор өмірбаянымен қабыстыра әсем әңгімелеу, соңында шынайы бағалау бар. Аталған үш қаламгерді де қазақ балалар әдебиеті классигі дәрежесіне көтере талдаған, бағалаған, солай жазған сыншы Құлбек Ергөбек. Тіпті әдеби ортада бағаланбаған Жақан Смақовтың («Бөбек деп, өбектеп өткен талант») әдеби мұрасын төгіле талдап жазғанын Жүсіпбек Аймауытұлының «Мағжан ақындығын...» талдауымен сабақтастырсақ артық болмас.

Балалар әдебиетін жасаушы – қаламгерлер. Сондықтан балалар әдебиеті өкілдерін портреттік талдау – жарасымды. Алайда, әдебиеттің әр саласының өзінің дербес жанрлық проблемалары болары хақ. Құлбек балалар әдебиеті проблемаларын өзінің бірсыпыра толымды, толғақты мақаласында талдады. Соның кейбірі «Балалар әдебиетінің бақшасында» «Балдырған» журналының жылдық тәжірибесін жинақтау, «Жыл мен жыр» – балалар поэзиясының бір жылдығын сараптау, «Үлкен жанр үлгісі» – балаларға арналған поэма, дастандарды жүйелей әңгімелеу, «Ұрпақ алдындағы ұлы парыз», «Келешектің әдебиетін қайтпек керек?», «Келешек пен берешек» – балалар әдебиетін дамыту жайында проблемалық сөз, «Жас өркен және жауапкершілік» – Б.Серікбаев, Е.Ерботин, А.Сәрсекев, К.Ыбыраев сынды бір буын балалар ақыны шығармаларын талдау, «Жаңалық басы – дәстүрге адалдық» – балалар прозасын жинақтай бағамдау, «Жұмбақ – жүйрік ойдың жүлдесі» – жұмбақ жанрының генезисіне барлау, бүгінін талдау, келешегіне жол ашу, «Сылдырап аққан бұлақтай...» – өздері құрастырған «Шынашақ» антологиясына алғы сөз, жанр табиғатына барлау, «Даланың алыбы мен ғалымы туралы туындылар» – кезінде сәтімен ұйымдастырылған «Қазақ балалар әдебиетінің кітапханасы» сериясы бойынша жарық көрген С.Бегалиннің «Бала Шоқан» және Қ.Әбдіқадыровтың «Қажымұқан» туындыларына архивтік тың материалдар арқылы келіп, лабораториясын аша жазылған алғы сөз!

Құлбек Ергөбек – әдебиеттің әр жанры, жанрды өрістеткен, өркендеткен әралуан таланттары жайында жазып келе жатқан әмбебап әдебиет сыншысы. Соның қайсысында да ол зерттей жазады. Зерттей жазғандықтан біліп жазады. Біліп жазған, жанын салып сүйіп жазған сыншы маман сыншы әлбетте. Зерттей жазатындықтан да шығар, Қ.Ергөбектің сын мақалалары ғылыми нәрмен нәрленген, айтылар ой-пікірі құнарлы, түйілер түйін ғылыми, орындалуы жөнінен әрлі де нәрлі шығып отырады. «Кішкентайларға арналған үлкен әдебиет балалар әдебиетінің тамырын басып, бар-жоғын түгендеп жүрген бірден бір тұрақты сыншымыз осы Қ.Ергөбеков. «Ұрпақ алдындағы ұлы парыз» деген бөлімге топтастырылған мақалалар балалар әдебиетінің әр қырын жақсы сөз етеді, тіпті, кітаптағы ең бір шырайлы беттер осылар десек асырып айтқандық бола қоймас. Балалар әдебиетінің әр жанры бойынша не тындырылды, олардың кемшілігі мен жетістігі неде, бүгінгі балаға ұсынылатын

қаһармандар қандай болуға керек – осының бәрі жанашыр жүрекпен жақсы сөз етіледі. Оның үстіне, Құлбек бұл саладағы белгілі автордың творчествосын да, есімі елге беймәлім талапкердің тырнақалдысын да назарда ұстап отырған ынта-ықыласты сыншы ретінде ырза қылады». («Белес» – 2007ж. 24 б.) – деп бағалайды Ж.Ерман сыншының бұл саладағы еңбегін.

Қ.Ергөбек сыншы В.Белинскийдің «Балалар жазушысы болып қалыптаспайды, туа жаратылады» – деген сөзін жиі еске алады. Сол сияқты балалар әдебиеті сыншысы болып қалыптасу да оңай шаруа емес. Буыны қатпай бұла қалпында Әнуарбек Дүйсенбиевтей тамаша балалар ақыны тәрбиесін көрген ол балалар әдебиетіне «Бөбек деп, өбектеп...» қарайтын тума балалар әдебиеті сыншысы. «Детская литература» журналының бас редакторы С.П.Алексеевтің Қ.Ергөбекті «Балалар әдебиетінің өз сыншысы» атауы да осыдан туса керек. Балалар әдебиетінің классигі Бердібек Соқпақбаев: «Құлбектің бірсыпыра еңбектерінің ішінен мен әсіресе қазақ балалар әдебиеті жайындағы сыншылық ізденісін бөлектеп айтамын. Өйткені қазақ балалар әдебиеті – іздеушісі жоқ, проблемасы көп әдебиет. Жас сыншы өз сын мақалаларымен осы әдебиеттің көптеген проблемаларын көтерісіп келеді.

Қ.Ергөбек – балалар әдебиеті мәселелерін біліп, түйсініп, терең талдап жазатын сыншы.

Балалар әдебиетінің жолы ауыр. Ал сынының жүгі екі есе ауыр. Жүгі ауыр жанрға маманданған Құлбек Ергөбек!» («Белес» - 2007ж. 12 б.) – деп батасын берген екен. Ол бұл салада қазақ әдебиеті деңгейінен асып, кезіндегі бүкілодақ өресінде еңбек еткен, кезінде әлденеше ұлттың балалар әдебиеті жайында одақтық деңгейде сөйлеген кең өрісті, ең бастысы бала психологиясы, қабылдау ерекшелігін жіті бақылап, олар жайындағы шығарманы жете талдайтын «Бөбек деп, өбектеумен...» келе жатқан кемел сыншысы саланың!

ҮЛКЕН ДОСЫ ӨЛЕҢ-ЖЫРДЫҢ

Құлбек Ергөбек бұрын «Арыстар мен ағыстар» аталатын бір кітабын арнайы қазақ поэзиясын талдауға арнағаны мәлім. Жақында «Ел-шежіре» баспасынан оның «Өлең сөз» аталатын көлемді, қалың сын кітабы жарық көрді. Бір сын кітабы түп-түгелімен қазақ поэзиясын талдау. Бір жанрға басы бүтін бір кітап арнау қазақ әдеби сынында бұрын-соңды кездесе қоймаған секілді. Кісіні ойландырады. Әдеби сында тақырыптық тұтас кітап жасаудың бір артықшылығы – бірінде айтылмаған ой екінші бір еңбегінде айтылады, бір мақалада сабақталмаған пікір екінші мақаласында сабақталады. Содан да кітап қана тұтас болмайды, сыншы қазақ поэзиясын жүйе-жүйесімен тұтастыра ой сабақтаған болып шығады.

Өлең шіркін ежелден халқымыздың жан серігі, рухани уызы. Мейлі қаламгерлікке, мейлі қайраткерлікке бет алсын, қазақ азаматы алдымен қазақтың қара өлеңімен ауызданар еді. «Бесік жырынан» бастап ел сырын татаусыз толғайтын өлең-толғаулар мен ықылым замандық қыса-дастандармен сусындаған қазақ баласы ұлттық рухта өсер еді, қазақтың ұлттық рухына адал болар еді қашан да. Бүгінгі қаламгер атаулыға, қайраткер атаулыға жетісе бермейтін мәселенің бірі, міне, осы болса керек.

Әдебиетті тірі организм десек, оның да өріс ашып өркендер, оның да еніске құлдырап еңсе түсірер сәттері аз болмады. Соның қай-қайсысында да ойпанның орнын толтырып қазақтың қара өлеңі жүрер еді.

Құлбек Ергөбек те қазақтың бір баласы ретінде поэтикалық фольклормен ауызданған болса керек. Бастамашы профессор Б.Кенжебаевтың тәрбиесін көрген ол XV-XIX ғасырларда жасаған жыраулар поэзиясымен де ерте танысып, өзіне рухани қорек етіп ала білген шығар. Ұлы Абайдан басталатын поэзиядағы ілгері ізденіс, іркіліс атаулы оның алақанында болса керек. Тіпті кеңестік кезеңнің рухсыздыққа тәрбиелеген кер заманының саясаты әсерінен ұзақ уақыт жабық жатып, жәмиғаттан тыс ұсталған ұлтшылдар поэзиясы да оған жас кезден жат болмаған сынды. Өйткені, Қазақтың Ұлттық университетінде оқып жүргенде ұдайы қасына ала жүріп тәрбиелеген ұлы ұстазы – ұлт ұстазы дерлік профессор Бейсембай Кенжебаев болды емес пе?! Бұл жайларды айтып отырғанымыз, Құлбек сыншының поэзия туралы сын мақалаларында қазақ поэзиясының арғы-бергі дәстүрі түгел қатысып отырады. Бүгінгі күн поэзиясы туралы қалам тербесе де қазақ өлең дәстүрі органикалық түрде араласып, біте-қайнасып бара жатады.

Құлбек Ергөбектің поэзия сыншысы ретінде қамтып жазған тақырыбы, шолған кеңістігі, үзген жемісі қандай?

Ол қамтыған кеңістік ұлы Абайдың жақұт жырларынан тартып күні бүгінге дейін желіленіп келеді екен. Әйтпесе, бүгіннен тарих тереңіне қарай ақырын-ақырын жүріп бара жатқан адамның кейпі. Әдетте әдебиет сыншысы қазіргі заман ақын-жазушылары жинағына пікір жазып бастайды. Құлбек Ергөбектің сыншылық жолы да студент партасынан бастау алады. «Жұлдыз» журналының қызметкерлері, кезеңнің отты сыншысы Сағат Әшімбаев пен ақын Шөмішбай Сариев студенттердің арасына келеді. Ол әдебиетке жас талант тауып алып келу дәуірлеп тұрған кез. Әңгімелесе келе Ж.Дәдебаев, Т.Омаров, Қ.Ергөбекке жаңадан жарық көрген үш ақынның жыр жинақтарын ұсынады. Олар – С.Асанов, С.Сейтхазин, Ө.Күмісбаев. Үшеуі де ұзатпай сын мақала жазып береді. Сонда Құлбектің жазған мақаласы «Жаңа жинақтың жаңалығы неде?» – деп сұраулы басталады екен. «Жұлдыз» журналының 1974 жылғы №12 санында жарық көрген мақала бүгінгідей мадақ емес, мақтау емес, тұздықты ащы сын. Поэзия сыншысы ретінде оның жолы осылай басталған.

Алғаш ғы қадамда жазылған рецензиялар – шығармашылық активіне қосыла қоймас. Ә.Дүйсенбиевтің «Аққулы айдын», Е.Зікібаевтың «Ақ қайын» жыр жинағына жазған, бірі «Жұлдыз» журналында, келесісі «Қазақ әдебиеті» газетінде жарияланған рецензияларын ол кітабына қоспапты. Дүйсенбиев артықтау мақталғанымен, Есләм Зікібаев жинағы туралы тағы да ащы сын алдымыздан шықты. Демек, сыншының жанр талабына қарай принципті, ұстанымға берік болып қалыптасып келе жатқанының белгісі.

Одан беріде сыншы қаламынан қаншама ақын туралы қаншама мақала жазылды?! Соның ішінде бізге ұнайтыны «Дүлдүл ақын, дүлей жыр» (С.Торайғырұлы), «Сүлей ақын, сыршыл жыр» (Ә.Тәжібаев), «Бұлбұл ақын, бұла жыр» (С.Мәуленов), «Бауырмал талант, биязы жыр» (Қ.Мүсірепов),

«Қазақ поэзиясының сәулеткері» (Қ.Шаңғытбаев), «Тоқашқа айналған Торқысбек...» (Т.Бердияров), «Айда өмір сүріп жатқан ақын...» (Ө.Нұрғалиев), «Жарылмаған жанартау...» (Ж.Ерман), «Жазылған жыр, жазылмаған мақала жайлы сыр...» (Т.Көпбаев) сынды мақалалары. Сын мақалаларда қазақ поэзиясының белгілі бір тұлғасын назарға ала отырып, оның поэзиясын жан-жақты қараушылық бар. Әр қырынан қарап терең талдаушылық бар. Мақала тақырыбының өзі өлеңнің жолдарындай бір-бірімен үйлесіп, үндесіп жатады емес пе?! Сол секілді әлгі мақалаларға тән мінез – ақынның өлеңдегі мінезін, мінезден туатын ерекшелікті буын ұстағандай дәл тауып, оны ақынның өзімен жарысқандай көркем тілмен талдай білуі. Мақалалардан поэзияны сүйген ақынкөңіл сыншының мінезі аңғарылады. Сыншы еңбегін М.Әлімбаевтың «Жырға бергісіз сырлар» атайтыны да осындай ерекшелігінен туса керек. Егер жүрекке жүрек ашылмаса, ақын жүрегіне ақындық көңілмен барып кірмесе ақынның поэтикалық сыры ашылар ма, өлеңдік өрнегі сырын алдырар ма?! Сыншының ақынды, оның поэзиясын зерттеудегі өзіндік мәнері осындай! Оны сыншы атанып жүрген замандастарынан ерекшелейтін, сөйтіп даралайтын да осы мәнер.

Тағы бір аңғарылатыны – сыншы поэзиядағы ерекше тұлғаға назар аударады. Соның шығармасын назарға іледі. Сұлтанмахмұт, Әбділда, Сырбай, Өтежан расында қазақ поэзиясының қадау-қадау тұлғалары емес пе?! Бұл аталған ақындар жайында қазақ сынында аз жазылмаған да шығар. Алайда, өзгені шиырлау, өзгені қайталау Құлбектің сыншылық мінезіне жат. Ол өлеңді өзінше оқиды, өзінше көреді, өзінше таниды, өзінше талдайды. Әдебиет сыншысына керекті ең басты қасиет те осы болса керек.

Оның үстіне табиғаты сыншы бола тұра, заты зерттеуші болғандықтан шығар, әйтеуір бір бастап зерделеген ақын шығармашылығы жайында әр қырынан келіп, әлденеше рет оралып, жазады да отырады, жазады да отырады. «Дүлей ақын, дүлдүл жыр» атаған Сұлтанмахмұт Торайғырұлы жайында үш дүркін, «Сүлей ақын, сыршыл жыр» деп таныған Әбділда Тәжібаев жайында отыз алты мақала, «Айда өмір сүріп жатқан ақын...» атап Өтежан Нұрғалиев жайында екі мәрте арнайы жазыпты. Ал қазақтың Сырбай Мәуленовтей ақыны жайында «Бұлбұл ақын, бұла жыр», «Мазан жүрек, маздаған жыр» атап екі дүркін мақала жарияласа, қазіргі таңда оны ақындық жайлы сын кітабына, сыр кітабына айналдырып жүр екен. Тыңғылықты зерттеу, тиянақты сыншылық!

Ол жұрт жиі жазған ақындардың поэзиясынан гөрі көбіне әдебиетте көп атала бермейтін, бірақ шынайы таланттарға назар аударады. Мәселеге нақтырақ келейік, Ғұбайдолла Балақадыровты жұрт біле бермейді. Ол жиырмасыншы жылдары саяси қысымға шыдай алмай өзін-өзі бауыздап өлтірген ақын екен. Сыншы соның поэзиясын кезіндегі газет-журнал беттерінен іздеп, тауып «Жана алмай маздап жас кеткен...» аталатын мақала жазды. Баймағамбет Ізтөлін – жалындап шығып, жас кеткен ақынның бірі. Оның әдеби мұрасын С.Мұқанов архивінен тауып, ол жайында «Жалынғұмыр жалғасы» атап мақала жазған сыншы Құлбек. Қосжан Мүсірепов талантты бола тұра әдебиетте көп әңгіме арқауына айнала қоймаған ақын. Көп жыл елеусіз, ескерусіз кеткен ақын

жайында жазылған сыншы мақаласы елеулі дер едік. Өмірдегі еменнің иір бұтағындай қисық, қыңыр мінезіне орай әдеби орта қабылдай қоймаған ақынның бірі – Өтежан Нұрғалиев. Өтежан Нұрғалиев жайында «Еменнің иір бұтағы», «Айда өмір сүріп жатқан ақын» атап екі мәрте мақала жазып, «заманымыздың ұлы ақыны» деп түйген де сыншы Құлбек Ергөбек. «Жақсылық жасауға асық еді» атап Қабдікәрім Ыдырысовты, «Сырлы саз, жырлы наз» атап Сағи Жиенбаевты, «Мейір гүлдеген жүрек...» атап Әнуарбек Дүйсенбиевті, «Махаббат – пірім, сенгенім...» деп Жүсіп Қыдыровты, «Ақын еді ол көкірегіне гүл өскен...» деп Сабырхан Асановты, «Рух туын жықпай өткен қаламгер...» атап Бекен Әбдіразақовты өз тарапынан ашқан, ақындық мәнерін, бір-бірінен ерекшеліктерін анық танып, халыққа қайыра танытқандай етіп мақала жазған сыншы да Құлбек Ергөбек!

Қазіргі таңда ол өзінің замандастары Аманхан Әлім, Ұлықбек Есдәулет, Есенғали Раушанов, Тыныштықбек Әбдікәкімов, Байбота Серікбаев поэзиясы жайында жүйелі ізденіс үстінде. Поэзия сыншы, зерттеушісі ретінде Қ.Ергөбектің тағы бір ерекшелігі – ақынның шығармашылық лабораториясына ене жазады. Ақын табиғатын өлеңнен, өлең ерекшелігін ақынның өзінен (мінезінен) іздеп табады. Ақынның өзімен жарыса жазып, көркем тілмен жараса талдағанда өлеңдегі айтылған ой да, айтылмақ ой да қос-қабат қамтылып жатады. Сын жанрына тән мәнер – жинақтау және талдау. Ергөбек осының екеуін егізқатар ұстап, жарасымды сабақтастырып келеді. Өлеңнің тұтас табиғатына, оның бүтін-бітім болып жаратылуын жақсы көретін сыншы өлең жанындағы жалқынды, жалынды, ойлы сәттерді жанымен беріле жақтаса, өлең тәніндегі орайымен табылған жалқы өрнекті жол, қазық болып тұрған жалғыз детальға да назар аударуды сірә да ұмытпайды. Басқаша айтсақ, поэзияны талдағанда жалпыдан жалқыға, жалқыдан жалпыға бара біледі. Бөлшектік талдауға пірі зор.

Бөлшектік талдау – әрісі Потебнядан бастау алған, әдеби сынға кешеуілдей келген тәсіл. Сыншы «бөлшектік талдауды» қазақ әдебиетінде орнықтыру мақсатынан болар, «Бір өлең талдау» мәнеріне жиі барады. Қазақ әдебиетінде профессор Бейсембай Кенжебаев, Тәкен Әлімқұлов, Мұзафар Әлімбаев бастап берген «Бір өлең талдау» дәстүрінде Құлбек те бақ сынап көріп жүр. «Жапырақтар» кімнің өлеңі?» (С.Торайғырұлы), «Түрік халықтары гимні» (М.Жұмабайұлы), «Майға сәлем!» (С.Мұқанұлы), «Сәбитке...» қалай туған?» (Қ.Аманжолов), «Құлаған – «Қазақ...», құлатқан – қазақ...» (Ә.Тәжібайұлы), «Тал бесіктен – Жер бесікке дейін» (М.Мақатаев), «Балдырғанда» туған өлең» (М.Мақатаев), «Жүрек әні» (Б.Әбдіразақов) аталатын бір өлең талдау мақалалары сөзімізге дәлел. Ол мақалаларда С.Торайғырұлының, С.Мұқановтың, Қ.Аманжоловтың, Ә.Тәжібаевтың, М.Мақатаевтың, Б.Әбдіразақовтың бір-бір өлеңі назарға алынып арнайы талданады.

Әдетте поэзия сыншыларын өлеңнің ішіне кірмейді деп кінәлап жатады ақындар. Неге олай? Олай болатын себебі сыншылар поэзияны сөз еткенде нақты талдамай, тақырыптық жалпы шолумен шектеледі. Олар бөлшектік талдауға бара бермейді. Алғы буынның осы талдаушы емес, шолушы мінезінен

сабақ алған Құлбек Ергөбек «Бір өлең талдау» тың формасына әдейі барады. «Бір өлең талдауда» бос сөзге орын жоқ. Жалпы шолуға баруды да көтермейді бұл форма. «Бір өлең талдау» – нақты, затты талдау. Онда сыншы талдауға өзіндік жаратылу тарихы бар тағдырлы өлеңді нысанаға алады. Сөйтеді де жеке өлеңді сыртқы фактурасынан бастап ішкі жан-дүниесіне үңіліп байқайды. Онда соғып тұрған жүрек лүпілі, лүпілді жеткізетін поэтикалық құрал, поэтикалық құралды таңдап ала білетін ақындық талант, таланттың ізденіс кепілі болып табылатын – шеберлік... осының баршасы Құлбек Ергөбектің сыншылық талдауында қамтылады. Ол «Бір өлеңді» талдау арқылы бүтін ақындық тағдырды өріп шыға алады. «Бір өлеңді» талдау арқылы бүтін ақындық тағдырға үкім айта алады. Ең бастысы сыншының «Бір өлең талдауы» формасы әр алуан. Бірінде «Жапырақтар» кімнің өлеңі?» деп Сұлтанмахмұт өмірінен трилогия жазған Дихан Әбілевке сұрау салып хат жазады, екіншісінде өлеңі отқа тиген дауылдай Қасым ақынның «Сәбитке» аталатын өлеңінің соғыс жылдарында майдан даласынан хат-өлең күйінде Мұқановқа жазылған қолжазбасын тауып алады. Ол көлемді қолжазбаны ала отырып ақынның 20 жол өлеңі мен қаралай жазған хатынан «Сәбитке» аталатын 8 жол өлеңді қалай тұлғалап шығарғанын ашады. С.Мұқановтың «Майға сәлем!» аталатын өлеңін жазуына оның курстас досы Алексей Сурковтың ықпал еткені анықталады. М.Мақатаевтың «Бесік басында» аталатын өлеңін «Алматы ақшамы» (№172-173; 27 және 28 шілде, 1990 ж.) газетінің екі санында талдап, оған ақын Мұзафар Әлімбайұлы қолма-қол үн қатып, мақала жазады. Мақала «Алматы ақшамы» газетінің келесі санында («Алматы ақшамы», №174 (624) жарық көреді. Онда сыншы мақаласын қазақ әдеби сынындағы жаңалық ретінде бағалай отырып, ақын өлеңін одан әрі өзінше талдау бар. Б.Әбдіразақовтың «Жүрек әні» аталатын бір өлеңін талдау арқылы өлеңдегі биографизмді табады, арнау өлеңнің поэтикалық болмысын ашады. Сыншының бұл саладағы мақалалары қазақ әдебиетіндегі жаңалық дерлік. Тың жаңалық болмаса, қатардағы қарапайым көрініске таңдана қоймайтын Герольд Бельгердің «Анализ одного стихотворения» – на мой взгляд, принципиально новое явление в казахской критике. Книга Кулбека Ергобека, посвященное казахской поэзии, дает не только углубленное представление о национальной поэзии, но и определяет горизонт ее перспектив». – («Книголюб», №4/2005.) деп бағалауы да біздің ойымызды тиянақтай түседі.

Құлбек Ергөбек Сүйінбай, Жамбыл, Омар Шепеұлы, Айтбай Белгібайұлы сияқты халық ақындары шығармашылығын да ешкімге ұқсамай, ешкімге ұқсатпай өзінше жазды. Бұл орайда оған ғалымдық зерделілік, сыншылық ілкімділік, архив ақтарғыштық, тың мәлімет тапқыштық мінезі көмекке келеді. Бір қарағанда халық ақындары жайында архивтік деректер сақталмаған сияқты. Ал Құлбек архивтік дерек іздейді, табады, тапқан дерегін халық ақындары шығармашылық табиғатын ашуға сәтімен пайдаланады. «Сүйінбай – жырдың пырағы», «Жылға созылған жоқтау...», «Мейірімсіз қара жер, сөзіме менің қарашы!..», «Халық жырының ақберен ақсақалы» сияқты мақалалары тың деректі ақындық табиғатқа ұластыра сөйлеуімен бағалы деп білеміз. Әрине, бұл

мақалаларда Қ.Ергөбек әдебиет сыншысынан гөрі әдебиет зерттеуші ғалымға көбірек айналады. Орайында еске түседі, орыстың эстет ақыны И.Анненский: «Эстетическая критика стремится стать искусством, для которого поэзия была бы лишь материалом», – деген еді. Сол секілді Құлбек Ергөбек талдауында өлең шіркіннің бар жан қалтарысы ашылып жайнап шыға келеді. Тіпті талдау мәнері жан-жақты болған сәтте поэзия талдау материалы ғана болып қалады да сыншының мақаласы өнер дүниесіне айналып дербес өмір сүре бастайды. Бұл – сыншының асқан шеберлігін көрсетеді. Ақын Әбділда Тәжібаев сыншы Есмағамбет Ысмайыловты «Үлкен досы өлең-жырдың» деп атағаны белгілі. Сол секілді Қ.Ергөбек қазақ өлеңінің үлкен жанашыры ғана емес, әбден мойындалғандай, өлең сөздің барша стихиясын біліп жазатын, сүйіп талдайтын классик сыншысы!

ҚАЗАҚТЫҢ ҚАРА СӨЗІН ҚАСТЕРЛЕП...

Қазақ прозасы – ХХ ғасырдың жемісі. Бұрын ғасырлап поэзияға иек артқан халық ХХ ғасыр басында кәдімгі прозаның керек екенін түсінді. ХІХ ғасырда жасалған азын-аулақ қарасөз үлгілері ХХ ғасыр басында жанр-жанрға жүйеленіп, арнайы қалыптаса бастады. ХХ ғасырдың орта шенінен қазақ прозасы әлемдік аренаға шығып, аяғына таман әлемдік деңгейде бағаланып үлгерді. Олай болса өзін сыйлайтын сыншы қазақ прозасына да мамандануы керек емес пе?

Біз қарастырып отырған Құлбек Ергөбектің тағы бір қыры – ол қазақ прозасының маман сыншысы.

Оның бір мақаласы «Жаңа жанр бастауы» аталады. Жаңа жанр?

Сыншының назар аударып отырғаны – қазақ романының бастауы. Мақалада В.Борщук, З.Османова сынды сыншылардың «Қазақ романы отызыншы жылдары пайда болды» («Советский роман». М; 1978. 7С) деген пікіріне қарсы шығады. Сыншы пікірінше қазақ романы ХХ ғасырдың жиырмамыншы жылдары жазылып, жарық көре бастаған. Т.Жомартбаевтың «Қыз көрелік», С.Торайғырұлының «Қамар сұлу», С.Көбеевтің «Қалың мал» роман үлгілерін әңгімелей отырып сыншы қазақ романы жайында пікірін тиянақтайды. Әрине, сыншы мақала жазған жетпісінші жылдары Алашорда өкілдері ақталмаған, ақын-жазушылар жазған шығармалар ағарып қайта жарияланбаған кез. Соның өзінде сыншы ақталмаған шығармалар жайын ойында ұстап орыс зерттеушілеріне жанрдың әлжуаз үлгілері арқылы тиянақты жауап беріп отыр. Кейін «Қазақ романы және «Ақбілек» аталатын мақала жазып, эпикалық жанрдың қалай шешек атып, эпопеяға қалай жеткені жайында байыпты әңгімелейді. Ол аз болса, «Адасқандардан» – «Мөлдір махаббатқа» дейін...» атап, жиырмамыншы жылдардың аяғында туған қазақ романын бүге-шігесіне дейін талдап, роман жанрының шын табиғатын танытады. ХХ ғасырдың жиырмамыншы жылдары әдебиетінен әңгіме сабақтаған сыншы орыс сыншылары пікіріне жауап, әрі әдебиет тарихына сауап болсын дегендей отызыншы жылдардың руханиятын тұтастыра үлкен тарау жазып талдайды. «Нәубет жылдар әдебиеті», «Әлеуметтік жағдай және әдебиет», «Отызыншы

жылдардағы қазақ прозасы» аталатын зерттеу мақаласы осының айғағы. Демек, Құлбек сыншы ретінде өзіндік тың концепция авторы. Кезінде айтқан пікіріне әр кез қайта оралып, тың қырынан келіп, әбден дәлелдейтін мінездің сыншысы.

Жоғарыда шолып өткен мақалалардың ішінен әсіресе Жүсіпбек Аймауытұлының «Ақбілек» романын талдауына ерекше ден қоямыз. Жүсіпбек Аймауытұлы туралы да, оның «Ақбілек» романы жайында да аз жазылып жүрген жоқ. Көбі соның кезінде атылып кетіп, кейін ақталған жазушыға деген сағыныштан аса алмаған дерлік. Ал, Құлбек Ергөбек «Ақбілек» романын «қазақ әдебиетіндегі алғашқы психологиялық роман» атап алып, соны дәлелдеу үшін шығарма ішіне кіріп, кейіпкер бойындағы әрбір өзгерісті бақылап, оны қазақтың қыз баласының ішкі жан-дүниесімен әдемі сабақтастырып отырып тамаша талдау жасайды. Жүсіпбектің Мағжан ақындығын талдайтын «су жорға» жазылған мақаласы бар емес пе? Міне, Қ.Ергөбектің «Қазақ романы және «Ақбілек» аталатын мақаласын сол Жүсіпбек Аймауытұлының сол төгілме стильді талдау мақаласымен салыстыруға болар еді. Өзара мәнерлес, рухтас жазылған мақалалар.

«Адасқандар» жайлы деректі зерттеуі формасы тың, талдау мәнері тосын дүние. Кезінде профессор Т.Кәкішев, М.Әлімбаев зерттеу туралы арнайы мақала жазып, қазақ әдебиеттану ғылымындағы тың құбылысқа балағаны мәлім. Аталған сыншы еңбегі кезінде «Алматы ақшамы» газетінің оншақты номерінде «роман жайлы повесть» деген жанрлық анықтамамен жарық көргенін білеміз. Бір шығарманы арнайы талдау. Жанрынан бастап тосындау. Қазақ әдебиет сынында кездеспеген құбылыс. Кезінде Н.Г.Чернышевскийде «повестер туралы повесть» аталатын бір сипат кездесетін. Бәлкім содан тамыр тартар. Демек, «Адасқандар» романының жазушы ойына идея ретінде ойға оралуынан бастап материал жинау, іріктеу, қиялдау, кейіпкерлер мен оның түптілгалары, жазу процесі, редакциялау... дегендей шығармашылық акты түгел қамтылады. Бұл да қазақ әдеби сынында кездесе бермейтін қызықты жәйт, жаңалықты сәт. Біздің ойымызша, Қ.Ергөбектің аталған еңбегі «роман жайлы повесть», көркем әдебиет жайында жазылған деректі көркем сын.

Кезінде бұл деректі-зерттеуді оқырман қызығып оқып, қызынып пікір айтқан баспасөз бетінде. Солардың бір-екеуіне тоқталсақ. «Жақында “Алматы ақшамы” газетінде Құлбек Ергөбектің “Адасқандар ақиқаты” атты шығармасы басылды. Басқа халықтарда қайдам, қазақ тілінде роман туралы повесть немесе повесть туралы роман жазғанды алғаш көруім. Базбіреулер мұны несіне тәптіштеп қайта жазды деп күстаналауы да ықтимал. Бірақ, біздіңше, бұл бір жаңалық бастама сияқты. Ол – «Адасқандарды» бастан-аяқ қайталау емес, соны қайта, жаңа да нақты фактылармен толықтыра түскендей болып көрінеді өзімізге. Бұл – бар нәрсені көшіре салу емес, соны дамыта түсу жолында ерінбей-жалықпай, сарсылып ізденудің нәтижесі деп білдім.

Повесть – оқуға жеңіл, фактылары мол. Әркімнің де қызыға оқуына, жадынан шыға бастаған жақсы романды қайтадан еске түсіруіне болатын шығарма. Ол - роман кейіпкерлерінің туған-туысқандары, көз көрген замандастары ғана емес, қазіргі жастардың да қызыға, көңіл қоя оқитын дүниесі

деп күмілжімей-ақ айта аламыз» (Мәлік Қарақұлов «Ескі доспен қайта қауышқандай...», «Алматы ақшамы», 1990, 4-маусым).

«Оның «Адасқандар ақиқаты» (роман туралы повесть) атты аса қызықты зерттеу еңбегі газеттің оншақты санында басылды. Құлбек атақты жазушымыз Сәбит Мұқановтың осы романындағы өмірлік материалдарды қалай жинап, қандай қалыпта пайдаланғанын нақты деректермен сабақтастыра отырып қыры мен сырын ашуға тырысады. Ол өзі талдап отырған көркем шығарманы да, оның шикізаты болған өмірлік уақиғаларды да жақсы білгендіктен, жазушының ішкі лабораториясына еркін еніп, терең меңгергендігі анық байқалады. Зерттеуші Құлбек, болған уақиғаның желісі мен көркем шығарманың құрылысын бейне құмалақшыдай орын-орындарына қойып, халықтық психология мен дәстүр-салттардың ерекшеліктерін қабыстыра пайдаланып, өте шыншыл да нанымды эстетикалық таным байқатқан. Зерттеуші ғылыми тәсілді барынша дұрыс пайдаланғандықтан, өте үлкен үрдістерге қол жеткізгені көрініп-ақ тұр. Бұл Құлбек Ергөбековтің зерттеушілік майданындағы жаңа табысы ғана емес, сонымен бірге оның көркемдік танымдағы жаңа биігінің алғашқы баспалдақтары ғой деп ерекше қуанғымыз келеді. Осы еңбектің толып жатқан жақсы қасиеттерінің бірін ғана атап айтсақ, ол – жазушылық жолға талпынған жас қаламгерлерге де өзінің мархабатты мейірімімен қол ұшын беру екені сөзсіз». (С.Фаббасов «Эстетикалық таным мен тағылым», «Алматы ақшамы», 28 тамыз, 1990 ж.) – деп жазды.

«Сәбит Мұқановтың «Мөлдір махаббат» (бұрынғы «Адасқандар»), «Ботагөз» («Жұмбақ жалау») романдарын алғашқы басылымдарымен салыстыра отырып, олардың неге қайта жазылғанын, қай жері қалай, не үшін өзгергенін анықтау – уақыт шындығын ашуға көп септігін тигізер еді. Әрине, бұл жөнінде Сәбеңнің өзі әр жаңа басылымның алғы сөзінде түсінік берген. Бірақ, олар қай уақытта жазылды? Автор ол түсініктерінің өзін де заман тынысына қарай ыңғайламады ма екен? ...Әдебиетші Құлбек Ергөбеков «Алматы ақшамы» газетінде биылғы жылы (№94-107) «Адасқандар» төңірегінде біраз ой қозғады. Әдебиет үшін, ақиқат үшін ендігі кезеңде осындай зерттеулер керек-ақ» (Д.Әшімханұлы «Даму мен дағдарыс», «Қазақ әдебиеті», №30 (2156), 27 шілде, 1990.).

Үш үзік. Үш пікір. Пікірге ден қойсақ, Құлбек Ергөбектің «Адасқандар ақиқаты» аталатын көркем әдебиет пен әдебиеттану аражігінде өмірге келген дүниесі – әдебиет туралы танымымызды байытқан, эстетикалық талғамымызды ұштаған, қазақ әдеби сыны үшін жаңалықты дүние!

Сыншы ешкімді қайталағысы келмейді. Кім жайында жазсын, нендей шығарма жайында толғансын, өзінше тың форма іздейді. Пікірімізге сыншының Тәкен Әлімқұловтай жұмбақ жаратылыс жайында жазған, әдебиеттанудан гөрі ғұмырнамалық прозаға бейім жатқан «Жұмбақ жан» аталатын эссесі дәлел. Эсседе Құлбек Тәкен Әлімқұловтың өмірі және шығармашылығы мәселесін прозашы мәнерімен әңгімелей отырып, жеке-жеке минатюрада сыншы ретінде талдайды. Жазушылық – жұмбақ дүние. Ал, Тәкен Әлімқұлов жазушылардың арасында тіпті «жұмбақ» адам болған деседі.

Сыншы сол Тәкен «жұмбағын» аша білген дер едік. Еңбекте жазушылық мәдениет пен сыншылық мәнер өзара жарасып көрінеді. «Сыншы Тәкен Әлімқұловқа қатысты фактілерді іріктегенде кейбір әдебиетшілерге ұқсап «мынауы – үлгілі екен, мынауы – үлгісіз екен», «мынауы – жарамды екен, мынауы – жарамсыз екен» деп әлгі өмірлік фактілерді қырық жерден кикалап, әуелгі әлібі мен бастапқы қалыбын бұзып, шындығын жойып, ақиқатын қашырып, берекесін кетірмейді. Құлбек үшін Тәкен Әлімқұловтың жаны мен жаратылысынан сыр аңдататын әрбір факті қымбат. Құлбек үшін Тәкен Әлімқұловтың жанының жылжуын, «жыбырлауын» (Абай), қозғалысын көрсете алатын әрбір факті бағалы. Сондықтан да сыншы қайшылығына қарамастан Тәкен Әлімқұловтың болмыс-бітімін өмірдегідей дәл көрсететін фактілерді қаз-қалпында келтіреді. Яғни, бүтін шындық, тұтас шындықты көрсететін фактілерді көзден таса етпеуге тырысады» (Ә.Мендеке). «Балықшы балықшыны алыстан аңғарады...» дегендей, сыншы Әмірхан Мендеке пікірінен қойсақ, Құлбек Ергөбектің бірсыпыра сын еңбектері Пушкин, Гоголь өмірінен деректі көркем проза жазатын В.Вересаев, С.Сергеев-Ценский еңбектерін еске түсірердей. Бұл да деректі әдебиеттану жасау жолында жүрген сыншы Құлбек Ергөбек сыншы шығармашылығының бір ерекшелігі.

Сыншының қазақ прозасы жайлы ойларын пайымдауда Дулат Исабеков шығармашылығы жайында жазылған «Ұлтын сүйген жүрек үні», «Тағдырлар толғауы» мақалаларының орны ерекше. Мақалада бүгінгі қазақ прозасына ден қою, оның даму арналарын, алдағы даму бағдарын айқындау бар. Жинақтау мәнерінде жазылған, тілі төгіліп тұрған «Ұлтын сүйген жүрек үнін» – сыншылық толғау, бастан аяқ әдеби проблемаға құрылған «Тағдырлар толғауын» – нақты талдау дейміз. Көлемді дүниеде жанр талабы да, жанрға барған жазушы табиғаты да, характер жасау шеберлігі де еркін ашылып отырады.

Сол сияқты Б.Майлин («Қазақтың өзіндей қарапайым»), «Қайрат пен еңбек қаламгері» (Ғ.Мұстафин), «Қадірлі қарапайымдылық» (С.Омаров), «Саттардың Түркістанға оралуы» (С.Ерубаев), «Сыншыл мінез, сыршыл қалам» (С.Шаймерденов), «Жұмбақ жан» (Т.Әлімқұлов), «Өнерді өмірмен өлшеген» (Б.Соқпақбаев), «Қос жанрда қатар шапқан» (С.Жүнісов), «Тарихтан тағылым тартқан» (М.Мағауин) секілді мақалалары – формасы табылған, композициясы келіскен шығармашылық портреттер. Замандас, қатарластарынан Д.Әшімханұлы, Ж.Шаштайұлы, Б.Қанатбаев, Қ.Түменбаев, Қ.Жиенбай, М.Құлкен секілді прозашылар бар. Әрине, біз аталған тізімнен ұлы жазушымыз М.Әуезовті, Ғ.Мүсіреповті, Ә.Кекілбайұлын көргіміз келеді. Қанаттастарынан да сыншы қаламына ілінуге тиісті дарынды азаматтар бар. Мүмкін ол сыншының келер күнге жоспарлап жүрген шығармашылық ісі болар.

Жазушының шығармашылық портреті. Сыншы оны қалай жүзеге асырады? Сыншы өзі назарға алған жазушы бойынан өзге кісі көзіне шалынбаған ерекшелік табады. Әңгімені содан бастап кетеді. Мейлі саралау, мейлі талдау болсын мақала мәнерінде әңгімешілдік жатады. Бейне оқырманмен сырласу десек те жарасар. Сырласып отырып жазылған сын қызықты оқылатын,

оқырманын қызықтыра тартатын «көркем сын» болып шығады. Сыншы еңбегін әріптесі Әмірхан Меңдеке: «Жазушыны жербауырлататын сын бар, жазушыны көтермелейтін сын бар. Мұның екеуі де – еренсіздің ісі. Сынның төресі – жазушыға көмектесетін сын. Әдебиетті көтеретін де – осы сын. Құлбек Ергөбектің сыны да – дәл осындай, жазушыға көмектесетін, әдеби сынның беделін өсіретін өміршең сын» – деп, Герольд Бельгер «оның жазғаны көркем әдеби сын» атай келіп, сыншыны «Он художественный критик, художественный литературовед, умеющий увлекать, заинтересовать, заинтриговать читателя. В этом сказывается его истинный профессионализм». (Г.Бельгер «Дух анализа и исследования», «Постфактум». Алматы, 2007г. стр. 202.) бағалапты. Біз де осыған қосылар едік. «Жырға бергісіз сырлар» («Егемен Қазақстан», 10 маусым, 1993 ж. №133 (20508) аталатын мақаласында: «Өзі талдап, толғап отырған пәнінің табиғатына бойлап, зерделегендегі автордың теориялық тұжырымдары, пайымдаулары ғылыми берік, әдеби қисынды, әрі тың болып келеді. Сол арқылы оқырмандардың эстетикалық талғамын тәрбиелейді, жетілдіреді, байытады», – депті М.Әлімбаевтың сыншы-ғалым Құлбек Ергөбек жайында. Теориялық біліммен келіп көркем шығарманы талдайтын, әйтпесе көркем шығарманы талдай отырып теориялық ойларға жол алатын, сол мінезімен де сыншы-ғалым аталып жүрген азамат жайында М.Әлімбаевтың пікіріне де еріксіз ден қоясын.

Құлбек Ергөбек қазақтың қара сөзін қастерлей саралап келе жатқан санлақ сыншымыз.

ТҰЛҒАҒА ТАҒЫМ

Ол – қазақтың деректі әдебиетін керекті әдебиет биігіне көтере зерттеген сыншы-ғалым. Деректі әдебиет. Әлем әдебиетінде деректі әдебиеттің қызықты үлгілері көп. Бізде солардың биігіне көтерілген, арнайы сөз етерліктей деректі әдебиет бар ма? Күдіктенгеніміз рас. Күдіктенген біз ғана емес едік.

« – Әй, қойшы, бізде деректі әдебиет бар дейсің бе?

Досым таусыла сөйледі.

– Е, неге болмасын? Назарға ілікпей жүргені болмаса бізде деректі әдебиеттің небір қызықты үлгілері бар.

– Бар болса, айта қойшы, қандай үлгілері барын?

Әңгіме осылай өзара келіспеушіліктен басталған еді. Қанжығалас жүрген жігіттің әзілі болар, сыншыларға назы шығар деп ойлағам. Байқасам – бар шыны. Ендеше, оларға жауап беру қажет». («Арыстар мен ағыстар» 6-шы кітап. 136 бет.) – деген диалогтен (Форма десек те) біз осыны аңғарар едік.

Алайда, Қ.Ергөбектің сын мақалалары мен зерттеу еңбектерін оқып, танысқан соң қазақ тарихында өмірінен өнеге таратып жазар небір тұлғалар, олар жайында жазылған деректі, деректі көркем әдебиет бар екен деген ойға бекіндік.

Мемуар, эссе, естелік, эпистолярлық әдебиет, деректі-ғұмырнамалық әдебиет... Деректі әдебиет мәселесін Қ.Ергөбек осындай ауқымда алып қарастырады. Қарастырғанда да қазақ әдебиеттану ғылымында осы деректі

әдебиетті жанр-жанр бойынша (ішкі жанрларды айтамыз) жіктеп-жіктеп алып барып, тақырыпқа топтап-топтап барып талдайды. Айталық, мемуарды алсақ, оны зерттеуші С.Сейфуллиннің «Тар жол, тайғақ кешу», С.Мұқановтың «Өмір мектебі», Ғ.Мұстафиннің «Көз көрген», М.Қаратаевтың «Көргенім мен көңілдегім» мемуарлық эпикалық дүниелерін бір жүйе етіп («XX ғасыр басындағы қоғам шежіресі», «Жазушы мемуары», «Сыншы мемуары» мақала, зерттеулері), С.Сейфуллин, Жамбыл, М.Әуезов, С.Мұқанов жайындағы естеліктерді («Қызыл сұңқар», «Дастан ата», «Біздің Мұхтар», «Кәдімгі Сәбит Мұқанов») мемуардың шағын жанры ретінде алып қарастырады. Алдыңғы толқын эпикалық туындыларды талдағанда орыс, әлем әдебиетіндегі үлгілермен салыстыра отырып, кейіпкер-туындыгер өмір сүрген қоғам шындығы және мемуарлық шығарма шындығы, оны көркемдік жинақтауға қалай айналдырды? – деген мәселе өзегімен келеді мәселеге. Әрине, мемуар – ақиқатшыл жанр. Ақиқатты айта алмаса мемуаристке үлкен сын. Аталған мемуарлық шығармаларды талдағанда сыншы тарихқа жиі жүгініп отырады. Содан да Сәкеннің Алашорда өкілдерін мазақтап көрсетуін, Сәбиттің саясат ығымен есіп «солақай» кетер сәттерін аяусыз сынап отырады. Ал екінші толқын туындыларды жинақтай талдағанда («Көп болып мүсіндеген...») тарихи тұлға (жазушы тұлғасы) ақиқаты және оны мемуарист-естелік жазушылардың көркемдік биігіне көтеріп жеткізе білуі тұрғысынан қарастырады. М.Әуезов: «Естелік – сөзден соғылған мүсін» деген екен. Жазушы мүсіні естелік жанрында шындыққа сай ма, өзі алға түсіп мақтанып кеткен жоқ па, ойға алғанын көркемдеп жеткізе білген бе? – деген сұрақтар негізінде талдайды. Естелік жазушы мемуаристерді кейіпкер табиғаты арқылы келіп, аяусыз сынап отырады. Бір ғана мысал: Б.Кенжебаевтың М.Әуезов туралы естелігі қолжазбада «Ақыл-ой ағамыз» аталады екен. Солай ойлы аталған тақырыпты құрастырушылар «Ақылгөй ағамыз» атап жасытып беріпті кітапқа. «Ақылгөй...» орынды-орынсыз ақылдымсып ақыл айта беретін адам. Біз Кенжебаевтың «Ақыл-ой ағамыз», яки кеменгер ағамыз деген ұғымдағы асыл тақырыбын неге жасытамыз?» – деп сөйлейді шыншыл сыншы. Әрине, ащы сыналған пікірлер мол. Біз біріне ғана тоқталып отырмыз. Бірінде талдау, екіншісінде жинақтау мәнері қолданылады.

Мемуардың тағы бір ішкі жанры – шығармашылық лабораториясы. Демек, атақты, белгілі жазушы өзінің өмірін, шығармасын қалай жазғанын, тақырып табуға нендей жағдайдың түрткі болғанын айтатыны болады. Ол жеке-жеке мақаладан тұтас кітапқа дейін жетуі мүмкін. С.Шаймерденов, Т.Кәкішев, М.Әлімбаевтың, Ә.Нұршайықовтың осындай лабораториялық дүниелерін (оларды көбіне эссе атайды) «Эссе табиғаты» аталатын көлемді мақаласында адами әдеп және әдеби әдеп (этикалық мөлшер) тұрғысынан, сондай-ақ туындылардың формалық әр тектілігіне назар аудара отырып толғанады. Сафуан сырының сұлу стилді, ұстамды жазылатыны, есесіне Тұрсынбектің стилдік салақтығы, Мұзафардың әлемдік ой алыптарының кейбір сөздерін өз атынан байқамай қайталап қоятыны, Әзілханның елеулі ғана емес, елеусіз шығармаларының жазылу тарихын езбелей айтып оқырманын ығыр қылатыны

сыншы тарапынан дәлелді сыналады. Айта кетерлік бір жай, әлгі сыналған жазушылардың ішінен М.Әлімбайұлы арнайы сөз алып: «Мәймөңкесіз сөйлеу – мықтылық нышаны, біліктілік жемісі! Осы қасиет, құдайға шүкір, Құлбекте бар! Мәселен «Эссе табиғаты» атты зерттеуінде Қ.Ергөбек жетпісінші жылдар басында жаңа төбе көрсете бастаған жанр туралы толғанады. Т.Кәкішевтің «Садақ», С.Шаймерденовтың «Ағалардың алақаны», Ә.Нұршайықовтың «Автопортрет», М.Әлімбаевтың «Көңіл күнделігінен» атты эссе кітаптарының күнгей беттерін көңіл көрегендігімен, ғалым парасатымен кемел талдаған Құлбек сол басылымдардың солғын, олқы тұстарын, кейде тіпті қонымсыз-ерсілеу селкеулерін алдағы ағаларым өкпелер деп іркілмей, бадырайтып-ақ көрсеткен уәжі маған ұнады... Сыналғанның бірі өзім бола тұра, сыздана, тулай қоймадым: неге десеңіз, әдебиеткер өзі: «Расында да ақ сөйлесең – атанның да мінін айтуға болады ғой, тәйірі» – депті. Сонысы жөн. Көпке керегі де сол!» – (М.Әлімбайұлы «Жырға бергісіз сырлар». «Егемен Қазақстан», 10 маусым, 1993 ж, №133 (20508) деп сыншыға ризалығын білдіріпті уақытында. Сыналған жазушының сыншы еңбегін «Жырға бергісіз сырлар» атап жоғары бағалай отырып, ризалығын айтуы сирек кездесетін жәй, татулық сипат.

Мемуардың тағы бір ішкі бұтағы – күнделік. «Сыр сандықты ашып қарағанда...» аталатын байсалды мақаласында сыншы С.Мұқанов, Б.Кенжебаев, Қ.Нұрмаханов күнделіктерін назарға ала отырып мемуардың осы бір ішкі жанры жайында толғанады. Айтпақ ойлар, жазбақ шығармалар, сырқатқа байланысты мүжілу, қоғам дертіне байланысты күйіну... соның бәрі де бар екен қаламгерлер күнделігінде. Күнделік те бір қарағанда тұрмыстық жанр. Тұрмыстық жанрдағы күнделік жазбаларын жазушы, ғалым, сыншының адами табиғаты, әдеби әлемі, шығармашылық қызығушылығы деген мәселелермен сабақтастырып бағалы, мағыналы дүние шығарады. Күнделік қалай жазылуы керек, күнделік қандай болуы керек? Әдебиет нақты рецептпен жасалмайды. Соған қарамастан қайткенде күнделік әдебиет дүниесі ретінде құнды болмақ? Міне, ғалым сыншының басты назар аударған мәселелері. Сондай-ақ күнделікті тұрмыстық жанрдан әдебиет жанрына көтеріп, оған жанрлық тұрғыдан тұңғыш рет баға беріп, талдаған да – Құлбек Ергөбек.

Қ.Ергөбектің тағы бір назар аударған тың жанрлық үлгісі – эпистолярлық жанр. Қазақша айтқанда хаттың жанрлық табиғаты, тақырыбы, проблемасы, шыншылдығы. Эпистолярлық жанр қазақ әдебиетінде кенжелеу. Әрі көп те емес. Әлем әдебиетінде эпистолярлық жанрдың ғажап үлгілері бар. Бір И.С.Тургеневтің жазған хаттары – орыс әдебиетінің қайталанбас рухани қазынасы. Сол сияқты, хатты көп жазған, хатты көп алған жазушы қазақ әдебиетінде Сәбит Мұқанов екен. Оны біз сыншы ғалымның «Хұсни хат...», «Хат жаздым қалам алып...», «Хаттар және хаттасулар», «Жүрек қанымен жазылған хаттар», «Хат айтқан ақиқат», «Хат қазынаға жолықтырар ма?» секілді тыңнан тарта сөз қозғаған байсалды еңбектерінен танып білдік. Сәбит Мұқановтың архивін (Алматы, Москва, Санкт-Петербург, Ташкент, Улан-Уде т.б. архивтері) негізге ала отырып әдебиетші ХХ ғасырдағы қазақ қоғамын қандай мәселе қызықтырды, оларда ұлттық бейіл қай өреде кездеседі,

майдандағы жауынгерлердің жан-дүниесінде не жатыр, қазақ қаламгерінің әлемдік деңгейде хат жазысуы (Америка жазушысы Синклерге, т.б. жазған хаттары), әдеби құбылыс болып өмірге келген шығармалар («Абай», «Абай жолы») жайында, әдеби, лениндік, мемлекеттік сыйлықтар тұсындағы қазақ жазушылары арасын аралаған пендешілік... осының баршасын Қ.Ергөбек өзінің жоғарыда аталған сын, мақала, зерттеулерінде жан-жақты талдап береді. Талдай отырып тұжырымдауға бейім сыншы мақала, зерттеулерінде эпистолярлық жанрдың табиғаты, заңдылығы, өсу эволюциясы мәселелерін теориялық биіктен еркін толғайды. Оның бұл саладағы тың еңбектері практикалық талдау ғана емес, теориялық пайымдау. Оны мұндай биікке жеткізген талдай отырып теориялық тұжырымға ұластырар сыншылық, зерттеушілік мәнері. Қ.Ергөбек қазақ әдебиетшілері арасынан алғаш эпистолярлық жанр туындыларын, мемуардың бір бұтағы – күнделікті теориялық тұрғыдан қарастырып, практикалық межеден талдаған қаламгер. Ю.Тынянов хатты – тұрмыстық жазба, оны әдеби айналымға, тіпті әдебиет жанрына айналдыратын – жазушы деген. Қ.Ергөбек ақын-жазушылардың үйінде жәй жатқан, архивтерде сақталған, тіпті шашылып қалған тұрмыстық жазбаларды (хаттар) жинақтап, теориялық тұрғыдан орнықтырып, тақырыптық, жанрлық тұрғыдан талдап әдеби айналымға түсірген – қазақ әдебиетіндегі алғашқы зерттеуші. «Бір ғана күнделікке автор қаншама анықтама берген, – деп таңғалады М.Әлімбаевтың жоғарыда аталған мақаласында, – осыларға қарап-ақ аталмыш жанрдың мән-мағынасын, өзгешелігі мен ерекшеліктерін ажыратып, айыруға болмай ма? Құлбек Ергөбектің теориялық тұжырымдарының интеллектуалдық деңгей-дәрежесі міне осындай жоғары, асқаралы! Өндіріс, өнеркәсіп тілімен айтсақ, “дүниежүзілік стандарт” деңгейінде десек, шындықтан шалғай кетпеспіз! Барды бар деуге батылдық не керек?! Эссе, естелік, ғұмырнамалық проза, эпистолярлық жанр, яғни хат жайында ұсынған Құлбектің ғылыми анықтамалары ризалық тудырады. Әр жанрға қатысты көркемдік өз өлшемін сайлайды, биік-биік талаптар қояды».

Қай халықтың әдебиетінде де ғұмырнамалық әдебиет бар. Оның тамаша үлгілерін жасаған жазушылар бар. Кезінде «Молодая гвардия» баспасынан «Жизнь замечательных людей» сериясымен арнайы деректі ғұмырнамалық әдебиеттер жүйесі жасалды. Оның ішінде Т.Кәкішевтің «Сәкен Сейфуллин», М.Сәрсекеевтің «Қаныш Сәтбаев» секілді деректі ғұмырнамалық кітаптары орыс тілінде басылды. Бәрі бірдей москвалық серияға жете алмағанымен жазылып, қазақ әдебиетінде дербес ғұмыр кешіп саламаттықта жүріп жатқан туындылар қаншама?! Бір өкініші осындай деректі ғұмырнамалық шығармалар әдеби сын назарына іліне бермейді. Сыншы Қ.Ергөбек өзінің «Өнегелі өмірге» кең өріс», «Өнегелі өмір» өрісі қандай?», «Ғұмырнамалық проза және кейіпкер парасаты» сынды зерттеу мақалаларында міне осы деректі ғұмырнамалық туындылардың жай-күйін қарастырады. Жоғарыда аталған шығармалармен бірге Ж.Арыстановтың «Таң жұлдызы», «Жер ұйығы – Жетісу», С.Сауытбековтің «Өртенген өлең», З.Ақышевтің «Жаяу Мұса», «Ә.Бектасовтың «Мәди», М.Рүстемовтың «Нартай» секілді туындыларын бір жүйе («Өнегелі

өмірге» кең өріс»), С.Бакбергеновтің «Ақбоз атты ару», С.Досановтың «Екінші өмір», О.Бодықовтың «Ақ құс», «Дария толқыны», Д.Досжановтың «Мұхтар асуы», Ә.Нұршайықовтың «Аңыз бен ақиқат» сияқты шығармаларын екінші жүйе («Ғұмырнамалық проза және кейіпкер парасаты») етіп алақанға салғандай талдап береді. Бірінде жанрлық тұрғыдан, екіншісінде кейіпкер табиғаты тұрғысынан қарастырып қазақ жазушыларын аяусыз сынағаны бар. Әлі күнге дүркін-дүркін деректі әдебиеттің осы бір саласын жинақтап жазып келеді. Сыншының бұл тараптағы мақалалары кезінде «Баянғұмыр» (1991 ж.), «Арыстар мен ағыстар» (6-шы кітап. 2006 ж.) аталатын сын кітаптарына жинақталған. Сыншының деректі әдебиет жайындағы толғамды ой, толғақты сындары кезінде аса жоғары бағаланғанына куә боламыз. Ақын Ж.Ерман «Ағымдағы әдеби сынның шаруасына едәуір араласып жүрген Қ.Ергөбеков – айтары бар, әрі соны жеріне жеткізіп айта білетін, көзі қарақты, ойы салмақты, сөзі түгел сыншы. Ең бастысы, Қ.Ергөбеков әдебиетті тек жазушылық творчество деп тар қойнауға қарастырмай, оны бүкіл мәдени процестің ағынды арнасы ретінде ауқымды аяда тануы арқылы ұлттық көркем эстетикаға қатысты жайларды кеңінен сөз етеді. Сыншының “Өнегелі өмір” сериясының жай-жапсарын ойлап толғануы, эпистолярлық жанрдың даму-қалыптасуына алаңдауы, жалпы әдеби мұраның сақталуы жөнінде мазасындануы, біздің ойымызша, жақсы нышан. Осының бәрінде ол көлденең көк аттының сөзін сөйлемейді, мәселенің егжей-тегжейін білетін, түсінетін кісі ретінде ой қозғайды. Бұл құптарлық», – дейді.

«Баянғұмыр» бірқыдыру мәселені қамтыған. Әрбір әдеби объектіні, әрбір творчествоны ғайыптан қолға түскен сандыққа, жабулы сандыққа теңесек, соның әрқайсысына сырттан кеп, өзіне ғана сай келетін сиқырлы кілтін табу жұлдыздының сыбағасы емес, тапқырдың және шебердің шаруасы. Ал Қ.Ергөбеков – сондай кілттерді табады-ақ. Неге десеңіз: “Творчество тәсілдеріне үйрене алмайсың. Әр өнерпаздың өз тәсілдері болады” /И.А.Гончаров/. “Баянғұмыр” кітабына енген он екі зерттеудің бәрінің де сырлы сандығын өз кілтімен ашып, сырдан шашу шашқан авторға оқырмандар “Е, бәрекелді!” дейді.

Қорыта айтқанда “Баянғұмыр” атты кітаптағы зерттеулер жырға бергісіз сырлар, жырдай жүрдек оқылып жүрек жылытатын, жан дүниені жарық шұғыла сыйлар қуаты бар, оқырманды ойларға жетелейтін жетелі туындылар. Автор әдебиеттанудағы ақын боп сөйлейді», – деп білімдар әдебиетші, ақын М.Әлімбаевты аса жоғары бағалаған.

Сыншыда «Деректі проза дидары» аталатын мақала бар. Тамаша спорт журналисі С.Бердіқұловтың «Арбаған мені бір сиқыр», «84 жылдың теңдессіз 16 күні», белгілі документалист жазушы Қ.Тұрсынқұловтың «Анды – Қарақыз», «Поляр шеңбері маңында», Ж.Бейсенбаевтың «Шоқан ізімен», «Жасын тағдыр жарқылы», Ж.Елшібековтың «Атамекен» фотоэңгімелер аталатын кітаптарын жинақтап талдайтын мақала. Мақаласында сыншы қазақ деректі әдебиет жазушыларын әлемдік С.Смирнов, Ирвинг Стоун, Д.Н.Гранин, В.Чивилихин шығармаларымен салыстыра талдайды.

Көріп отырмыз, Қ.Ергөбек қазақтың деректі әдебиетін әр қырынан келіп, әр алуан сипатта әңгімелепті. Талдапты. Талдапты демей, әңгімелепті деуімізде мән бар. Ол сыншы мәнеріне бастайды бізді.

Сыншының деректі әдебиетті әңгімелеуі түрлі сипатта.

Сыншы деректі әдебиет жайындағы мақаласын екі кісінің диалогынан бастап кетеді. Материалды қызықты етіп беру амалы. Мақалаға тартыс – ой тартысын енгізу. Оқырманды психологиялық алаңдаушылыққа апарып ынтықтыру, қызықтыру шарасы. Ақырында мақалада айтылар, қаралар мәселенің қазақ менталитетінде маңызды екенін аңғарту. Одан әрі өзі айтқандай сыншы деректі әдебиет әлеміне еніп кете барады. Екі кісінің таласты диалогынан өрбіген әңгіме сөйтіп деректі әдебиет жайында маңызды талдау мақалаға айналады.

Әйтпесе, мына бір сәтке назар аударайық.

«Фотоәңгімелер» дегенді естігеніңіз бар ма? Әрине, орыс өнерінде фототілшілер өздері түсірген суреттің ізіне ілесе, тарихын тектей қарасөз араластыратыны бесенеден белгілі. Қалам мен фотоаппаратты қос қатар пайдаланатын журналистер де бар орыс әдебиетінде. Міне, осындай үлгінің бірін журналист-жазушы Жанат Елшібеков әкеліпті әдебиетімізге». (Сонда. 140 бет.)

Сұрақ қоя отырып, ол сұраққа жауап бере отырып сыншы қазақ әдебиеті мен өнеріне ортақ бір туындының табиғатын ашады.

Қ.Ергөбектің сын мақалаларының формасы тың. Тың формалы сын мақалалары, тіпті зерттеулері көркем әңгімедей оқылады. Оны Г.К.Бельгер «Нағыз көркем әдеби сын» деп тектен-тек бағаламаса керек.

Қ.Ергөбектің сын еңбектерінің тағы бір қасиеті – ол қазақ әдебиеті туындыларын талдағанда әлемдік әдебиеттегі табиғаттас туындылар, озық үлгілермен салыстыра талдайды. Қазақ қаламгерін әлемдік асыл үлгілерге үндеп, ынталандыру, ұмтылдыру, әрі әлгі назардағы туыныдының табиғатын ашу мәнері.

Ол өз еңбектерінде әдебиеттанудың Ю.Тынянов, В.Шкловский, К.Чуковский, И.Андроников, А.М.Левидов, Н.Фортунатов, Ю.Борев, А.Макаров. Ю.Селезнев секілді әдебиет сыншы, зерттеушілерін қадірлей айтып, талдар шығармаларына кіріктіріп отырады... Олардың бірсыпырасымен кездесіп әңгімелескен де. Оған сыншы жазған мақала, мақала-сұхбаттар куә!

Мемуар, ғұмырнамалық проза, эпистолярлық жанр – хат, күнделік... сыншы назарына алынған деректі проза үлгілері міне осындай! Тіпті Қ.Ергөбек қазақ әдеби сынында деректі әдебиетті тұңғыш жанр-жанрымен жүйелеп әңгімелеген, талдаған алғашқы сыншы шығар. Қазақ әдебиетінде бұрын-соңды назарға ілінбеген мәселелерге назар аудару, көңіл бөліп ізіне түсіп байқау, оларды табиғатына орай жинақтап байыптау, кәнігі кәсіби көзбен қарап талдау Қ.Ергөбектің сыншы ретіндегі сергектігі.

Ол деректі әдебиет ұлт, халық тағдыр-талайында айырықша роль атқарған дара тұлға жайында жазылады деп біледі. Сын мақала, зерттеулерінде солай деп айтып отырады. Дара тұлға! Деректі әдебиетті талдап таразылаған сыншы

Құлбек Ергөбектің бұл саладағы еңбектері бір жағынан ұлт тарихында өшпестей болып қалған тұлғаларға тағзым шығар. Сала әдебиетіндегі жақсыны көріп насихаттаса, кемшілікті көріп кешірімсіз ащы сынаса (С.Досанов, Д.Досжанов, О.Бодықов шығармаларын) біз оны осылай түсінеміз.

ӨТКІР ЖАНРДЫҢ ӨРІСІН АНЫҚТАҒАН...

Әдетте әдеби сын жоқ дегенді жиі естиміз. Әсіресе, жазушы ағайын жиі айтады осы сөзді. Шамасы, көркем шығарма жазған ақын не жазушы өзінің шығармасы жайында жақсы пікір естігісі келеді. Бірақ, сыншы ағайын назар аударар қоймайды. Содан да әлгіндей желбуаз пікірлер етек алады. Әйтпесе, сын қандай қоғамда да, қай уақытта да болады. Сынсыз қоғам бола ма? Болмайды. Бірақ, сынның да сыны бар. Сын әдеби ме, жоқ па? Сын сыңаржақ социологиялық сын ба, көркем бе? Мәселе жазушы ағайын тарапынан осылай қойылса жарасар еді. Бүгінгі таңда әдеби сын бүгінгі қоғам талабына, әдебиеттің бүгінгі даму сипатына сай ма деп сұрақ қоюға болар еді. Ондай сұрақтарға жауап беру үшін бүгінгі сын еңбектерін саралауға тура келер еді. Біз әдебиеттану мен сын еңбектерін әңгіме етіп отырған Құлбек Ергөбекті де көркем әдебиет туындыларын талдаумен бірге әдеби сынның даму жолы, әр кезеңде сынға атсалысқан сыншы тұлғаларын саралап, арнайы кітап жазуға бәлкім жазушылардың «сын жоқ» деген байбаламы болуы мүмкін. Әлде, өзі айтқандай, әл-Фараби атындағы ұлттық университетті бітірер кезінде диплом жұмысын «Бейсембай Кенжебаев – әдебиет сыншысы» деген тақырыпта жазуы себеп болды ма екен?

Сыншы аталған тақырыпта диплом жұмысын жазып қана қойған жоқ. Атақты ғалымның өтінішімен баласына айналып үйінде тұрды. Көзінің тірісінде жазбаларын реттеп архивке тапсырысты, қолжазбасынан дайындап «Әдебиет белестері», «Жылдар жемісі» аталатын еңбектерін жарыққа шығарысты. Айтқан әңгімелерін қағазға түсіріп алып отырды. Көзі тірісінде де, ғалым дүниеден өткен соң да әдебиет тарихына өлшеусіз үлес қосқан ғалым жайында талай-талай мақала жазып жариялады. Баласындай қасында жүріп тәрбиесін көргендіктен болар, Құлбектің бұл тақырыптағы толғаныстары шыншыл да, сыршыл шығып жатты. Оқырманға ерекше әсер етті. «Бейсекең» аталатын мақаласына Н.Қанафин: «Егемен Қазақстан» газетінің 2002 жылғы 20 қараша күнгі номерінде «Алаштың ардақтысы» айдарымен жарияланған Құлбек Ергөбектің «Бейсекең» атты ой толғамы жүрек қанымен, зор сүйіспеншілікпен, білгірлікпен жазылған айтулы хикаят, сөзбен соғылған еңселі ескерткіш екен.» («Егемен Қазақстан», №280 (23182), 30. XI. 2002 ж.) деп бағалады. Автордың «Қайран да, қайран Бейсекең!» аталатын тағы бір толғанысын жазушы Қуаныш Жиенбай «Ондыққа тиген ойлы мақала» («Егемен Қазақстан» 12 қазан, 2004 ж., №245 (23889)) деп, қарақалпақ ғалымы, профессор Сарыгүл Бахадырова «Жүрек тербер мақала» («Түркология конгресінен алған әсер мол», «Егемен Қазақстан», 13 қазан, 2004 ж.), «Қазақта туғаннан сала ма, тұтқаннан сала ма?» деген сөз бар. Құлбек Бейсекеңнің (Бейсенбай Кенжебаев) баласындай қызмет етіп отыр. Ал Бейсекеңнің кезінде университеттегі қысқартуға байланысты «Алма қалсын, мен кетейін» деп жас

ғалымды қорғап шығуы қандай ерлік?! Бізге осындай тұлғаларды жазып отыру керек» – деп үлкен ғалым Сауытбек Абдрахмановтың жоғары пікір айтуы («Зияткер», Фолиант, 2012. 389 бет) – Құлбектің қазақ сынының айтулы тұлғасын аса үздік талдағанының көрінісі. (Сыншының Бейсембай Кенжебаев жайында жазылған дүниелерін арнайы талдау жөн болмақ.)

Не себеп болса да, сыншы Қ.Ергөбек көркем шығарма жайында жазумен бірге әдеби сын тарихына, тұлғасына арнайы бет бұрды.

Бет бұрғанының белгісі – Б.Кенжебаев, М.Қаратаев, З.Ахметов, Р.Бердібай, С.Қирабаев, Т.Кәкішев, М.Базарбаев, Ш.Елеуқенов, Қ.Нұрмаханов, С.Ордалиев, К.Сейдаханов, Т.Тоқбергенов, С.Әшімбаев, Б.Сарбалаұлы, С.Абдрахманов, Ж.Дәдебаев... секілді әр буын әдебиет сыншыларының шығармашылық портретін жасады. Жақсы жасады. Портреттік мақалалар бір-біріне ұқсамайды. Бастауы да тосын, бағалауы да басқаша. Бір-біріне ұқсамайды. Ұқсамауы заңды. Өйткені, шығармашылығы сөз болған әдебиетші, сыншы ғалымдар қалыптасу, жазу мәнері жөнінен бірін-бірі қайталамайды. Демек, сыншы әдебиетшілердің портретін жасағанда олардың еңбегіндегі өзіне ғана тән ерекшеліктерге ден қоя білді. Әдебиетші ғалым, сыншылардың бойындағы сол ерекшеліктерді тауып, оны талдай ашып көрсетеді. Олардың шығармашылық тұлғасына сыншының келуі де әр қилы. Бірінде тақырып, келесісінде тағдыр, тағы бірінде архивтік материал, сыншының ендігі бірі өзінің күнделігі, хаттары арқылы ашылады. Мәселеге нақтырақ келсек, Б.Кенжебаев тұлғасы оның қазақ әдебиеті үшін басын бәйгеге сан рет тіккен күрескерлік рухы арқылы ашылады, М.Қаратаев 1937 жылы өзі де «жау» іздеп қателескен, өзі де «жау» қатарында азап шеккен тұлға ретінде, Р.Бердібай ұлтшыл тұлға, Т.Кәкішев архивтік дерекпен сөйлейтін ғалым, Төлеген мінезді сыншы, Сағат философиялық ойға бейім сыншы ретінде тұлғаланады. Отыздан аса бере о дүниелік болған Қалжан Нұрмаханов соңына қалдырған азын-аулақ күнделік жазбалары, Ш.Айтматовпен жазысқан хаттары арқылы ашылады. Кезінде «Парасат поэзиясы» аталған сыншы мақаласы «Лениншіл жас» газетінің екі номерінде жарияланғаны мәлім. Сын тақырыбы, сыншы тағдыры жайында аса бір тебіреніспен жазылған Қ.Ергөбек мақаласына «Осы ретте жас сыншыларымыздың этикасы мен эстетикасындағы жақсы бір нышанды бөліп айтқымыз келеді. Болашақта бұл нышан дәстүрге айналып жатса құба-құп болар еді. Ол кейбір жас сыншыларымыздың аға ұрпақ – алдыңғы ұрпаққа деген байсалды көзқарасы, оның ішінде өмірдің қатал заңы өткен шақпен атауға мәжбүр еткендердің толымды творчествосы туралы жылы ілтипатпен жазған мақалалары, атап айтқанда Қ.Ергөбековтың «Лениншіл жас» газетінің (21-23 июль, 1979 ж.) екі номерінде белгілі сыншы Қалжан Нұрмаханов туралы жарияланған «Парасат поэзиясы» деген парасатты мақаласы білімділікпен, адамгершілік рухпен жазылған», – деп Сағат Әшімбаев сексенінші жылдың басында жоғары бағалаған екен.

Аға буын тарапынан осындай қолдаудың әсері болар, кейін сыншы «Арыстар мен Ағыстар» (төртінші кітап) атап, бір томдықты толайым әдебиеттану мен сын әлеміне арнап еді. Онда жоғарыда айтқан сыншылар

портретімен бірге, қазақ әдеби сынының қалыптасуынан («Жанр жүріп өткен жол»), сынның жылдық нәтижесін қорытуға («Қазақ әдебиеті» - қадірлі тақ, қасиетті мінбер», «Жылдар мен жемістер»), жанрдың асылы мен жасығын саралау («Жауапкершілік мінбесінен», «Бір кітап және бірегей серия»), сын жайындағы баспасөз бетіндегі айтысқа араласу («Жазушы мен сыншы ынтымағы қажет»), сын кітаптарын сынау («Тұлғалау ма, сұлбалау ма?»), табысты туындыны талдау («Қос өрім», «Санадағы жаралар») толғақты мақалалар орын алған.

Мақалалардың дені кезінде Қазақстан Жазушылар одағы әдеби жыл қорытындысында жасаған баяндамалар. Баяндамаларда батыл-батыл ойлар айтылған. «Көрнекті жазушымыз Ә.Нұрпейісов бір мақаласында Шәкәрім Құдайбердиевті атап өтті. Орталық «Литературная газета» қорықпай-ақ жариялады. Ғалым М.Мағауин Ленинградта шыққан «Поэты Казахстана» дейтін антологияға Ш.Құдайбердиевтің өлеңдерін енгізді. Түсініктеме жазды. «Орталық» баспа бас тартқан жоқ. Ал, қазақ тіліндегі газет-журнал әлгі авторлардың атын естігеннен ат-тонын ала қашады. Сонда біреуін ғана атап отырған, бірегей жабулы жатқан қаламгерлерді кім ашып, ақ-қарасын кім ажыратады?» (210 бет) – депті сыншы 1980 жылы 15 қазан күні жасаған баяндамасында. Кеңес үкіметі тарамай тұрып айтылған батыл сөз. Сексенінші жылы бұлай сөйлеу үшін жанкештілік керек болатын... Сыншы Қ.Ергөбек бойынан сол батылдық кезінде табылды.

Сондай-ақ, абырой, атақтан кем де емес талай бедел иесін аямай-ақ сынап отырыпты. Ғылым Академиясының бір топ ғалымы жазған «Ерте дәуірдегі қазақ әдебиеті» (1983) аталатын еңбек жарамсыз шалажансар туынды ретінде сыналған, ащы сыналған. С.Ордалиевтің «Сөз зергері» (1982), Ә.Нарымбетовтың «Қалижан Бекхожин творчествосы» (1983), С.Тәжіғұловтың «Хамит Ерғалиев» (1983), Т.Бейісқұловтың «Қанатты қаламгер» (1983), Ә.Шәріповтың «Сырбай Мәуленов творчествосы» (1983) (бәрі де белгілі бедел иелері) аталатын бір топ сын, зерттеу еңбектерін қатты сынап, тас-талқан еткен десе болады. Тіпті халтуралық дүниелер деген пікірге келеді. Мақаланың «Тұлғалау ма, сұлбалау ма?» – деген атына сай тұздықты сынайды. Кемшілікке оқырманның көзін жеткізе дәлелдейді. Эстетикалық өрелілікке үндейді.

Қ.Ергөбек өзге жанр секілді, сын жайында жазғанда да дерек, документті оңтайлы пайдаланады. Сондықтан, оның жазғандары әдеби сын мен деректі шығарма шебінде жазылады. Бәлкім «деректі әдебиеттану» шығар. Сын мақалаларында фабула бар. (Б.Кенжебаевқа арналған тарауды қараңыз). Қай еңбегі де көркем тілмен оқырманын ынтықтыра жазылады. Мақалаларының композициялық бітіміне, формасына жіті зер салады. Сондықтан толғаныстары тартымды шығады. Қызығып оқылады. Ойландырады. Әдетте, сын кітабы – әр жанр басын бір шалған, әр кезде жазылған мақалаларының басын иіп қосқан құранды болып келер еді. Құлбек Ергөбек – тақырыптық тұтас кітап жасаудың шебері. «Арыстар мен ағыстардың» бір кітабының бастан-аяқ әдебиеттану мен сынға арналуы – осының айғағы. «Арыстар мен ағыстар» – әдебиеттану жайлы – әдебиеттану, сын жайлы сын еңбегі. Әдетте мұндай кітап оқылмаса керек

еді. Қ.Ергөбектің кітабы жүрдек оқылады, жүйрік ойларға жетелейді. Бұл – шеберліктен туындайтын жәйт. Көрнекті әдебиет сыншысы Құлбек Ергөбектің «Арыстар мен ағыстар» кітабы – көркем әдебиетті жарлай насихаттай жүріп, өздері ұмыт қала беретін әдебиеттанушылар еңбегін көрсететін сауапты кітап. Әрі автордың толысып, шеберлігінің шыңдалуының айқын көрінісі. Сарабал сыншының өткір жанрдың өрісін анықтаған еңбегі – шығармашылық үлкен табысы! Салмақты кітап – сын сардарының табысы, әдебиет табысы!

Сыншы Құлбек Ергөбек жайында көп айтуға, көп жазуға болады. Бізге дейін де сыншы еңбегі жайында аз жазылмаған. Б.Кенжебаевтың «Тұсау кесер» мақаласынан бастап Ш.Айтматов, Ә.Яхубов, Н.Фазылов, А.Акматалиев, Н.К.Зейбек сынды туысқан халықтар классик жазушылары, әдебиетшілері, Ә.Кекілбаев, Ш.Мұртаза, С.Шаймерденов, Д.Исабеков, Т.Әбдік, З.Қабдол, С.Қирабайұлы, Т.Кәкішев, М.Әлімбаев, Г.К.Бельгер, Р.Бердібай, Ә.Хайдар, Ә.Айтбайұлы сынды қазақ әдебиетінің әр деңгейдегі «алыптары» арнайы мақала жазған, әр ыңғайда арнайы пікір айтқан ол жайында.

Соның баршасын ойша қорытып, сыншы еңбектерін қайталап бір оқығанда келген қорытындымыз – Құлбек Ергөбек қазақ әдебиеті сын санлағы, сын сардары!

Айткүл ДОСЫБАЕВА

Филология ғылымының кандидаты,
аға ғылыми қызметкер.

Сыншы Құлбек Ергөбектің кітаптары:

1. Сәбит Мұқановтың мемориальдық музей-үйі, Мемориальный дом-музей Сабита Муканова. Алматы, «Өнер», 1978 ж.
2. Жан жылуы (С.Мұқановтың шығармашылық лабораториясы). Алматы, «Жалын», 1981 ж.
3. Мейірім шуағы (Қазақ балалар поэзиясы жайында сын кітабы). Алматы, «Жазушы», 1985 ж.
4. Сылдырап өңкей келісім... (Қазақ поэзиясы антологиясы). Алматы, «Мектеп», 1986 ж.
5. Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
6. Сәбит Мұқанов. Алматы, «Мектеп», 1989 ж.
7. Сәбит Дөнентаев. Бозторғай. Алматы, «Мектеп», 1989 ж.
8. Баянғұмыр (Қазақ мемуары жайында монография). Алматы, «Жазушы», 1991 ж.
9. Жақсыдан қалған сөз. Алматы, «Жалын», 1991 ж.
10. Өтебай Тұрманжанов. Алматы, «Рауан», 1992 ж.
11. XX ғасыр басындағы әдебиет. Алматы, «Білім», 1993 ж.
12. Шыңғыс шыңы (Ш.Айтматов туралы). Шымкент, «Жібек жолы», 1999 ж.
13. Чыңгыз чокусу (Ш.Айтматов туралы). Қырғыз тіліне аударған Құшубек Омуралиев. Бишкек, 1999 ж.
14. Сәбит Мұқанов (Мақалалар жинағы). Алматы, «Санат», 2000 ж.
15. Жазушы шеберханасы (Сәбит Мұқанов). Алматы, «Қаз Ақпарат», 2000 ж.
16. Сәбит Мұқанов туралы естеліктер. Астана, «Елорда», 2001 ж.
17. Қазымбет Дәрімбайұлы. Астана, «Фолиант», 2001 ж.
18. Арыстар мен ағыстар I т. (Қазақ өлеңі хақында). Астана, «Таным», 2003 ж.
19. Арыстар мен ағыстар II т. (Қазақ қарасөзі жайында). Астана, «Таным», 2003 ж.
20. Арыстар мен ағыстар III т. (Қазақ балалар әдебиеті мәселелері). Алматы, «Өркениет», 2003 ж.
21. Арыстар мен ағыстар IV т. (Әдебиеттану, сын әлемі). Алматы, «Қазығұрт», 2003 ж.
22. Арыстар мен ағыстар V т. (Шеберлік шеберханасы). Астана, «Фолиант», 2004 ж.
23. Қазақ мақал-мәтелдері. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
24. Арыстар мен ағыстар VI т. (Қазақ мемуарына арналған мақала, зерттеу). Түркістан, «Тұран», 2006 ж.
25. Езувчи ижодхоносида (Жазушы шеберханасы). Өзбек тіліне аударған Мехмон Исламқұлов. «Турон», 2007 ж.
26. Абадият ва адабият (Қазақ балалар әдебиеті жайынан). Өзбек тілінде. Түркістан, «Турон», 2008 ж.
27. Тәжібаев Ә. Шығармалар. 1-3 томдық. Алматы, «Ана тілі», 2009 ж.

28. Қаратаев М. Шығармалар. 1 томдық. Алматы, «Ана тілі», 2010 ж.
29. Кенжебайұлы Б. «Түрік қағанатынан бүгінге дейін...». 1-5 томдық. «Әсем-систем», 2010 ж.
30. Түрікстан жинағы. 1-кітап. Түркістан, «Тұран», 2010 ж.
31. Түрікстан жинағы. 2-кітап. Түркістан, «Тұран», 2010 ж.
32. Түрікстан жинағы. 3-кітап. Түркістан, «Тұран», 2011 ж.
33. Түрікстан жинағы. 4-кітап. Түркістан, «Тұран», 2012 ж.
34. Ve.. Bozkır Ses Verdi (Түрік тіліне аударған Жемал Шафақ). 2012 ж.
35. Өлеңсөз (Қазақ поэзиясы туралы ойлар) I т. Алматы, «Ел-шежіре», 2012 ж.
36. Түрікстан жинағы. 5-кітап. Түркістан, «Тұран», 2013 ж.
37. Сарасөз (Әдебиеттану, сын әлемі). Алматы, «Қазақстан», 2013 ж.
38. Қарасөз (Қазақ прозасы туралы толғаныстар). Алматы, «Ел-шежіре», 2013 ж.

Құрастырып, алғы сөзін жазған кітаптары:

39. С.Мұқановтың 16 томдық таңдамалы шығармалар жинағына түсініктеме. С.Мұқанов, 16 томдық. 16 т. Алматы, «Жазушы», 1980 ж.
40. Мұқанов С. «Балуан шолақ». Алматы, «Өнер», 1980 ж.
41. Жастар жастар туралы. Алматы, «Жалын», 1981 ж.
42. Мұқанов С. «Әңгімелер». Алматы, «Мектеп», 1983 ж.
43. Сөзстан (Төртінші кітап. Аударма, төлтума материалдар). Алматы, «Жалын», 1983 ж.
44. Кәдімгі Сәбит Мұқанов (С.Мұқанов туралы естеліктер кітабы). Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
45. Кенжебаев Б. Жылдар жемісі (Әдеби сын мақалалар, естеліктер). Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
46. Кенжебаев Б. Әдебиет белестері. Алматы, «Жазушы», 1986 ж.
47. Сылдырап өңкей келісім... (XX ғасырдағы қазақ поэзиясының үздік үлгілері). Алматы, «Мектеп», 1986 ж.
48. Көбеев С., Торайғырұлы С., Жомартбаев Т. романдары. Алматы, «Жалын», 1986 ж.
49. Қазақ романы. Алматы, «Мектеп», 1986 ж.
50. Мұқанов С. «Палван чолақ» («Сәнъитимизнің намайәндиси») Ауд. Құрбан Тоқтамов. Алматы, «Мектеп», 1987 ж.
51. Шынашақ (Қазіргі қазақ балалар поэзиясының антологиясы). Алматы, «Балауса», 1992 ж.
52. Сұлтанмахмұт Торайғыров (Академиялық басылым) I, II томдар. Алматы, «Ғылым», 1993 ж.
53. Кенжебаев Б. «XX ғасыр басындағы әдебиет». Алматы, «Білім», 1993 ж.
54. XX ғасыр басындағы әдебиет (Оқу құралы). Алматы, «Білім», 1994 ж.
55. Кенжебаев Б. «Асау жүрек». Алматы, «Рауан», 1995 ж.
56. Б. Кенжебайұлы. «Тымпи». Түркістан, «Тұран», 2004 ж.

57. Қазақ мақал-мәтелдері. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
58. Кенжебаев Б. «Түрік қағанатынан бүгінге дейін...». Алматы, «Ана тілі», 2004 ж.
59. Кенжебаев Б. «Асау жүрек». Алматы, «Ордабасы», 2004 ж.
60. Кенжебаев Б. Библиографиялық көрсеткіш. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
61. Қазақ мақал-мәтелдері. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
62. Тәжібаев Ә. Шығармалар. III томдық. 1-3 том. Алматы, «Ана тілі», 2009 ж.
63. Б.Кенжебайұлы. «Түрік қағанатынан бүгінге дейін...». Бес томдық. I том. Алматы, «Әсем-систем», 2010 ж.
64. Қаратаев М. I томдық шығармалары. I том. Алматы, «Ана тілі», 2011 ж.
65. Рух сарбазы (Өзбекәлі Жәнібек туралы естеліктер жинағы). Алматы, «ҚазАқпарат», 2011 ж.
66. Балуан баба (Қажымұқан Мұнайтпасұлының туғанына 140 жыл толуына орай құрастырылған естеліктер жинағы). Түркістан, «Тұран», 2011 ж.
67. Бейсембай Кенжебайұлы: Өнегелі өмір. Алматы, «Қазақ Университеті», 2013 ж.

Аударма еңбектер

- **Андрес Яаксоо** «Белгісіз солдат (жауынгер) алаңы». «Күншуақ» (Эстон жазушыларының әңгімелері). Құрастырған Андрес Яаксоо. Алматы, «Жалын», 1980 ж.
- **Аланқай** (Эстон жазушысының әңгімесі). «Күншуақ». «Жалын», 1980 ж.
- **Сібір ертегілері** (Аудармалар). Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Хеверик** (Тыва ертегісі). Сібір ертегілері. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Мергэн және оның достары** (Нанай ертегісі). Сібір ертегілері. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Жол ертегісі** (Ненец ертегісі). Сібір ертегілері. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Жел иесі** (Ненец ертегісі). Сібір ертегілері. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Алтын жер** («Золотая земля» кітабынан аударылды) //«Қазақ әдебиеті», 2000 ж.
- **Крамов И.** (С.Мұратбеков туралы мақаласы аударылды) //«Лениншіл жас», 1980 ж.
- **Стриндберг Ю.А.** «Қызыл бөлме», «Хемсе аралының тұрғындары», Новеллалар. Аударма (Әлем әдебиеті кітапханасы). Астана, «Таным» 2012 ж.

Жинақтарда, оқулықтарда жарияланған алғы сөздер, мақалалар

- Сәбеннің кейіпкері. «Жастықтың жарқын іздері» (Мақала, очерк жинағында) // Алматы, «Жалын», 1978 ж.
- Өнерпаздың өміршен бейнесі. Мұқанов С. «Балуан Шолақ». Алматы, «Өнер», 1980 ж.
- Күлкі сыры (Қазақ сатирасы туралы сөз). Жастар жастар туралы. Алматы, «Жалын», 1981 ж.
- Күлкі сыры. Жастар жастар туралы. Алматы, «Жалын», 1982 ж.
- Сәбит Мұқановтың әңгімелері. Мұқанов С. «Әңгімелер». Алматы, «Мектеп», 1983 ж.
- Мейір гүлдеген жүрек. Сөзстан. Алматы, «Жалын», 1983 ж.
- Сәбит Мұқановтың әңгімелері. Соңғы сөз (Б.Кенжебаевпен бірге). Мұқанов С. «Әңгімелер». Алматы, «Мектеп», 1983 ж.
- Қарымды сыншы (Қ.Нұрмаханов әдеби мұрасы жайында). Сөзстан 5-ші кітап. Алматы, «Жалын», 1984 ж.
- Сыдықбеков Т. Екі елге етене (аударма). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Мұқанов М. Тағылым (Әкесі туралы естелігі) (аударма). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Хамиди Л. «Қазақ вальсі» қалай туды?. Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Бекішев Х. Абзал аға (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Жантөрин Н. Жылы жүрек, нұрлы ақыл (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Қожамияров Қ. Екінші Шоқан еді (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Майқанова С. Қарапайымдылық (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Наурызбаев Х. Өнер қамқоры (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Исмаилова Г. Бір үзік сыр (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Ноғайбаев Ы. Өмірі - өнеге (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Кенбаев М. Сағынамын күн сайын... (Жазып алған Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Түсініктер (Түзген, жазған. Қ.Ергөбек). Кәдімгі Сәбит Мұқанов. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.
- Қолжазбадан кітапқа немесе жабық рецензияның ашық сипаты (Ақын Жұматай Жақыпбаев туралы). Беталыс. Алматы, «Жалын», 1984 ж.
- Тіл өнері. Уақыт және қаламгер. Алматы, «Жазушы», 1984 ж.

- **Тағдыр толғауы.** Сөзстан 6-шы кітап. Алматы, «Жалын» баспасы, 1985 ж.
- **Тағдырлар толғауы** (Д.Исабеков шығармашылығы хақында). Сөзстан. Алматы, «Жалын», 1985 ж.
- **Жаңа жанр бастауы** (С.Көбеев, С.Торайғырұлы, Т.Жомартбаев романдарының жинағына алғы сөз. Б.Кенжебайұлымен бірге). Алматы, «Жалын», 1986 ж.
- **Деректі проза: жетістіктер мен кемшіліктер.** Уақыт және қаламгер. 12-ші жинақ. Алматы, «Жазушы», 1986 ж.
- **Балажанды жазушы** (Қ.Әбдіқадыров туралы). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Сергек сезім.** (Қ.Мұқышев туралы). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Бала тілін тапқан** (Н.Әлімқұлов туралы). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Бөбек деп, өбектеп өткен талант...** (Ж.Смақов туралы). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Шаншар атай шындығы** (Ә.Қалдыбаев туралы). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Балаларға базарлық** (Библиография). Қазақ совет балалар жазушылары. Алматы, «Жалын», 1987 ж.
- **Хат жаздым қалам алып...** «Жан сұлулығы» жинақ. Алматы, «Мектеп», 1987 ж.
- **Сәнъитимизнің намайәндиси** (Өнерпаздың өміршең бейнесі) аударған Қ.Тоқтамов. Мұқанов С. Палван чолақ. Алматы, «Жазушы», 1987 ж.
- **Даланың алыбы мен ғалымы туралы туындылар.** Қазақ балалар әдебиетінің кітапханасы. Алматы, «Жалын», 1989 ж.
- **Қазақ өлеңінің бозторғайы.** Дөнентаев С. Бозторғай. Алматы, «Мектеп», 1989 ж.
- **Ғұмырнамалық проза және кейіпкер.** Уақыт және қаламгер. Құрастырған Б.Сарбалаұлы. Алматы, «Жазушы» баспасы, 1989 ж.
- **Арман ғұмыр, аяқталмаған эпопея.** Сәбит Мұқанов тағылымы. Алматы, «Жазушы», 1990 ж.
- **Сылдырап аққан бұлақтай.** Шынашақ (Қазақ балалар поэзиясының антологиясы). Алматы, «Балауса», 1992 ж.
- **Ғалымның хаты...** Б.Кенжебаев «XX ғасыр басындағы әдебиет». Алматы, «Білім», 1993 ж.
- **Жанын жалау еткен** (С.Әшімбаев туралы естелік). Күлкінді жүрміз сағынып. Алматы, Қазақстан Жазушылар одағының «Шабьт» баспасы, 1993 ж.
- **Ояну дәуірінің әдебиеті.** «XX ғасыр басындағы әдебиет». Алматы, «Білім», 1994 ж.

- Миуалы шақ. Профессор Сүйінішәлиев Ханғали Жұмашұлы. Алматы, «Жалын». 1994 ж.
- Сұлтанмахмұт үшін сор кешкен. Б.Кенжебаев «Асау жүрек». Алматы, «Рауан», 1995 ж.
- Алғы сөз. Мәрзия Сейітқазықызы «Адалдық пен адамдық жолында. Алматы, «Ана тілі», 1995 ж.
- Алғы сөз. Хәзіретәлі Маханұлы «Бегайдар Жантөреұлы Аралбаев» Алматы, «Ғылым», 1996 ж.
- Отызыншы жылдардағы қазақ әдебиеті (шолу). «20-30 жылдардағы қазақ әдебиеті». Алматы, «Ғылым», 1997 ж.
- Берекелі бетбұрыс. Сын сарбазы. Алматы, «Алатау», 1997 ж.
- Тоғысқан тағдырлар» немесе «Дала уалаятының газеті» жарыққа қалай шықты? «Ғалым – библиограф» ҚР Гуманитарлық Ғылымдар академиясының академигі Үшкөлтай Субханбердинаның еңбек жолы. Алматы, «Ғылым», 1997 ж.
- Жанын жалау еткен... (С.Әшімбайұлы туралы естелік кітабы). Жалындап өтті жас ғұмыр. Алматы, «Ана тілі», 1997 ж.
- «Абай» романы жарыққа қалай шықты? Мұхтар мұрасы. Наследие Мухтара. Алматы, «Қазақстан», 1997 ж.
- Халық қасиетін жанмен ұққан... Шымкент, «Жібек жолы», 1997 ж.
- Алғы сөз (Р.Бердібай туралы жинаққа). Кемел ойлы көркем сөз. Шымкент, «Жібек жолы», 1998 ж.
- Білімпаз. Қайраткер. Нәзірдің жұлдызы. Түркістан, «Тұран», 1999 ж.
- Көгершін көктем жырлары. Бактыбай Айнабеков «Мәңгілік өмір». Алматы, «ҚазАқпарат», 2000 ж.
- Сайланып шығар саз керек. «Өнер өрінде. На вершине». Алматы, ИИА «Айкос», 2000 ж.
- Қариялар шерткен шежіре. Қажымұқан қағанаты. Шымкент, «Ордабасы», 2001 ж.
- Азамат ажары (Спақұл Малдыбеков туралы). Абыройлы азамат. Алматы, «Тамызық», 2001 ж.
- Ағаның аманаты. Нәзірге нәзіл нәзіктік. Шымкент, «Жібек жолы», 2001 ж.
- Білімпаз. Қайраткер. Нәзірге нәзіл нәзіктік. Шымкент, «Ордабасы», 2001 ж.
- Үлкенге іні, кішіге аға – Керекең. Сыздықов К. Ұстаздық ұлағаты. Алматы, «Ана тілі», 2001 ж.
- Жастай жалындаған жан. Сағат (естеліктер). Астана, «Елорда», 2002 ж.
- Сын тарихына үлес (Т.Кәкішұлы туралы). Алматы, «Мерей», 2002 ж.
- Ұстаздық пен ғалымдықты егіз ұштастырып. (Т.Кәкішұлы туралы) Б.Кенжебайұлымен бірге. Алматы, «Мерей», 2002 ж.
- Тегеурінді ізденіс, терең із (Т.Кәкішұлы туралы). Алматы, «Мерей», 2002 ж.

- **Абыз ақынды сағындырған еңбек.** Әмір Мұсақұлов «Поэзия табиғаты мен тағлымы». Алматы, «ҚазАқпарат», 2003 ж.
- **Теріскейім деп тебіренген ақын.** Бөрғазының Өскені «Сағыныш». Шымкент, «Жібек жолы», 2003 ж.
- **Халық даналығы мен азамат ғалым тазалығының үйлесімі.** Кенжебаев Б. Асау жүрек (деректі әңгіме, зерттеу, толғам, аударма). Алматы, «Ордабасы», 2004 ж.
- **Аманат.** Кенжебайұлы Б. Тымпи. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Тұрлаулы толғаныс.** Кенжебаев Б. «Түрік қағанатынан бүгінге дейін...». Алматы, «Ана тілі», 2004 ж.
- **Түркістан деп соққан жүрегі.** Түрік дүниесіне қызмет. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Қайраткер.** Түрік дүниесіне қызмет. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Ақсақалдын ақ батасына ақ жол** (Елтай Бимаханбетұлына арнау). 2004 ж.
- **Алғы сөз.** Керімбеков К. Қазақтың байырғы мақал-мәтелдері. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Қос қанат** (Б.Кенжебайұлы туралы). Алаш туы астында (Б.Кенжебаев туралы естеліктер кітабы). Астана, «Фолиант» 2004 ж.
- **Мәйек сөзге мән берген.** Қазақ мақал-мәтелдері. Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Іске сәт, Севда қарындас.** Севда Талу «Рухани туыстық шежіресі (Қазақ және түрік әдебиетінің библиографиясы тарихынан). Түркістан, «Тұран», 2004 ж.
- **Баянды өткен өмір белестері.** Бейсембай Кенжебайұлы. Шығармашылық көрсеткіш. Түркістан, «Тұран», 2005 ж.
- **Қой бастаған ақ серкедей...** «Арамыздасың, Абдолла!» Құрастырған Талғат Айтбайұлы. Алматы, «Тоғанай Т», 2005 ж.
- **Сенің сөйлемдерің ән салып тұрады...** Аупбаев Ж.Ә. Автограф. Астана, «Елорда», 2005 ж.
- **Өмірбаян өрімдері.** Өтебай Тұрманжанов туралы естеліктер. Алматы, «Білім», 2005 ж.
- **Заманы аямаған, тағдыры аялаған.** Өтебай Тұрманжанов туралы естеліктер. Алматы, «Білім», 2005 ж.
- **Жабығып өткен, қамығып өткен қаламгер.** Өтебай Тұрманжанов туралы естеліктер. Алматы, «Білім», 2005 ж.
- **Замандас туралы.** Өтебай Тұрманжанов туралы естеліктер. Алматы, «Білім», 2005 ж.
- **Қазақтың намысты ұлы** (Ө.Жәнібек туралы). Рух сардары. Түркістан, «Тұран», 2006 ж.
- **Қос арна** (Р.Нұрғали туралы). Р.Нұрғали. 8 т. Айғақ. Қазыналы биікте. Алматы, «Фолиант», 2006 ж.
- **Мәнер мен мәре.** Айғақ. Қазыналы биікте. Алматы, «Фолиант», 2006 ж.

- Ағаның абзал досы (Әділ Сасбұқаев туралы естелік-толғаныс). Шұғылалы тағдыр. Шымкент, «Қазығұрт», 2006 ж.
- Шырақшы. Рыскелдиев Т. Даналыққа тағзым. Алматы, «Үш қиян», 2006 ж.
- Аударма және алғыс арқалаған азамат жайында бірер сөз. Ахмеров П.Н. «Ахмет Ясауи мөрінің жазбасы», «Ахмет Ясауи мешітіндегі жазулар». Түркістан, «Тұран», 2006 ж.
- Дүйім жұрт болып іздейтін Дүлдүліміз (Ө.Жәнібек туралы). Рух сардары. Түркістан, «Тұран», 2006 ж.
- Бекзат болмыс (Б.Байтанаев туралы). Б.Байтанаев туралы естелік кітабы. Алматы, «Аманат», 2006 ж.
- Выдающийся тюрколог XX века (Түріктанушы Әмір Нәжіп туралы) //Э.Н.Наджип «Регионы и этапы формирования тюркских письменных языков и литератур. Туркестан, «Туран», 2007 г.
- Өмірдің өзі, көңілдің көзі... (Б.Әбдіразақов туралы). Армандап өткен өз өмір... Астана, «Арай», 2007 ж.
- Оқысаңыз, балалар. Қазақстан – Ата жұртым, қасиетім – Ана тілім. Түркістан, «Тұран», 2007 ж.
- Сыншы күнделігінен сабақталған тағдыр (Сыншы Қалжан Нұрмаханов туралы толғаныс). Қиядан шалған қыран. Алматы, «Білім», 2007 ж.
- Үлкен жолдың үстінде (Қ.Әлімнің 8 томдық шығармалар жинағына жазылған алғы сөз). Қ.Әлім. Шығармалар жинағы. Астана, «Фолиант», 2007 ж.
- Қасіреттен қасиет туғызар музей. Найманбай А. Альбом. Алматы, «Қазақстан», 2007 ж.
- Биіктерді бетке алып... Найманбай А. Альбом. Алматы, «Қазақстан», 2007 ж.
- Дария-қария. Ботабеков Қ. Әмет Әліұлы. Шымкент, «Ордабасы», 2007 ж.
- Қадірлі қарапайымдылық. Қасиетті бұлақ (Жазушы С.Омаровтың 100 жылдығына арналған). Алматы, «Ана тілі», 2007 ж.
- Жүрегі жұмсақ, жаны абзал... Қасиетті бұлақ (Жазушы С.Омаровтың 100 жылдығына арналған). Алматы, «Жазушы» 2007 ж.
- Түркістан бағы. Түркістан, «Тұран», 2008 ж.
- Бейсембай Кенжебаев – Шәкәрім мұрасын жаңғыртушы. Шәкәрімтану мәселелері. 6 кітап. Алматы, «Раритет», 2008 ж.
- Аға. Өмірзақ Айтбайұлы «Ділғұмырлар мен тілтұғырлар». Түркістан, «Тұран», 2008 ж.
- Бейсембай Кенжебаев және Зәки Ахметов. Академик Зәки Ахметов және бүгінгі қазақ әдебиеттануының өзекті мәселелері. Алматы, «Ана тілі», 2008 ж.

- Сұмдық дарынды еді (Есжан Айнабеков туралы). Ескерткіш. Шымкент, «Қазығұрт», 2008 ж.
- Шоқауыз (Сатирик Садықбек Адамбеков туралы естелік). Сәкеңмен бәріміз де сырлас едік. Алматы, «Дәуір», 2008 ж.
- Адал да абзал ақын. Совет Әлімқұлов «Көзмоншақ». Шымкент, «Қазығұрт», 2008 ж.
- Қарыз және парыз. Қ.Ізекенов «Тамыздағы тамшылар». Алматы, «Арда», 2008 ж.
- Қымбат есім, қадірлі тұлға. Т.Кәкішев. Көп томдық шығармалар жинағы. Алматы, «Қазығұрт», 2008 ж.
- Түркістанға байланған тағдыр. Сарыбаев Қ. Жүрегімнің алауы. Алматы, «Нұрлы әлем», 2008 ж.
- Қазақ өлеңінің бозторғайы. Сәбит Дөнентаев. Павлодар, «ПМПИ», 2008 ж.
- Толағай ақын, толастамас жыр. Әбділда Тәжібаев. Үш томдық шығармалар жинағы. Алматы, «Ана тілі», 2009 ж.
- Билердің соңғы тұяғы. Хазіретәлі Тұрсын. «Билердің соңғы тұяғы». Алматы, «Қасиет», 2009 ж.
- Мен «Егемен Қазақстандамын». «Егемен қазақстандықтар». Астана, «Фолинат», 2009 ж.
- Тұсау кесер. Ыдырысова М. Жасым ба ең жанарымнан түскен құлап. Алматы, «Жазушы», 2009 ж.
- Түркология тарланы. III Халықаралық түркология конгресі. Түркістан, 18-20 мамыр, 2009 жыл.
- Жадында тұрар жаңғырып... (Ұстаз Б.Кенжебайұлы туралы сыр). Қазақстан – ата жұртым, қасиетім – ана тілім. Астана, «Фолиант», 2009 ж.
- Алғы сөз. Ясауи жинағы. Түркістан, «Тұран», 2009 ж.
- Түрік болмысты тұлға (Р.Сейтметов туралы) Ясауи жинағы. Түркістан, «Тұран», 2009 ж.
- Асылдан қалған соңғы тұяқ еді... (Қайраткер, елші Нәзір Төреқұловтың қызы Әнел туралы). Н.Төреқұлов. Шығармалар жинағы. 4 том. 2009 ж.
- Білімдар әдебиетші, биязы жан. Кербез де көркем Керекең... Алматы, «Таңбалы», 2009 ж.
- Кешеге іні, бүгінге аға Керекең... Кербез де көркем Керекең... Алматы, «Таңбалы», 2009 жыл.
- Тұрлаулы толғаныс. Б.Кенжебайұлы «Түрік қағанатынан бүгінге дейін...». Бес томдық. 1-ші том. Алматы, «Әсем-систем», 2010 ж.
- Жанрдың жаңа өрісі (Көкжиек (әдебиеттанушы ғалым Зинол-Ғабден Бисенғали жайлы ғылыми мақалалар мен ой толғаулар топтамасы). Алматы, «Таугүл-ПРИНТ», 2010 ж.
- Алғы сөз. Досыбаева А. Жүсіпбек Аймауытұлы шығармашылығы. Түркістан, «Тұран», 2010 ж.

- **Адалдық болар шын ғалым аты... Оқымысты.** Алматы, «Таным», 2010 ж.
- **Айтса ауыз толатын азамат. Біз білетін Зияддин...** Шымкент, «Азиат», 2010 ж.
- **Жайсаң жан ғана жақсы басшы болардай...** (Қаржау Жарқынбеков туралы). Замана перзенттері. Алматы, «Нұрлы әлем», 2010 ж.
- **Қайран да, қайран Бейсекең!** (Б.Кенжебайұлы туралы). Замана перзенттері. Алматы, «Нұрлы әлем», 2010 ж.
- **Кешір мені, әке әруағы!** (Сәрсен Ергөбеков туралы). Замана перзенттері. Алматы, «Нұрлы әлем», 2010 ж.
- **Қайран да, қайран Бейсекең...** Кенжебайұлы Б. Түрік қағанатынан бүгінге дейін... Бес томдық. I том. Алматы, «Әсем-систем», 2010 ж.
- **Тұрлаулы толғаныс.** Кенжебайұлы Б. Түрік қағанатынан бүгінге дейін... Бес томдық. I том. Алматы, «Әсем-систем», 2010 ж.
- **Дүние шіркін, дүркін-дүркін, өтеді бір күн....** Мұхамеджан Қаратаев Шығармалары. Алматы, «Ана тілі», 2010 ж.
- **Абайтанудың соны қыры.** М.Мырзахметұлы «Абайтану» (екінші кітап). Астана, «Деловой мир», 2010 ж.
- **Жалғасын күтер жақсы іс.** М.Мырзахметұлы «Абайтану» (екінші кітап). Астана, «Деловой мир», 2010 ж.
- **Баянға ғашық Шәмші ғұмыр...** (Ш.Қалдаяқов туралы естелік-эссе). Шәмшінің ән-күмбезі. Алматы, «Кітап», 2010 ж.
- **Балдәурен естеліктері.** Ұстаздар келбеті. Алматы, «Кітап», 2010 ж.
- **Жанын жалау еткен.** Әшімбаев С. «Сын сымбаты». Алматы, «Балауса», 2010 ж.
- **Армысыз, Сағат аға?** Әшімбаев С. «Сын сымбаты». Алматы, «Балауса», 2010 ж.
- **«Абай» романы қалай жарық көрді?** Шайыр Қуандық Шаңғытбаев. Таңдамалы. «СаҒа», 2010 ж.
- **Балдәурен естеліктері.** Ұстаздар келбеті. Алматы, «Таңбалы», 2010 ж.
- **Ең соңғы...** («Өзбекәлі Жәнібек оқулары - 2010». Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары), Түркістан, 2010 ж.
- **Өлмес ісі өнеге.** Ясауи жинағы (Қазақ фольклоры мен әдебиетінің өзекті мәселелері) 2-кітап. Түркістан, «Тұран», 2010 ж.
- **Шара Жиенкұлова (Жинақ).** Қазақ қыздар педагогикалық университеті. Алматы, 2011 ж.
- **Бақытын әдебиеттен тапқан...** (профессор Әбіш Байтанаев туралы толғаныс). Әбіш Байтанаев. Шымкент, «Жібек жолы», 2011 ж.
- **Алтай жыршысы** (Ә.Асқаров шығармашылығы туралы). Алтай жыршысы. Астана, «Фолиант», 2011 ж.
- **Ақындықтың ақық шартымен.** Мір Шайыр «Өмір саған есем бар!...». Алматы, «Қазығұрт», 2011 ж.
- **Өзбекәлі Жәнібек** (Алғы сөз). Рух сарбазы. «ҚазАқпарат», 2011 ж.

- **Балуан баба.** Алғы сөз. Түркістан, «Тұран», 2011 ж.
- **Ырыс алды – ынтымақ.** Ырыс алды – ынтымақ. «Аса», 2011 ж.
- **Қажымұқанның хаты.** Балуан баба. Түркістан, «Тұран», 2011 ж.
- **Еңістен салса төске озған** (Ө.Жәнібек туралы). Қазақстан Республикасы тәуелсіздігінің 20 жылдығына арналған «Өзбекәлі Жәнібек оқулары» атты республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. 1 том. Түркістан, «Тұран», 2011 ж.
- **Гордость трех народов!** (К 180-летию классика А.Мухамедиярова). Гуманистическое наследие просветителей в культуре и образовании. Башкортстан. 1-4 том. 1 том. Уфа, 2011 г.
- **Өмір байламы - өміршен шығарма.** Әйгілі Әзаға. Алматы, «Фолиант», 2012 ж.
- **Қолтанба** (Н.Иманғалиұлы - 60 жаста). Нұртілеу. Алматы, «Ана тілі», 2012 ж.
- **Кекіреліден басталған жол....** Мүсілім Базарбаев туралы естеліктер жинағы. Астана, «Фолиант», 2012 ж.
- **Білімдан** (С.Абдрахманов шығармашылығы туралы). Астана, «Фолиант», 2012 ж.
- **Асқан ұйымдастырушы, шапшаң жазушы.** Камал Смайылов. «Өнегелі өмір». Қаз ҰУ., 2012 ж.
- **Парасатты аға** (Жамалбек Шаймерденов туралы естелік). Дара тұлға. Астана, «Фолиант», 2012 ж.
- **Ұстаз және шәкірт.** «Т.Кәкішұлы және қазақ әдебиетінің тарихы мен сынын зерттеудің өзекті мәселелері» атты халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. 12 қазан 2012 ж.
- **Әдебиеттану ғылымының көшбасшысы, кемел ғалым ұлағаты.** С.Қирабаевтың 85 жылдығына арналған «Филологиялық білім: проблемалары мен болашағы» атты республикалық ғылыми-практикалық конференция материалдары. Алматы, 2012 ж.
- **Ғылымға арналған ғұмыр.** Қазақ әдебиетінің бас сардары, ғалым-ұстаз. Алматы, 2012 ж.
- **Сын беделі мен бедері.** Әдеби өмір шежіресі. Алматы, «Ана тілі», 2012 ж.
- **Асқан ұйымдастырушы, алғыр жазушы.** Сан қырлы тұлға. Алматы, «Алатау», 2012 ж.
- **Түрік дүниесінің тарланбозы** (Р.Бердібай туралы естелік және мақала). Қазақ рухынан бой көтерген бәйтерек. Түркістан, «Тұран», 2013 ж.
- **Қазақстан – ата жұртым, қасиетім – ана тілім.** Қазақстан – ата жұртым, қасиетім – ана тілім. Астана, «Фолиант», 2013 ж.
- **Мұқаң ғашық болатын Ғайыпжамал...** Ясауи жинағы, №3, 2013 ж.
- **Көңілін кеңге, диірменін дөнге салған...** (Е.Шаймерденов туралы естелік). Жүрегімен от тасыған... Алматы, «Жазушы», 2013 ж.
- **Бақыт кілті.** Қалдырған ізің мәңгілік. Астана, «Фолиант», 2014 ж.

- Қазымбет қарияның мектебі. Қалдырған ізің мәңгілік. Астана, «Фолиант», 2014 ж.
- Тұрлаулы тағдыр иесі. Қалдырған ізің мәңгілік. Астана, «Фолиант», 2014 ж.

Ғылыми және публицистикалық мақалаларының хронологиялық көрсеткіштері:

1974 жыл

- Ғалым жолы (Б.Кенжебайұлы 70 жаста) М.Серғалиевпен бірге //«Қазақ әдебиеті» (жинақ), 1974 ж.
- Жаңа жинақтың жаңалығы неде? (Ө.Күмісбаевтың «Ақ бота» жыр жинағы туралы) //«Жұлдыз», №12, 1974 ж.

1975 жыл

- Ауыл елестері (Қажығали Мұханбетқалиевтің «Тоғай сыбдыры» проза жинағы туралы) //«Қазақ әдебиеті», №32, 8 тамыз, 1975 ж.

1976 жыл

- Батыр мұрасына ескерткіш (А.Бұлдыбаевпен бірге) К.Сейдехановтың «Қаһарман ғалым» аталатын кітабы жайында //«Көкшетау правдасы», 24 қаңтар, 1976 ж.
- Поэзия босағасын кимелеп... (З.Көшкеновтің «Алтын орақ» жинағы туралы) //«Ара», №4, 1976 ж.
- Айдын беті ақша нұр (Ә.Дүйсенбиевтің «Аққулы айдын» жыр жинағы туралы) //«Қазақ әдебиеті», 25 маусым, 1976 ж.
- Жас талап, жақсы нышан (М.Қабанбаевтың «Бақбақ басы толған күн» прозалық кітабы туралы) //«Жалын», 1976 ж.
- Театр тарихына тұңғыш қадам (Қазақ театрының тарихы туралы) Б.Әбдіғазиевпен бірге //«Жұлдыз», №6, 1976 ж.
- Бір кітапқа екі пікір (Е.Зікібаевтің «Ақ қайың» жыр жинағы туралы) //«Жұлдыз», №8, 1976 ж.
- Ғалымның жаңа еңбегі (Б.Кенжебаев «XX ғасыр басындағы қазақ әдебиеті» оқулығы туралы) //«Қазақстан мұғалімі», №39, 17 қыркүйек, 1976 ж.
- Сәбит Мұқановтың музейі //«Лениншіл жас», №206, 15 қыркүйек, 1976 ж.
- Сезім бұлағы (С.Жиенбаевтің «Оймауыт» жыр жинағы туралы) //«Лениншіл жас», 22 қазан, 1976 ж.

1977 жыл

- **Замана сазы** (Ә.Сариевтің «Замана сазы» жыр жинағы туралы) //«Жетісу» (Алматы облыстық газеті), №59, 25 наурыз, 1977 ж.
- **Октябрь және жазушы мұрасы** (С.Мұқанов туралы) //«Лениншіл жас», 11 қараша, 1977 ж.

1978 жыл

- **Достық кемесінде** (Р.Бердібайдың «Достық кемесінде» аталатын кітабы туралы 1976 ж.) //«Қазақстан мұғалімі», 10 ақпан, 1978 ж.
- **Өмірге ғашық жүрекпен...** (К.Ахметова «Ақ гүлім менің...» (1975), «Сен менің бақытымсың» (1977) жыр жинақтары туралы) //«Жалын», №2, 1978 ж.
- **Жазушы архивін ақтарғанда...** (С.Мұқанов әдеби мұрасы хақында) //«Қазақ әдебиеті», 21 сәуір, 1978 ж.
- **Кейіпкер** (С.Мұқановтың бір кейіпкері Хакім Бекішев туралы очерк) //«Лениншіл жас», 29 шілде, 1978 ж.
- **Тұғыры биік туынды** (Ә.Нұршайықовтың «Ақиқат пен аңыз» романы туралы) Профессор Б.Кенжебайұлымен бірге //«Қазақ әдебиеті», 11 тамыз, 1978 ж.
- **Жарасымын тапқан жастық** (Р.Сейсенбаевтың пьесасы бойынша қойылған «Қазақстан тұңғышы» спектаклі туралы) //«Лениншіл жас», 16 тамыз, 1978 ж.
- **Қазақ әдебиетінің қалтқысыз досы** (С.Мұқанов және Л.Соболев) //«Лениншіл жас», 17 тамыз, 1978 ж.
- **Хаттар және хаттасулар** (С.Мұқановтың эпистолярлық мұрасы хақында) Б.Әлімжановпен бірге //«Жұлдыз», №9, 1978 ж.
- **Жас отау** //Лениншіл жас, 7 қазан, 1978 ж.
- **Өнегелі өмірге кең өріс...** //«Лениншіл жас», 11 қазан, 1978 ж.
- **Ғалым-ұстаз мерейі** (Х.Сүйіншәлиев 60 жаста) Ж.Дәдебаевпен бірге //«Қазақстан мұғалімі», 13 қазан, 1978 ж.
- **Халық жүрегіне жол тапқан...** (С.Мұқанов мұрасы туралы) //«Лениншіл жас», 22 қазан, 1978 ж.
- **Сенім мен серт** (Қазақстан Ленин комсомолы сыйлығының 1978 жылғы лауреаттары) //«Лениншіл жас», 24 қазан, 1978 ж.
- **Аты жоқ болса да...** (К.Әмірбеков «Аты жоқ кітап...» сатирасы туралы) //«Жалын», 1978 ж.
- **Жастар прозасы және ұлттық характер** (Бір топ прозашылар шығармаларын талдау) //«Қазақ әдебиеті», 27 қазан, 1978 ж.
- **Қанат ұшса қатаяды...** (Театр өнері туралы) //«Лениншіл жас», 15 желтоқсан, 1978 ж.
- **Шоқтығы биік туынды** (Ә.Нұршайықовтың «Ақиқат пен аңыз» романы туралы) //Талдықорған облыстық газеті, 1978 ж.

- Көрікті ой, көркем тіл (Орыс әдебиет сыншысы И.Крамовтың С.Мұратбеков шығармашылығы туралы) //«Лениншіл жас», 26 қазан, 1978 жыл.

1979 жыл

- Жұқпалы ауру (Фельетон) //Алматы, «Ара», №1, 1979 ж.
- Ақындар ағасы (Ақын Әбділда Тәжібаев 70 жаста) //«Лениншіл жас», 10 ақпан, 1979 ж.
- Аманат жүгі қашан да ауыр («Жыр-аманат» жинағы жөнінде) //«Лениншіл жас», 28 сәуір, 1979 ж.
- Жалын ғұмыр жалғасы... (Б.Ізтөлин жыр-мұрасы жайында) //«Лениншіл жас», 18 мамыр, 1979 ж.
- Биік мұрат тұрғысынан... (Т.Токбергенов «Үш тоғыс» («Жазушы», 1979 ж.) сын мақалалар жинағы туралы) //«Жалын», №3, 1979 ж.
- Адамгершілікті толғаған... (Ә.Кекілбайұлы «Құс қанаты» проза кітабы жайында) //«Мәдениет және тұрмыс», №7, 1979 ж.
- Парасат поэзиясы (Әдебиет сыншысы Қалжан Нұрмаханов әдеби мұрасы хақында) //«Лениншіл жас», 21-23 шілде, 1979 ж.
- Қыран ғұмыр хикаясы (Журналист Сейілхан Асқаровтың «Байқоңырлық қос қыран» аталатын деректі фильмі туралы) //«Лениншіл жас», 4 тамыз, 1979 ж.
- Жас суретшілер көрмесі //«Лениншіл жас», 11 тамыз, 1979 ж.
- Халық жырының ақберен ақсақалы (Халық ақыны Омар Шипин және С.Мұқанов) //«Лениншіл жас», 11 тамыз, 1979 ж.
- Биіктерді бетке алып... (Суретші Аманжол Найманбаев туралы) //«Лениншіл жас», 29 қыркүйек, 1979 ж.
- Өрелі ой, өнімді еңбек (Профессор Б.Кенжебайұлы 75 жаста) //«Жетісу» газеті, 4 қазан, 1979 ж.
- Мәуелі өмір (Профессор Б.Кенжебайұлы 75 жаста) //«Қазақстан мұғалімі», 5 қазан, 1979 ж.
- Тыңда туған туындылар (С.Мұқановтың тың туралы туындыларына талдау) //«Қазақ әдебиеті», №44 (1498), 2 қараша, 1979 ж.

1980 жыл

- Алыс көкжиектерді аңсаймын (Жазушы Ш.Айтматов жөнінде) //«Лениншіл жас», 31 қаңтар - 1 ақпан, 1980 ж.
- Хал қалай, коллективтік Белинский? //«Лениншіл жас», 20 наурыз, 1980 ж.
- Жастар тәрбиесі және жауапкершілік //«Лениншіл жас», 1980 ж.
- Шоқтығы биік туынды (Ә.Нұршайықовтың «Ақиқат пен аңыз» романы туралы) //Талдықорған облыстық газеті, 1980 ж.

- Қиындықта шындалған құрыш (Документалист жазушы Жүсіпбек Арыстанов тағдыры туралы) //«Лениншіл жас», 18 сәуір, 1980 ж.
- Біздің заманның батырлары (С.Мұқанов әдеби мұрасы жайында) //«Лениншіл жас», 26 сәуір, 1980 ж.
- Ленин – жазушы жүрегінде (С.Мұқанов әдеби мұрасы хақында) //«Білім және еңбек», №4, 1980 ж.
- Аманат (С.Мұқанов әдеби мұрасы хақында) //«Қазақ әдебиеті», 1 мамыр, 1980 ж.
- Қызық тағдырлы кітап (С.Мұқановтың «Балуан шолақ» романы туралы) //«Лениншіл жас», 21 мамыр, 1980 ж.
- Тайжарыс //«Лениншіл жас», 23 мамыр, 1980 ж.
- Заңғар (Жазушы М.Шолохов жайында) //«Лениншіл жас», 24 мамыр, 1980 ж.
- Өмір сүйген суреткер (С.Мұқанов жайында) //«Жетісу», 6 маусым, 1980 ж.
- Халықтар достығының жыршысы (С.Мұқанов жайында) //«Коммунизм туғи» (ұйғыр тілінде), 6 маусым, 1980 ж.
- Алыс көкжиектерді ансаймын... (қырғыз тілінде) //«Қырғызстан маданияты», №24, 12 шілде, 1980 ж.
- Өткендер мен өткелдер шежіресі //«Қазақ әдебиеті», 1980 ж.
- Тындырымды еңбек (М.Әлімбаев «Көңіл күнделігі» туралы) //«Қазақ әдебиеті», 1 тамыз, 1980 ж.

1981 жыл

- Жақсының сөзі алтын (С.Садырбаев 50 жаста) //«Жетісу», 5 маусым, 1981 ж.

1982 жыл

- Сәбит пен Ғабит //«Қазақстан мұғалімі», қаңтар, 1982 ж.
- Барды бағалау ләзім (Музей мәселелері) //«Қазақ әдебиеті», 5 ақпан, 1982 ж.
- Қадірлі қарапайымдылық (С.Омаров 75 жаста) //«Қазақ әдебиеті», маусым, 1982 ж.
- Сыршыл мінез, сыншыл қалам (С.Шаймерденов 60 жаста) //«Лениншіл жас», №128, 1 шілде, 1982 ж.
- Мазан жүрек, маздаған жыр (Ақын С.Мәуленов 60 жаста) //«Лениншіл жас», 17 қыркүйек, 1982 ж.
- Құбылыс (С.Торайғырұлына 90 жыл) //«Жетісу», 1982 ж.
- Душа была добра (О творчестве А.Дуйсенбиева) //Детская литература, №7, 1982 г.
- Қайрат пен еңбек қаламгері (Ғ.Мұстафин 80 жаста) //«Қазақстан әйелдері», №12, 1982 ж.

- **Жақсы адам жанымнан табылса деймін...** (Қ.Тұрсынқұловтың «Есінде ме сол бір кез?» кітабы туралы) //«Лениншіл жас», 22 қаңтар, 1982 ж.
- **Егіз елдің әуені** (А.Акматалиевтің «Чыңғыз Айтматов жана кыргыз-казак әдебиеттарының байланысы» кітабы жайында) //«Қазақ әдебиеті», №4 (1614), 22 қаңтар, 1982 ж

1983 жыл

- **Сібірдегі сабақтар** (С.Мұқанов әдеби мұрасы жайында) //«Көкшетау правдасы», №45, №46, 5-8 наурыз, 1983 ж.
- **Жамбылдың жыр күмбезі** (Жамбылдың екі томдығы туралы) //«Лениншіл жас», 29 наурыз, 1983 ж.
- **Егіз елдің обоны** (Қырғыз тілінде) //«Қырғызстан маданияты», №18 (797), 29 сәуір, 1983 ж.
- **Балалар әдебиетіне барлау** («Сөзстан» жинағы жайында) //«Кітап жаршысы», №5 (259), 28 мамыр, 1983 ж.
- **Серпінді сын** (Б.Сарбалаұлының «Қызыл алма» сын кітабы туралы) //«Қазақстан мұғалімі», №31 (1594), 29 шілде, 1983 ж.
- **Болашаққа бет алған бұлақ** (Ә.Дүйсенбиевтің «Жаңбырлы жаз» жинағы туралы) //«Қазақ әдебиеті», 5 тамыз, 1983 ж.
- **Сыншы мінезі** (сыншы Т.Тоқбергеновтің шығармашылығы жайында) //«Лениншіл жас», 25 тамыз, 1983 ж.
- **Біз әлі кездесеміз, келер ұрпақ** (С.Мұқанов және Ғ.Ғұлям) //«Жетісу», №168-169, 3-6 қыркүйек, 1983 ж.
- **Майлинтанудың соны биігі** (С.Ордалиев «Сөз зергері» кітабы туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», 15 қыркүйек, 1983 ж.
- **Сын тарихына үлес** (Т.Кәкішұлы «Сын тарихы», «Оңаша отау» кітаптары жайында) //«Қазақ әдебиеті», 16 қыркүйек, 1983 ж.
- **Тынымсыз қалам тынысы** (М.Әлімбайұлы шығармашылығы туралы) //«Лениншіл жас», 16 қыркүйек, 1983 ж.
- **Сырлы сезім** (Ж.Қыдыровтың «Мың бір күн...» жыр жинағы туралы) //«Социалистік Қазақстан», 7 қыркүйек, 1983 ж.
- **Абайтанудың соны қыры** (М.Мырзахметовтың «М.Әуезов және абайтану мәселелері» кітабы жайында) //«Жұлдыз», №9, 1983 ж.
- **Бөбек деп, өбектеп өткен талант** (Ж.Смақов әдеби мұрасы жайында) //«Жалын», №5, 1983 ж.
- **Арманды ақын еді** (З.Қалауова әдеби мұрасы жөнінде) //«Оңтүстік Қазақстан», №222 (14024), 23 қараша, 1983 ж.

1984 жыл

- **Қос жанрдың жүйірігі** (Жазушы С.Жүнісов 50 жаста) //«Жұлдыз» №2, 1984 ж.
- **«Сарқылмас қазына» салмағы** (Р.Бердібаевтың «Сарқылмас қазына» кітабы туралы) //«Қазақ әдебиеті», 6 сәуір, 1984 ж.

- Тәржімашы мұраты – ой дәлдігі (А.Якубовтың «Ұлықбектің қазынасы» романының аудармасы (К.Сейдеханов) жайында) //«Қазақ әдебиеті», 8 маусым, 1984 ж.
- Сергек ой, серпінді сын (С.Қирабайұлы «Шындық және шеберлік» аталатын сын кітабы туралы) //«Жетісу», №140, 4 тамыз, 1984 ж.
- Сынның да сұрауы бар //«Лениншіл жас», №165, 30 тамыз, 1984 ж.
- Кемелдік кепілі (М.Әлімбаевтың «Аспандағы әпке» жыр жинағы туралы) //«Қазақстан мұғалімі», №35 (1650), 31 тамыз, 1984 ж.
- Сабақтастық (С.Сейфуллин және С.Мұқанов) //«Қазақстан мұғалімі», №42 (1657), 19 қазан, 1984 ж.
- Сұлтанмахмұттанудың негізін салушы (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Қызыл Ту» (Павлодар облыстық газеті), №205 (10155), 23 қазан, 1984 ж.
- Тереңнен маржан терген... (Б.Кенжебайұлы шығармашылығы туралы) //«Қазақстан пионері», 28 қазан, 1984 ж.
- Өн бойы тұнған қасиет (М.Мұқанованың С.Сейфуллин жөніндегі естелігі туралы) //«Қазақстан әйелдері», №10, 1984 ж.
- Шуақты жырлар (М.Әлімбаевтың «Аспандағы әпке») //«Оңтүстік Қазақстан», №209 (14261), 31 қазан, 1984 ж.
- Біздің Бейсекең (Б.Кенжебайұлы туралы топтама) //«Лениншіл жас», №207 (10994), 27 қазан, 1984 ж.
- Өнерді өмірмен өлшеген... (Б.Сокпақбаев 60 жаста) //«Жұлдыз», №10, 1984 ж.
- М.Сералинді жетік білеміз бе? //«Коммунизм таңы» (Қостанай облыстық газеті), №216 (13377), 11 қараша, 1984 ж.
- Маңдай тері – мерейі (Б.Кенжебаев туралы) //«Білім және еңбек», №11, 1984 ж.
- Қадірлі қаламгер (М.Жаманбаев 60 жаста) //«Қызыл Ту» (Павлодар облыстық газеті), №241 (10191), 15 желтоқсан, 1984 ж.
- Балалар әдебиетінің бір бәйтерегі (М.Жаманбаев 60 жаста) //«Қазақстан мұғалімі», №51 (1666), 21 желтоқсан, 1984 ж.

1985 ж

- Бала танымы және қиял қанаты (Балаларға арналған фантастикалық поэмалар жөнінде) //«Лениншіл жас», №38, 22 ақпан, 1985 ж.
- Шұғылалы жүрек шуағы (С.Мұқанов әдеби мұрасы жөнінде) //«Жалын», №1, 1985 ж.
- Ұрпақ алдындағы ұлы парыз (Балалар әдебиеті жайында) //«Қазақ әдебиеті», №6 (1772), 8 қаңтар, 1985 ж.
- Естен кетпес балалық (Н.Сералиев туралы) //«Қазақ әдебиеті», №9 (1775), 1 наурыз, 1985 ж.
- Жүрек қанымен жазылған хаттар (С.Мұқановтың эпистолярлық мұрасы туралы) //«Жұлдыз», №5, 1985 ж.

- **Ортақ мүдде тұрғысынан** (Орыс жазушысы С.П.Алексеевпен әңгіме) //«Лениншіл жас», №104 (11141), 29 мамыр, 1985 ж.
- **Ұстаз жанына үңіле білдік пе?** (Балалар әдебиеті жайында) //«Қазақстан мұғалімі», №23(1954), 7 маусым, 1985 ж.
- **Өнеге өлшемі** //«Лениншіл жас», 5 қазан, 1985 ж.
- **Р.Нұрғалиұлының «Айдын», «Телағыс» аталатын кітаптары туралы** //«Кітап жаршысы», 1985 ж.
- **Тәлімі көп таңдамалы** (М.Жаманбалинов «Ашық күн» кітабы туралы) //«Жұлдыз», №10, 1985 ж.

1986 жыл

- **Хат жаздым қалам алып...** (Эпистолярлық жанр – қазақ тарихында) //«Білім және еңбек», №1, 1986 ж.
- **Жас өркен және жауапкершілік** //«Қазақ әдебиеті», №14 (1832), 4 сәуір, 1986 ж.
- **Сәбеннің ұстазы** (Орыс әдебиетшісі В.Я.Кирпотин туралы) //«Қазақ әдебиеті», №17 (1835), 25 сәуір, 1986 ж.
- **Музей мәдениетін ойласақ...** //«Қазақ әдебиеті», №31(1849), 1 тамыз, 1986 ж.
- **«Өнегелі өмірдің» өрісі қандай?** //«Қазақ әдебиеті», №33 (1851), 15 тамыз, 1986 ж.
- **Тың әдісті желі еткен...** (С.Ғаббасовтың «Кәусар» романы туралы) //«Білім және еңбек», №8, 1986 ж.
- **Сахна сарапшысы** (Театртанушы Б.Құндақбаев 60 жаста) //«Қазақ әдебиеті», №42 (1960), 17 қазан, 1986 ж.
- **Тынымсыз ізденіс, тындырымды іс** (Р.Бердібаевтың «Замана сазы» кітабына пікір) //«Оңтүстік Қазақстан», №226 (14773), 26 қараша, 1986 ж.
- **Бала жанын барлаған** (Ақын Қастек Баянбаев 50 жаста) //«Қазақстан мұғалімі», №48 (2031), 28 қараша, 1986 ж.
- **Желкенді көңіл, жемісті жыр** (Ақын Бекен Әбдіразақов 50 жаста) //«Қазақ әдебиеті», №48, 28 қараша, 1986 ж.

1987 жыл

- **Кейіпкер азаматтығы – жазушы азаматтығынан...»** //«Қазақ әдебиеті», №3(1973), 16 қаңтар, 1987 ж.
- **Сәбит Мұқанов сабағы** //«Лениншіл жас», ақпан, 1987 ж.
- **Жауапкершілік жүгі** //«Қазақстан мұғалімі», 27 ақпан, 1987 ж.
- **Әдебиет музейі қажет** //«Жалын», №1, 1987 ж.
- **Сергек ой, серпінді сын** (С.Қирабаев 60 жаста) //«Қазақ әдебиеті», №12 (1982), 20 наурыз, 1987 ж.

- Мың сәлем саған, мәңгі жолдас Майым! (С.Мұқановтың бір өлеңін талдау) //«Социалистік Қазақстан», №103 (18678), 1 мамыр, 1987 ж.
- Мақсатымыз – көрермен көңілінен шығу (Торғай облыстық театрының Алматыдағы гастролі) //«Социалистік Қазақстан», №108 (18683), 8 мамыр, 1987 ж.
- Жүрек жылуы (Сейтжан Омаровтың туғанына 80 жыл толуына орай) //«Лениншіл жас», №103 (11640), 26 мамыр, 1987 ж.
- Қазақ киносы қашанғы тұралай береді? //«Социалистік Қазақстан», №124 (18699), 29 мамыр, 1987 ж.
- Бар шыным, жан сырым, балалар! (С.Омаровтың туғанына 80 жыл) //«Қазақстан пионері», №44 (7157), 31 мамыр, 1987 ж.
- Алысқа тартқан жол (Әдебиетші М.Базарбаев 60 жаста) Б.Кенжебаевпен бірге //«Ленин жолы», 13 маусым, 1987 ж.
- Жамбыл ауылында //«Социалистік Қазақстан», №14 (18722), 26 маусым, 1987 ж.
- Жүйрік ойдың жүлдесі (Жұмбақ жанры, тарихы, табысы жөнінде) М.Әлімбаевпен мойынсерікте //«Қазақ әдебиеті», 26 маусым, 1987 ж.
- Келешек қамы – қазірден //«Қазақ әдебиеті», №30 (2000), 24 шілде, 1987 ж.
- Оқырмандар талабы жоғары (А.Жолдасбековпен бірге) //«Социалистік Қазақстан», №207 (18782), 6 қыркүйек, 1987 ж.
- Таным сабақтары (Сыншы Қалжан Нұрмахановтың әдеби мұрасы хақында деректі эссе) //«Жалын», №5, 1987 ж.
- Хат жаздым қалам алып... //«Жұлдыз», №12, 1987 ж.
- Терен тамырлар (Бурят жазушысы Сергей Сульгимович Цырендоржиев жайында сыр) //«Социалистік Қазақстан», №281 (18856), 6 желтоқсан, 1987 ж.
- Талғампаз талант (З.Қабдолов 60 жаста) //«Социалистік Қазақстан», №286 (18861), 12 желтоқсан, 1987 ж.
- Жауапкершілік мінбесінен («Жалын» журналында жарты жылда жарияланған әдеби-сын мақалаларға шолу) //«Қазақ әдебиеті», №51 (2021), 18 желтоқсан, 1987 ж.
- Көзі ашылған бұлақтар (Жабық бәйгенің ашық проблемалары) //«Лениншіл жас», №247 (11784), 25 желтоқсан, 1987 ж.

1988 жыл

- Зауал мен сауал («Ауылдан келген күйеу» кинофильмі жөнінде пікір) //«Социалистік Қазақстан», №297 (18872), 27 желтоқсан, 1988 ж.
- Сахна мәдениеті (Бас мақала) //«Социалистік Қазақстан», №298, 29 желтоқсан, 1988 ж.
- Шамырқанып оралған шындық (Қ.Мұхамеджановтың «Біз періште емеспіз» пьесасы һәм қойылым жөнінде) //«Социалистік Қазақстан», 18 ақпан, 1987 ж.

- **Майданнан келген хат** (Қасым Аманжоловтың бір өлеңі хақында) //«Социалистік Қазақстан», №44 (18919), 21 ақпан, 1988 ж.
- **Жазушылықтың азабы мен ләззаты** //«Социалистік Қазақстан», №44 (18919), 21 ақпан, 1988 ж.
- **Бауырмал талант, биязы жыр** (Ақын Қ.Мүсіреповтің әдеби мұрасы жайында) //«Қазақстан мұғалімі», №10, 26 ақпан, 1988 ж.
- **Кезең қасіреті және оның көркемдік толғауы** (Ш.Мұртазаевтың «Сталинге хат» пьесасы бойынша қойылған спектакль хақында) //«Социалистік Қазақстан», №83 (18958), 8 сәуір, 1988 ж.
- **Кезең қасіреті және оның көркемдік толғауы** (Ш.Мұртазаевтың «Сталинге хат» халықтық трагедиясы хақында) (Қырғыз тілінде) //«Советтік Кыргызстан», №116 (19017), 19 мамыр, 1988 ж.
- **Нева нақыштары** (Ленинград әдебиеті мен өнерінің Қазақстандағы күндері қарсаңында) Қайнар Олжаевпен бірге //«Социалистік Қазақстан», №147 (19022), 25 маусым, 1988 ж.
- **Нева нақыштары** («Біздің Бергольц», «Ақтандақтағы гүлдер») //«Социалистік Қазақстан», 30 маусым, 1988 ж.
- **Кішкентайларға арналған кернеу** (Санкт-Петербургтық балалар ақыны Вольт Суслов жайында) //«Социалистік Қазақстан», №155-156 (19031), 3 шілде, 1988 ж.
- **Нева нақыштары** («Зощенконың шыршасы», «Таныс та тосын Тавстоногов») //«Социалистік Қазақстан», №157 (19032), 5 шілде, 1988 ж.
- **Мәнер мен мәре** (Р.Нұрғалиевтің шығармасы хақында) //«Социалистік Қазақстан», №268 (19143), 20 қараша, 1988 ж.
- **«Сұлушаш» шерткен сыр** //«Социалистік Қазақстан», №296 (19171), 25 желтоқсан, 1988 ж.

1989 жыл

- **Халық қазынасын қастерлеп...** (К.Сейдеханов 60 жаста) //«Оңтүстік Қазақстан», №2 (15304), 4 қаңтар, 1989 ж.
- **Ұстаз** (Б.Кенжебайұлының М.Жұмабайұлы туралы естелігі) //«Лениншіл жас», №2 (12039), 4 қаңтар, 1989 ж.
- **Телегей теңіз** (Б.Кенжебайұлының Ж.Аймауытұлы туралы естелігі) //«Лениншіл жас», №3 (12040) 6 қаңтар, 1989 ж.
- **Мірдің оғындай еді** (Б.Кенжебайұлының М.Дулатұлы жайында естелігі) //«Лениншіл жас», №165 (12202), 25 тамыз, 1989 ж.
- **Ғұмырнамалық проза және кейіпкер парасаты** //«Жұлдыз», №1, 1989 ж.
- **Бір қолжазбаның тағдыры** (С.Мұқанов «Жыраққа жол» пьесасының қолжазбасы туралы) //«Социалистік Қазақстан», №95 (19270), 23 сәуір, 1989 ж.
- **Карпат саздары** (Қазақстанның Украинадағы күндері) //«Социалистік Қазақстан», №204 (19379), 3 қыркүйек, 1989 ж.

- Архивтен табылған дәптер ақиқаты (Б.Ізтөлиннің С.Мұқанов архивінен табылған өлеңдері хақында) //«Қазақстан мектебі», №9, 1989 ж.
- Карпат саздары //«Социалистік Қазақстан», №244 (19419), 22 қазан, 1989 ж.
- Қадірлі Аюп ағай! //«Мәдениет және тұрмыс», 21 ноябрь, 1989 ж.
- Ұшқан ұя //«Социалистік Қазақстан», №287 (19462), 16 желтоқсан, 1989 ж.
- Сурет сыры //«Социалистік Қазақстан», №288-289 (19464), 17 желтоқсан, 1989 ж.

1990 жыл

- Күндерді ашқан парактап... (Т.Медетбековтың «Сырым бар, саған айтатын» жыр жинағы туралы) //«Социалистік Қазақстан», №4 (19479), 5 қаңтар, 1990 ж.
- Тарихтан тағылым тартқан (Жазушы М.Мағауин 50 жаста) //«Социалистік Қазақстан», №28, 3 ақпан, 1990 ж.
- Тауға қарап өскен (Алматы облысы, Талғар ауданы, Мичурин колхозының председателі Серік Әлиев жөнінде) //«Жетісу», №44 (14097), 2 наурыз, 1990 ж.
- Азамат ажары (С.Әлиев жөнінде) //«Алматы ақшамы», №25 (502), 2 наурыз, 1990 ж.
- Азамат мұраты //«Оңтүстік Қазақстан», №52 (15604), 15 наурыз, 1990 ж.
- Сәбит Мұқановтың хаттары //«Жұлдыз», №2, 1990 ж.
- Сәбит Мұқанов – Ленинградта //«Қазақстан мектебі», №4, 1990 ж.
- Аюп Әлдибаевқа хат (С.Мұқановтың туғанына 90 жыл) //«Парасат», №4, 1990 ж.
- Аналар бойында халқымыздың тарихы бар //«Қазақстан әйелдері», №4, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты (Роман туралы повестен үзінді) //«Алматы ақшамы», №94 (544), 23 сәуір, 1990 ж.
- Терең тамырлар (С.Мұқанов жайында деректі кітаптан үзінді) //«Жетісу», №78 (14131), 24 сәуір, 1990 ж.
- Хат ар, хаттар... (С.Мұқанов хаттарын жариялау) //«Жетісу», №78 (14131), 24 сәуір, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты (Роман туралы повестен) //«Алматы ақшамы», №95 (545), 24 сәуір, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты. (Роман туралы повестен) //«Алматы ақшамы», №97 (547), 26 сәуір, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты (Роман туралы повестен) //«Алматы ақшамы», №98 (548), 27 сәуір, 1990 ж.
- Терең тамырлар (С.Мұқанов жайлы деректі кітаптан үзінді) //«Жетісу», №82 (14135), 28 сәуір, 1990 ж.

- «Адасқандар» ақиқаты (Роман туралы повестен) //«Алматы ақшамы», №99 (549), 28 сәуір, 1990 ж.
- Терен тамырлар (Деректі кітаптан) //«Жетісу», №84, 2 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты (Роман туралы повесть) //«Алматы ақшамы», №101 (551), 1 мамыр, 1990 ж.
- Терен тамырлар //«Жетісу», №85 (14138), 4 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №102 (552), 3 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №103 (553), 4 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №104 (554), 5 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №105 (555), 7 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №106 (556), 8 мамыр, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты //«Алматы ақшамы», №107 (557), 9 мамыр, 1990 ж.
- Терен тамырлар //«Жетісу», №87 (14140), 8 мамыр, 1990 ж.
- Терен тамырлар //«Жетісу», №89 (14142), 11 мамыр, 1990 ж.
- Ұйқасты ойлар (Б.Кенжебаевтың жинаған мақал-мәтелдері жөнінде) //«Ана тілі», №11, 31 мамыр, 1990 ж.
- Деректі проза дидары //«Алматы ақшамы», №130(580), 6 маусым, 1990 ж.
- Ұйқасты ойлар //«Ана тілі», №12, 7 маусым, 1990 ж.
- Ұйқасты ойлар //«Ана тілі», №14, маусым, 1990 ж.
- Құбылып соққан замана желі-ай... (С.Мұқанов туралы сөз) //«Жалын», №3, 1990 ж.
- Ұйқасты ойлар //«Ана тілі», 21 маусым, 1990 ж.
- Тау мен Даланы туыстырған (Ш.Айтматов жөнінде деректі әдебиеттану кітабына тараулар) //«Лениншіл жас», №118 (12405), 21 маусым, 1990 ж.
- Тау мен Даланы туыстырған //«Лениншіл жас», №119 (12406), 22 маусым, 1990 ж.
- Тау мен Даланы туыстырған (Жалғасы) //«Лениншіл жас», №120 (12407), 23 маусым, 1990 ж.
- Тау мен Даланы туыстырған (Жалғасы) //«Лениншіл жас», №121 (12408), 26 маусым, 1990 ж.
- Тартыстан туған тағылым (С.Мұқанов туралы) //«Қазақстан коммунисті», №6, 1990 ж.
- Зар (Б.Кенжебайұлы архивінен) //«Ана тілі», №15, 28 маусым, 1990 ж.
- Жана алмай маздап жас кеткен (Ғ.Балақадыров мұрасы жөнінде) //«Алматы ақшамы», №151(601), 3 шілде, 1990 ж.
- Жазушы тойы тарқамайды //«Қазақ әдебиеті», №27 (2153), 6 шілде, 1990 ж.
- Тал – бесіктен, Жер – бесікке дейін (М.Мақатаевтың «Бесік басында» аталатын бір өлеңін талдау) //«Алматы ақшамы», №172 (622), 27 шілде, 1990 ж.

- Тал – бесіктен, Жер – бесікке дейін (Жалғасы) //«Алматы ақшамы», №173 (623), 28 шілде, 1990 ж.
- Сұлтанмахмұт //«Ана тілі», №20, 2 тамыз, 1990 ж.
- «Адасқандар» ақиқаты туралы повесть //«Коммунизм таңы» (Қостанай), №146 (14738), 1 тамыз, 1990 ж.
- Кеменгермен кенескендей... //«Алматы ақшамы», №183 (633), 10 тамыз, 1990 ж.
- Сүйімбай – жырдың пырағы (С.Аронұлының туғанына 175 жыл) //«Қазақ әдебиеті», №38 (2164), 21 қыркүйек, 1990 ж.
- Жылға созылған жоқтау (С.Аронұлы жөнінде) //«Лениншіл жас», №189 (12476), 3 қазан, 1990 ж.
- Жанрдың жаңа өркені (З.Бейсенғалиевтің «XX ғасыр басындағы қазақ прозасы» туралы) //«Алматы ақшамы», 1989 ж.
- Адасқан Сұлтанбек, бақытсыз Бәтима немесе тағы да «Адасқандар» ақиқаты туралы //«Алматы ақшамы», №285 (735), 13 желтоқсан, 1990 ж.
- Жабығып өскен, қамығып өткен қаламгер (Ө.Тұрманжанұлының туғанына 85 жыл) //«Қазақ әдебиеті», №51 (2177), 21 желтоқсан, 1990 ж.

1991 жыл

- Естелік – рухани ескерткіш (Естелік жанры жөнінде ой-толғаныс) //«Қазақстан коммунисті», №1, 1991 ж.
- Сапқа тұрған қаламгер (Қ.Түменбаевтың портреті) //«Қазақ әдебиеті», №16 (2194), 19 сәуір, 1991 ж.
- Бұғаудан босауға тиісті еңбек //«Ана тілі», №25 (66), 20 маусым, 1991 ж.
- «Қазақ...» қалай құлады? (Ә.Тәжібаевтың «Біз де қазақпыз» пьесасы туралы) //«Қазақстан коммунисті», №7, 1991 ж.
- Жазушы және тақырып (С.Мұқановтың «Мөлдір махаббат» романының жазылу тарихынан) //Қазақ ССР Ғылым академиясының Хабарлары, Тіл, әдебиет сериясы. №2, 1991 ж.
- Ғалым есімімен аталған мектеп //«Қазақ әдебиеті», №27 (2205), 5 шілде, 1991 ж.
- Тоғысқан тағдырлар немесе «Дала уалаятының газеті» жарыққа қалай шықты? //«Алматы ақшамы», №176 (936), 1 тамыз, 1991 ж.
- Заманы аямаған, тағдыры аялаған (Ақын Өтебай Тұрманжанов тағдыры хақында толғаныс) //«Алматы ақшамы», 30 тамыз, 1991 ж.
- Аты да, хаты да өлмейді (Ақын Әнуарбек Дүйсембиевтің туғанына 60 жыл) //«Алматы ақшамы», №253-254 (1014), 1 қараша, 1991 ж.
- «Сен мақал-мәтел жина» - деді Нәзір (Ө.Тұрманжанов туралы) //«Ана тілі», №45 (86), 7 қараша, 1991 ж.
- Кебенек ішінде танылған ұл (Сабыр Рахимовтың тағдыры туралы мөлтек сыр) //«Жас алаш», №213 (12750), 5 қараша, 1991 ж.
- Сыр-сандықты ашып қарағанда... (Күнделік - әдебиет туралы толғаныс) //«Алматы ақшамы», №263 (1023), 14 қараша, 1991 ж.

- Сыр-сандықты ашып қарағанда... (жалғасы) //«Алматы ақшамы», №264-265 (1025), 15 қараша, 1991 ж.
- Сыр-сандықты ашып қарағанда... (жалғасы) //«Алматы ақшамы», №266 (1026), 18 қараша, 1991 ж.
- Қайырымсыз уақыттың қайсар ұланы немесе көрнекті ғалым, профессор Бейсембай Кенжебаевтың бес ерлігі жайында хикая //«Жас алаш», №222 (12759), 20 қараша, 1991 ж.
- Қайырымсыз уақыттың қайсар ұланы.... (жалғасы) //«Жас алаш», №223 (12760), 21 қараша, 1991 ж.
- Қайырымсыз уақыттың қайсар ұланы... (жалғасы) //«Жас алаш», №224 (12761), 22 қараша, 1991 ж.
- Жүлде – шығарманың шын бағасы //«Жас алаш», №247, 26 желтоқсан, 1991 ж.

1992 жыл

- Ертеңге бастайтын жол («Би-аға» естелік кітабына пікір) //«Қазақ әдебиеті», №4 (2234), 24 қаңтар, 1992 ж.
- Талғамның жиырма мәрте таразыға тартылуы //«Жас Алаш», 1992 ж.
- Тегеурін танығар сәт (Жазушы М.Қаназовтың шығармашылық портреті) //«Алматы ақшамы», №43-44 (1104), 21 ақпан, 1992 ж.
- Парасат пен нәзіктік //«Жетісу», №41 (14894), 4 наурыз, 1992 ж.
- Жазушының материал жинау мәнері (С.Мұқанов шеберханасы жөнінде) //ҚРҒА-ның Хабарлары, №1, 1992 ж.
- Айтыс... (С.Торайғырұлының поэмасы) Б.Мамыраевпен бірге //«Ана тілі», 6 мамыр, 1992 ж.
- Жанын жалау еткен... (С.Әшімбаев жөнінде мөлтек сыр) //«Қазақ әдебиеті», №26 (2256), 26 маусым, 1992 ж.
- Қажымұханның хаты, Күш атасы жайлы тын дерек, жаңа әңгімелер //«Егеменді Қазақстан», №193-194 (20269), 22 тамыз, 1992 ж.
- Ұлтын сүйген жүрек үні (Дулат Исабеков 50 жаста) //«Қазақ әдебиеті», 1992 ж.
- «Мөлдір махаббат» романы творчестволық тарихынан //ҚРҒА-ның Хабаршысы, №6, 1992 ж.
- Қарыз бен парыз (телехабар). 1992 ж.
- Қараңғы қазақ көгіне... (телехабар). 1992 ж.

1994 жыл

- Алаштың ардақты азаматы (Көрнекті ғалым Бейсембай Кенжебайұлының туғанына 90 жыл) //«Халық кеңесі», №172 (488), 16 қараша, 1994 ж.
- Жиырма үш жыл ғұмыр (Саттар Ерубасев туралы толғаныс) //«Қазақ әдебиеті», №39, 30 қыркүйек, 1994 ж.

- Шырынын алып шындықтың... (Жазушы Бердібек Соқпақбаевтың туғанына 70 жыл) //«Қазақ әдебиеті», №29 (2363), 22 шілде, 1994 ж.
- Әкедей болған абзал адам (Ұлы ғалым Б.Кенжебайұлының туғанына 90 жыл) //«Ордабасы оттары», №73 (6035), 1 қазан, 1994 ж.
- Тұрлаулы толғаныс (Б.Кенжебайұлы 90 жаста) //«Ордабасы оттары», №74 (6036), 6 қазан, 1994 ж.
- Қос қанат (Көрнекті ғалым Бейсембай Кенжебайұлының туғанына 90 жыл) //«Қазақ әдебиеті», №45(2379), 11 қараша, 1994 ж.
- Құрдастарыма хат (Ж.Шаштайұлы мен Б.Қанатбаевқа хат) //«Қазақ әдебиеті», №1-2, қаңтар, 1994 ж.
- Бір кітап және бірегей серия //«Қазақ әдебиеті», 1994 ж.
- Жалғасын күтер жақсы іс... //«Қазақ әдебиеті», ақпан, 1994 ж.
- Ыдырыс Ноғайбаев туралы //«Егемен Қазақстан», 1994 ж.
- Заманқапа (Көрнекті ғалым Бейсембай Кенжебайұлының туғанына 90 жыл) //«Ана тілі», желтоқсан, 1994 ж.
- Тағдыры бір, тағылымы ортақ тарландар-ай //«Қазақ әдебиеті», 1994 ж.
- Ордабасыда өткен той (Б.Кенжебайұлының туғанына 90 жыл) //«Халық кеңесі», №183 (799), 9 желтоқсан, 1994 ж.
- Абайтанудағы бір ерлік (Абай және Бейсембай Кенжебаев) //«Өркениет», №51-52(361-362), 31 желтоқсан, 1994 ж.
- Алғы сөз орнына (С.Мұқановтың «Адасқандар» романын қайта бастыруға орай жазылған алғы сөз) //«Жалын», №7-8, 1994 ж.
- Берекелі бетбұрыс (С.Қирабаевтың «Жүсіпбек Аймауытов» аталатын кітабына сын) //«Қазақ әдебиеті», 21 қаңтар, 1994 ж.

1996 жыл

- Бейсембай Кенжебайұлы //«Түркістан», №39 (118), 25 қыркүйек, 1996 ж.

1997 жыл

- Ғабен айтқан сыр еді... //«Қазақ әдебиеті», қаңтар, 1997 ж.
- Романда – кейіпкер, қоғамда – қайраткер Аралбаев кім еді? («Мөлдір махаббат» романының кейіпкері прототипі Бегайдар Аралбаевтың тағдыры жайында) //«Түркістан», №6 (138), 5-11 ақпан, 1997 ж.
- Таңым болып аттың күнде... (Ақын Бекен Әбдіразақовтың бір өлеңін талдау) //«Қазақ әдебиеті», №9, 4 наурыз, 1997 ж.
- Махаббат – пірім, сенгенім... (Ақын Жүсіп Қыдыровтың портреті) //«Қазақ әдебиеті», №13, 1 сәуір, 1997 ж.
- Сын мен ғылым сардары (Сыншы Серік Қирабайұлы туралы) //«Егемен Қазақстан», 21 наурыз, 1997 ж.
- Бақытты ғұмыр (Сыншы Серік Қирабайұлы туралы) //«Қазақ әдебиеті», №11(2485), 18 наурыз, 1997 ж.

- **Өмірдің өзі, көңілдің көзі** (Ақын Бекен Әбдіразақов 60 жаста) //«Егемен Қазақстан», 3 маусым, 1997 ж.
- **Тазабұлақ** (Сыншы Бақыт Сарбалаұлы 50 жаста) //«Заң», 11 маусым, 1997 ж.
- **Тегеурінді ізденіс, терең із** (Сыншы ғалым Тұрсынбек Кәкішұлы 70 жаста) //«Қазақ университетінің» жинағы, 1997 ж.
- **Жүрегі жұмсақ, жаны абзал** (Балалар жазушысы Сейтжан Омаровтың туғанына 90 жыл) //«Қазақ әдебиеті», 17 маусым, 1997 ж.
- **Еңбек торысы, ел елеулісі** (Фольклорист, аудармашы Көбей Сейдеханов туралы) //«Қазақ елі», №34 (110), 29 тамыз, 1997 ж.
- **Халықпен тағдырлас** (Ғалым Рахманқұл Бердібай 70 жаста) //«Қазақ әдебиеті», №43 (2517), 28 қазан, 1997 ж.
- **Түрік дүниесінің Дәде Қорқыты** (Р.Бердібай 70 жаста) //«Ана тілі», №44 (395), 10 қазан, 1997 ж.
- **«Абай» романы жарыққа былай шыққан...** //«Қазақстан-Заман» 1997 ж.
- **Сын мен ғылым сардары** //ҚРҰҒА Хабаршысы, 1997 ж.
- **Қайраткер, білімпаз** (Б.Кенжебаев – Н.Төреқұлов туралы) //«Түркістан», 1997 ж.
- **Жастық шақ жыршысы** (Ақын А.Шәмкенов 70 жаста) //«Алматы ақшамы», 1997 ж.
- **Халықтың қасиетін жанымен ұққан** (Р.Бердібай туралы) //«Ясауи университеті», №7, 7 қараша, 1997 ж.
- **К.Сыздықовтың кітабы туралы** //«Шымкент келбеті», 1997 ж.
- **Арғымақ көңіл арымас** (Е.Әкімқұлов 60 жаста) //«Қазақ әдебиеті», 1997 ж.
- **Аймауытов және қазақ романы** //«Қазақ әдебиеті», 1997 ж.

2001 жыл

- **«Жүсіпбек тұрған, «Ақбілек» туған үй еді...** //«Оңтүстік Қазақстан», 17 ақпан, 2001 ж.
- **Бақытын әдебиеттен тапқан...** (Профессор Әбіш Байтанаев туралы бірер сөз) //«Оңтүстік Қазақстан», 27 желтоқсан, 2001 ж.

2002 жыл

- **Бейсекең** //«Егемен Қазақстан», 20 қараша, 2002 ж.
- **Жанашырлық жақсы, бірақ...** //«Жас алаш», 10 қазан, 2002 ж.
- **Жұмбақ жан** //«Жас алаш», №143-145, №155-156, 3-4, 25-28 желтоқсан, 2002 ж.
- **Жүрек шешен болмаса** //«Жас алаш», №102, қыркүйек, 2002 ж.
- **Жыл толды ақын жүрек тоқтағалы** (Ақын Әлібек Мейірбеков туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», №138 (17454), 31 қазан, 2002 ж.

2003 жыл

- Саттардың Түркістанға оралуы (Саттар Ерубәев туралы толғаныс) //«Түркістан», №16 (458), 17 сәуір, 2003 ж.
- Әлем таныған Әлиев //«Оңтүстік Қазақстан», №54 (17530), 6 мамыр, 2003 ж.
- Қайда екен сол ақын? (Заутдин Шәмшиев туралы толғаныс) //«Жас алаш», №60 (14632), 20 мамыр, 2003 ж.
- Қадірлі Ертай! (Айғалиұлы!) //Біз сені сағындық, Доскентай. Алматы, «Мектеп», 2003 ж.

2004 жыл

- Қайран да қайран, Бейсекен... (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Егемен Қазақстан», №251(23886), 6 қазан, 2004 ж.
- Аманат (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Қазақ елі», №39, 6 қазан, 2004 ж.
- Өтелген парыз (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Қазақ әдебиеті», №29 (2867), 23 шілде, 2004 ж.
- Тереңнен тамыр тартқан... (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Түркістан» Республикалық газеті, №10, 2004 ж. 7-бет.
- Шетелдіктер 9 адамға азайды (Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университеті кадр мәселесі) //«Жас алаш», №144, 2 желтоқсан, 2004 ж.
- Тереңнен тамыр тартқан //«Түркістан», №10 (504), 4 наурыз, 2004 ж.
- Қазақ романы және «Ақбілек» //«Қазақ әдебиеті», №21 (2859), 28.05-3.06.2004 ж.

2005 жыл

- Беу-беу, Бейсекен... (Б.Кенжебайұлы жөнінде мөлтек әңгімелер) //«Егемен Қазақстан», 2005 ж.
- Сенсіз тағы бір таң атты... //«Егемен Қазақстан», 2005 ж.

2006 жыл

- Атажұртта оқып жүр (Сырт елдерден келіп оқып жатқан қазақ жастары туралы толғаныс), Алматы, //«Алтын бесік», №3, 2006 ж.

2007 жыл

- «Байылдыр аға» жайлы баян (Сейден Жолдасбаев туралы) //«Евразия», №20 (127), 18 мамыр, 2007 ж.
- Бала жанының бағбаны (Сейтжан Омаров туралы) //«Айқын», №176 (872), 21 қыркүйек, 2007 ж.

2008 жыл

- Шоқауыз (Сатирик Садықбек Адамбеков туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», №136 (18549), 11 қыркүйек, 2008 ж.
- Шоқауыз (Сатирик Садықбек Адамбеков туралы) //«Егемен Қазақстан», 2008 ж.
- Тегіне тартқан тұлға (Заң профессоры Төкіжан Ағдарбеков туралы) Н.Батырбаевпен бірге //«Оңтүстік Қазақстан», №166 (18579), 4 қараша, 2008 ж.
- Адал да абзал ақын (Балалар ақыны Совет Әлімқұловтың әдеби портреті) //«Таразы газеті», №6 (015), 8 ақпан, 2008 ж.
- Түркістан бағы (ХҚТУ-да жаңадан жасалған бақ туралы) //«Түркістан», 24 сәуір, 2008 ж.
- Абай мен Есенин жағасына жармаспай-ақ... (Жәдігер Ғабидуллиннің «Артығалидың Есениннен несі кем?», «Нұр Астана», №43 (256), 23 қазан, 2008 ж.) аталатын мақаласына сын пікір) //«Нұр Астана», №46 (259), 13 қараша, 2008 ж.
- Сәбит Мұқановтың реалистік поэмалары (Л.Әбеновамен бірге) //ҚР Білім және ғылым министрлігі, Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе мемлекеттік университеті, Гуманитарлық зерттеулер институты. «Гуманитарлық зерттеу мәселелері» (Ғылыми мақалалар жинағы) №6, Ақтөбе, 2008 ж.
- 37-ші жылғы бас редактор (Жүсіпбек Арыстанов тағдыры туралы) //«Егемен Қазақстан», 2008 ж.
- Қазақ рухын тірілткен азамат (Ә.Жәнібек туралы) //«Евразия», №34 (193), тамыз, 2008 ж.
- М.О.Әуезов тарихи өлеңдер жайлы (Р.Арынбаевамен бірге) //Қ.А.Ясауи атындағы Халықаралық қазақ-түрік университетінің Хабаршысы, №3, 2008 ж.
- Түркістан бағы //Түркістан, «Тұран», 2008 ж.

2009 жыл

- «Туыстықты ту еткен, қос тұлға туралы толғаныс //«Егемен Қазақстан», 67 (25464), 18 ақпан, 2009 ж.
- Ақиық ақын, жауһар жыр Ә.Тәжібаев //«Зерде» № 45, 11 қараша, 2009 ж.
- Түркология тарланы (Түріктанушы Әмір Нәжіп туралы сөз) //«Ана тілі», №20 (961), 21-27 мамыр, 2009 ж.
- Әбділданы емдеген Оспан бақсы (Ә.Тәжібаев туралы мақала) //«Алматы ақшамы», №135 (4226), 19 қараша, 2009 ж.
- Айда өмір сүріп жатқан ақын (Ақын Өтежан Нұрғалиев поэзиясы туралы) //«Жас қазақ», №13(221), 3 сәуір, 2009 ж.

- **Жалған-ай!** (Әбдіжәміл Нұрпейісовтің қызы – Раушанның қайтыс болуына байланысты көңіл айту мақала) //«Егемен Қазақстан», №173-174 (2557), 16 мамыр, 2009 ж.
- **Кісілікке бергісіз кішілік** (Аудармашы Әбілмәжүн Жұмабаев туралы сыр) //«Түркістан», 14 мамыр, 2009 ж.
- **Мектеп директорларын қоғамдық сайлау арқылы жемқорлыққа шектеу қоя аламыз ба?** //«Алаш айнасы», 7 мамыр, 2009 ж.
- **Түрік қызы Фатьмадай бауырмал болсақ қой, шіркін!** //«Қазақстан-Заман», 7 мамыр, 2009 ж.
- **Қалжан сыншы туралы сөз...** //«Қазақ әдебиеті», 24 сәуір, 2009 ж.
- **Өренжүйрік өнерпаз** (Р.Сейтметов туралы) //«Жалын», №3, мамыр, 2009 ж.
- **Болашағын ойлаған мемлекет – алдымен балаларын ойлауы керек** //«Кітап жаршысы», №19 (393), тамыз, 2009 ж.
- **Ел Анасы** (Мәриям Қожахметқызы Мұқанова - 100 жаста) //«Егемен Қазақстан», №299-300 (25697), 15 қыркүйек, 2009 ж.
- **Алашты аландатқан сауал «ЖОО-нда талапкерлер санының азаюы оқу бағасының қымбаттауынан туындап отырған жоқ па?»** //«Алаш айнасы», №133 (133), 7 тамыз, 2009 ж.
- **Қазақтың білімдар қызы** //«Айқын» №167 (1348), 10 қыркүйек, 2009 ж.
- **Түрік дүниесіне танымал Түркістани** //«Қазақстан-Заман», №38 (758), 24 қыркүйек, 2009 ж.
- **Министрдің қабылдауында** (Ш.Елеукенов туралы) //«Нұр Астана», №38 (303), 24 қыркүйек, 2009 ж.
- **Ол күнгі сөз – сөз емес, толқыған теңіз еді** (Ә.Кекілбайұлы – 70 жаста) //«Тұмар» республикалық әдеби-көркем журнал, №3, 2009 ж.
- **Шымыр жаңғақ...** (Темірбек Қожакеев туралы естелік) //«Түркістан», №40 (794), 8 қазан, 2009 ж.
- **Қимас қазына қайда екен?** (Академик Әбдуали Хайдарифа хат) //«Ана тілі», №39 (980), 1-7 қазан, 2009 ж.
- **Дәлел мен Дәйек** //«Өркениет», №1, 2009 ж.
- **Түрік қызының Түркістан атынан тартуы** (Түркия Президентіне сыйы, //« Егемен Қазақстан», №352-355 (25752), 28 қазан, 2009 ж.
- **Толағай ақын, толастамас жыр** //«Сыр бойы» (Қызылорда облысының үні), 3-10 қазан, 2009 ж.
- **Ана тілін анасындай аялап өткен ақын** (Ә.Тәжібайұлы – 100 жаста) //«Ана тілі», №41 (982), 15-21 қазан, 2009 ж.
- **Бар буын ақынға аға болған...** (Әбділда Тәжібайұлы – 100 жыл) //«Жас қазақ», 16 қазан, 2009 ж.
- **Онтүстіктен түлеп ұшқан...** //«Онтүстік Қазақстан», №157-158 (18767), 17 қазан, 2009 ж.
- **Тұсаукесер** (Ұ.Дәлейұлы) //«Қазақ әдебиеті», №44 (3155), 2009 ж.
- **Толағай ақын, толастамас жыр** //«Ана тілі», 2009 ж.

- Ақиық ақын, жауһар жыр (Ә.Тәжібайұлы туралы) //«Алтын Орда», 45 (511), 5-11 қазан, 2009 ж.
- Ақиық ақын, жауһар жыр (жалғасы) //«Алтын орда», №46 (512), 2009 ж.
- Ақиық ақын, жауһар жыр (жалғасы) //«Алтын орда», №47 (513), 2009 ж.
- Құлаған – «Қазақ...», құлатқан – қазақ... (Ә.Тәжібайұлы – 100 жыл) // «Түркістан», №45 (799), 12 қараша, 2009 ж.
- Жыртолағай //(Ә.Тәжібайұлы – 100 жыл) //«Астана ақшамы», №129 (2450), 17 қараша, 2009 ж.
- Абырой асуы (Әдебиетші Қ.Алпысбайұлы – 60 жас) //«Астана ақшамы», №128 (2449), 4 қараша, 2009 ж.
- Алып ақын, ғажап адам еді... (Ә.Тәжібайұлы – 100 жыл) //«Нұр Астана», №49, 10 желтоқсан, 2009 ж.
- Одилликка содиқ одил оғам! (Әділ десе әділ еді) //«Жанубий Қозоғистон», №103-104 (1401-1402), 30 желтоқсан, 2009.
- Толағай (Ә.Тәжібаев туралы) «СЫН: Уақыт және қаламгер», №4, 2009 ж.
- Ата көріп оқ жонған... (Этнограф Марат Сәбитұлы Мұқанов туралы) //«СЫН: Уақыт және қаламгер», №3, 2009 ж.

2010 жыл

- Түріктің бір жұрағаты – Шорлар жойылып кетуі мүмкін //«Қазақстан-Заман», №4 (776), 28 қаңтар, 2010 ж.
- Төл жаңа жылы халық қастерлеген әзиз мереке //«Қазақстан заман» 2010 ж.
- «Фотоөнер тұтқыны» немесе қос Қадыр... (Фотосуретші Берсінбек Сәрсеновтың шығармашылық портретінен) //«Алматы ақшамы», №12 (4257), 30 қаңтар, 2010 ж.
- Ауырған жерден қол кетпес... (Н.Оразбектің «Көрген жерден көз кетпейді...» («Қазақстан», 2009 ж.) аталатын публицистикалық кітабына мақала //«Егемен Қазақстан», №43-45 (25891), 6 ақпан, 2010 ж.
- «Балдырған» журналында туған өлең //«Алматы ақшамы», №16 (4261), 9 ақпан, 2010 ж.
- Бекен ақын – жырлары оның бекем ақын... (Ақын Бекен Әбдіразақов туралы толғаныс-естелік) //«Жалын», №1, 2010 ж.
- Толағай ақын, толастамас жыр (Толық нұсқасы) //«Өркениет», 2010 ж.
- Дүйім жұрт болып іздейтін дүлдүліміз //«Алматы ақшамы», 20 ақпан, 2010 ж.
- Дана бейіл аяулы ана (Жүз бір жастағы Мәриям Мұқанкелінімен қоштасу) //«Егемен Қазақстан», 22 ақпан, 2010 ж.
- Ең соңғы... (22 ақпан - Ө.Жәнібектің қайтыс болған күніне орай) //«Астана ақшамы», 23 ақпан, 2010 ж.
- Мұқанов қалай қателескен? //«Ақжелкен», №3, 2010 ж.

- **Қайырымдылық** (Театртанушы Бағыбек Құндақбайұлы туралы) //«Қазақ әдебиеті», №11-12 (3176), 19 наурыз – 1 сәуір, 2010 ж.
- **Саха азаматы – қазақ қайраткері** (М.К.Аммосов туралы) //«Қазақстан – Заман», №13 (784), 1 сәуір, 2010 ж.
- **Шұғыла жүрек** (Ә.Кекілбайұлы туралы толғаныс) //«Егемен Қазақстан», №135-137 (25983), 14 сәуір, 2010 ж.
- **Барын бере алмай кетті** //«Нұр Астана», 22 сәуір, 2010 ж.
- **Әуезовтің назары түскен еді...** (Әдебиетші К.Сыздықов туралы) //«Ана тілі», №17 (1010), 29 сәуір – 5 мамыр, 2010 ж.
- **Кешір мені, әке әруағы!** (Әкем жайында толғаныс) //«Оңтүстік Қазақстан», 8 мамыр, 2010 ж.
- **Көшбасшы** (Академик Зәки Ахметов туралы толғаныс) //«Шығыс Қазақстан», 2010 ж.
- **ТАСС суретіндегі Төлеген** (Төлеген Қолдасов туралы мөлтек толғаныс) //«Егемен Қазақстан», №212-213(26059), 1 маусым, 2010 ж.
- **«ЧЕ»-нің тарихы** (Жазушы Дидахмет Әшімханұлының «Таскала» аталатын әңгімесін талдау) //«Жас алаш», №46 (15504), 10 маусым, 2010 ж.
- **Ұлттық рух жазушысы** (Жазушы Дидахмет Әшімханұлы шығармашылығы хақында) //«Қазақ әдебиеті», №23 (3187), 11-17 маусым, 2010 ж.
- **Түркітанушылар** (ерлі-зайыпты Зиноп-Ғабден Бисенғали мен Жамал Манкеева туралы) //«Алматы ақшамы», №75 (4320), 17 маусым, 2010 ж.
- **Қолтанба** (Журналист Нұртілеу Иманғалиұлының шығармашылық портреті) //«Ана тілі», №24 (1017), 24-30 маусым, 2010 ж.
- **Біртүрлі жазушы** (Т.Әлімқұлов туралы) //«Ақ желкен», №7, 2010 ж.
- **Дүние шіркін... Дүркін-дүркін! Өтеді бір күн...** (Сыншы ұстазымыз Мұхамеджан Қаратаев туралы) //«Егемен Қазақстан», №297 (26141), 22 шілде, 2010 ж.
- **Мерхаметсіз заманның игит евланы** //«Чукурова санат», №4, сәуір, 2010 ж.
- **Алыптар аспанының шок жұлдызы** (С.Мұқановтың туғанына 110 жыл) //«Солтүстік Қазақстан», №93 (20996), 5 тамыз, 2010 ж.
- **Кешір мені, әке!** (Сәрсен Ергөбекұлы туралы толғаныс. Отан соғысының аяқталуының 65 жылдығына орай) //«Егемен Қазақстан», 29 қыркүйек, 2010 ж.
- **Адалдық болар шын ғалым аты** (Фольклорист ғалым Сейіт Қасқабасов туралы толғаныс) //«Түркістан», 30 қыркүйек, 2010 ж.
- **Азаматтығымды аздырмасам деймін...** //«Орда», 1 қазан, 2010 ж.
- **Дүние шіркін...** (Академик М.Қ.Қаратаев жайында толғаныс) //«Сыр бойы», 18 қыркүйек, 2010 ж.
- **Дүние-ай, жалған...** (Мұхамеджан Қаратаев туралы толғаныс) //«Қазақ әдебиеті», 22 қазан, 2010 ж.

- Арал мінезді арлы дос (Шанжархан Бекмағамбетов туралы) //«Сыр бойы», №186 (18011), 23 қазан, 2010 ж.
- Жазулы хатқа айналған қария (Өлкетанушы Қайролла Мұқанов жайында сөз) //«Солтүстік Қазақстан», №129 (21032), 26 қазан, 2010 ж.
- Дүние шіркін... Өтеді бір күн (Мұхамеджан Қаратаевтың 100 жылдығына орай) //«Ана тілі», №46 (1039), 18-24 қараша, 2010 ж.

2011 жыл

- Алтай жыршысы (Жазушы Әлібек Асқаров туралы толғаныс) //«Түркістан», №03 (861), 20 қаңтар, 2011 ж.
- Азаттық таңын «Ақиқат» журналының есігінде тұрып қарсы алдық //«Ақиқат», №9 2011 ж.
- Хотима урнида, яки язылмаған муқаддима хақида мунгли калам //«Жанубий Қозоғистон», №5 (1511), 21 қаңтар, 2011 ж.
- Қазыналы қариялар көп болсын //Оңтүстіктің Әділханы. «Нұрлы әлем», 2011 ж.
- Жайсаң жан болатын (Ж.Ысмағұловпен қоштасу) //«Қазақ әдебиеті», №3 (3219), 21-27 қаңтар, 2011 ж.
- Дарабоз (Қ.Мырза Әлімен қоштасу) //«Дарабоз» 2011 ж.
- Жөні бөлек, жосығы ерек... (Жазушы Шәрбану Бейсенованың «Сүзгенің соңғы күндері» повесі туралы талдау мақала) //«Егемен Қазақстан», №23-26 (26428), 26 қаңтар, 2011 ж.
- Соңғы сөз немесе жазылмаған алғы сөз жайында мұнды баян (Өзбек жазушысы Адыл Якубов туралы) //«Түркістан», №7-8 (9013), 5 ақпан, 2011 ж.
- Жолайырықта немесе жарылмаған жанартау (Ақын Жүрсін Ерман 60 жаста) //«Оңтүстік Қазақстан», №20-21 (19026), 10 ақпан, 2011 ж.
- Жолайырықта немесе жарылмаған жанартау (Ж.Ерман 60 жаста) //«Жас қазақ үні», №4-5 (481-482), 10 ақпан, 2011 ж.
- Мағжан Жұмабайұлына қаламызда ескерткіш орнатылса //«Түркістан», №11 (9016), 19 ақпан, 2011 ж.
- Мәңгі есім (Ө.Жәнібек туралы) //«Оңтүстік рабат», №9 (27), 2 наурыз, 2011 ж.
- Апа... (Ақын Мәриям Хакімжанова туралы сыр) //«Егемен Қазақстан», №70-71 (26473), 7 наурыз, 2011 ж.
- Жеңге... (Бикүдірет Шара Жиенқұлова туралы) //«Егемен Қазақстан», №72-75 (26477), 10 наурыз, 2011 ж.
- Әпке... (Қазақтың ғалым қызы Алма Қыраубайқызы туралы толғаныс) //«Егемен Қазақстан», №76-80 (26482), 11 наурыз, 2011 ж.
- Парасат қайнары (Қазақ Ұлттық кітапханасының Бас директоры Орынбасар Исаховқа хат) //«Ана тілі», №11-12 (1056-1057), 17-30 наурыз, 2011 ж.

- Өлмес ісі өнеге Өзбекәлі... //«Жас қазақ үні», №10 (487), 19 наурыз, 2011 ж.
- Асқан ұйымдастырушы, шапшаң жазушы (К.Смайылов туралы) //«Ақиқат» №3, 2011 ж.
- Асқан ұйымдастырушы, шапшаң жазушы (К.Смайылов туралы) //«Ақиқат» №4, 2011 ж.
- Түркістанда Мағжанға ескерткіш керек... (Ұсыныс, тілек мақала) //«Түркістан», №12 (870), 24 наурыз, 2011 ж.
- «Тағылым» тағылымды болғай! //«Тағылым», №1, 2011 ж.
- Ұстазды төрге оздыр! //«Тағылым», №1, 2011 ж.
- Кенжебаевқа керілген керме... (Б.Кенжебайұлы атына Шымкентте көше беру мәселесі) //«Куәгер», №5 (23), наурыз, 2011 ж.
- Соңғы сөз сыры немесе жазылмаған алғы сөз жайында мұңды баян (Өзбек әдебиетінің классигі Адыл Якубов туралы естелік) //«Егемен Қазақстан», №166-169 (26571), 26 сәуір, 2011 ж.
- Сегіз қырлы Сұлтан (Телеөнерпаз, әдебиетші Сұлтан Оразалин туралы сыр) //«Алаш айнасы», №70 (522), 26 сәуір, 2011 ж.
- Тоқашқа айналған Торқысбек (Ақын Т.Бердияров туралы) //«Жалын» №4, 2011 ж.
- «Ақиқатқа» дейін де ақиқатшыл болған азамат... («Ақиқат» журналының 1937 жылғы бас редакторы Жүсіпбек Арыстанов туралы) //«Ақиқат» №6, 2011 ж.
- Балғын бөбек деп соққан бауырмал жүрек (Балалар ақыны Әнуарбек Дүйсенбиев туралы толғаныс) //«Ана тілі», №31-32 (1079-1080), 5 тамыз, 2011 ж.
- Әдебиетте қалған із (Н.Сералиев шығармашылығы туралы) //«Жалын», №6, 2011 ж.
- Тұлпардың жана туындысы (Өзбек жазушысы Насыр Фазыловтың «Таптым, бірақ жоғалтпадым» («Топдиму йуқотмадим») аталатын прозалық кітабы туралы) //«Нұрлы жол», №43 (1854), 28 мамыр, 2011 ж.
- Топдиму йуқотмадим («Таптым, алайда жоғалтпадым») //«Егемен Қазақстан», №440-444 (26837), 17 қыркүйек, 2011 ж.
- Мен сені жоғалтып алудан қорқамын... (Ө.Оралбаевтың жыр топтамасы жайында толғаныс) //«Қазақ әдебиеті», 23 қыркүйек, 2011 ж.
- Топдиму йуқотмадим (Таптым, алайда жоғалтпадым) //«Жанубий Қозоғистон», №74 (1580), 23 қыркүйек, 2011 ж.
- Топдиму йуқотмадим (жалғасы) // №75(1581), 28 қыркүйек, 2011 ж.
- Азаттық таңын «Ақиқат» журналы есігінде тұрып қарсы алдық... //«Ақиқат», №8, 2011 ж.
- Өзбекәлі Жәнібек (Өзбекәлі Жәнібектің туғанына 80 жыл толуына орай толғаныс) //«Егемен Қазақстан», 12 қазан, 2011 ж.
- Адалбақан (Мереке Құлкеновтің шығармашылық портреті) //«Алматы ақшамы», 3 қараша, 2011 ж.

- Білімдән (Сауытбек Абдрахманов туралы толғаныс) //«Астана ақшамы», 5 қараша, 2011 ж.
- Ұлтжандылығы ерен ел перзенті //«Қазақстан жолы», №43(356), 4 қараша, 2011 ж.
- Өзбекәлі Жәнібек //«Отырар алқабы», №92-93-94 (7671) 4 қараша, 2011 ж.
- Ақтолғай ақын, ақжолтай жыр (Ә.Қалмырзаевтың «Ақтолғай» аталатын екі томдық өлеңдер жинағына алғы сөз //«Қазақ әдебиеті», 11 қараша, 2011 ж.
- Сүйген сөз, күйген көңіл сазы (Д.Исабековтың шығармашылық тағдыры туралы) //«Дарабоз», қазан, 2011 ж.
- Дүлдүл (Ө.Жәнібектің туғанына 80 жыл толуына орай) //«Түркістан», №58 (9063), 23 қараша, 2011 ж.
- Коммунист Сәбит Мұқановтың ұлтшылдығы //«Егемен Қазақстан», №574-578 (26970), 30 қараша, 2011 ж.

2012 жыл

- Туған күн жайлы философия немесе профессор Серік Пірәлиевке хат //«Ана тілі», 2 ақпан, 2012 ж.
- Рухы сынбаған ғалым (Әдебиеттану мен сын ардағы Есмағамбет Ысмайылов тағдыры туралы толғаныс) //«Ақиқат», №2, 2012 ж.
- Атамекенге сағынып жеткен азамат еді... (Профессор Қыдырәлі Саттаров жөнінде) //«Оңтүстік Қазақстан», №44-45(19254), 17 наурыз, 2012 ж.
- Ұлтты ұлықтауға үйреткен... (Р.Бердібай туралы) //«Қазақ әдебиеті», №14(3282), 2012 ж.
- Қаламгер бағы (Жазушы Ә.Шілтерханов туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», №70-71(19280), 9 мамыр, 2012 ж.
- Ақын рухына лайықты ескерткіш //«Егемен Қазақстан», 10 мамыр, 2012 ж.
- Жазылған жыр, жазылмаған мақала жайлы сыр (Ақын Темірғали Көпбаев туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», 24 мамыр, 2012 ж.
- Қазақ поэзиясының сәулеткері (Қ.Шаңғытбаевтың поэтикасы) //«Қазақ әдебиеті», №23(3291), 8-14 маусым, 2012 ж.
- Қазақ поэзиясының сәулеткері (Қ.Шаңғытбаевтың поэтикасы) //«Қазақ әдебиеті», №24(3292), 15 маусым, 2012 ж.
- Ұстаздық пен шәкірттік (Т.Кәкішев туралы) //«Егемен Қазақстан», 18 тамыз, 2012 ж.
- Аяғы дүниенің ырын-жырын... (Қуаныш Жиенбайдың «Ән салуға әлі ерте...» романы туралы) //«Қазақ әдебиеті», №36(3304), 31 тамыз - 6 қыркүйек, 2012 ж.
- Дауылпаз дауыс (Ж.Ерманның шығармашылығы туралы) //«Ана тілі», №36(1137), 6-12 қыркүйек, 2012 ж.

- Ұлттың жаны (Д.Досжан туралы) //«Парасат» журналы, №9, 2012 ж.
- Арғымақ көңіл арымас... (Е.Әкімқұлов туралы) //«Түркістан», №38(948), 20 қыркүйек, 2012 ж.
- «Құлаған «Қазақ...», құлатқан – қазақ... //«Мәдени мұра», №2 (41), ақпан-наурыз, 2012 ж.
- Сағыныштан жаралғандай жан еді... (З.Сакиевпен қоштасу) //«Қазақ әдебиеті», №39 (3307), 21 қыркүйек, 2012 ж.
- Оңтүстікті түлеткен... (Б.Кенжебайұлы - «Оңтүстік Қазақстан» газетінің тұңғыш бас редакторы) //«Оңтүстік Қазақстан», №160(19371), 9 қазан, 2012 ж.
- Үлкен Түркістан» үшін күйген... (Сұлтанбек Қожанұлы туралы) //«Түркістан», №42(952), 18 қазан, 2012 ж.
- Ұлттың оғланы, Оңтүстіктің бағланы (Д.Исабеков туралы) Айткүл Досыбаевамен қосавторлықта //«Оңтүстік Қазақстан», №168(19379), 23 қазан, 2012 ж.
- Ақын еді ол көкірегіне гүл өскен (С.Асанов жайлы толғаныс) //«Қазақ әдебиеті», №48(3316), 23 қараша, 2012 ж.
- Өмірдің өз өрнегі (жазушы С.Мәмет туралы) //«Қазақ әдебиеті», №49(3317), 30 қараша-6 желтоқсан, 2012 ж.
- Оңтүстіктен басталған көктем жыр (Ақын С.Асанов туралы) //«Оңтүстік Қазақстан», 1 желтоқсан, 2012 ж.
- Адам бекерге жасамайды (Қарындас карақалпақ ғалымы Қаалы Айымбетов айтқан ақиқаттар) //«Ана тілі», №49(1150), 2012 ж.

2013 жыл

- Тұғырда – Сабыр Рахимов, кезек Өзбекәлі Жәнібекке келді //«Айқын», №8 (2163), 18 қаңтар, 2013 ж.
- Жүректен сәлем жолдаған... (О.Дайырбеков туралы) //«Егемен Қазақстан», №43-47(27986), 23 қаңтар, 2013 ж.
- Көңілін кеңге, қырманын дөңге салған (Ербол Шаймерденовті еске алу) //«Қазақ әдебиеті», №3-4, 25-31 қаңтар, 2013 ж.
- Тағ Қожановтай Сталинге қарсы сөйлей алған қазақ жоқ //«Жебе», №12, 16 мамыр, 2013 ж.
- Бейсенбай Кенжебаевтың талантты шәкірті (З.Ахметовтың туғанына – 85 жыл) //«Астана ақшамы», №50 (2960), 4 мамыр, 2013 ж.
- Жайсаң жан еді. Перзенті еді халқының. «Қазақстан», 2013 ж.
- Қалила фильмдері - өлмес қазына. Ұлт болмысы, №4 (18), сәуір, 2013 ж.
- Мұқаң ғашық болатын Ғайыпжамал... //«Оңтүстік Қазақстан», №55 (19472), 16 сәуір, 2013 ж.
- Парыз бен қарыз //«Қазақ әдебиеті», №23 (3343), 7-13 маусым, 2013 ж.
- Ж.Аймауытов Оңтүстікте //«Жебе», 2013 ж.

- «Археолог» //«Егемен Қазақстан», 8 тамыз, 2013 жыл.
- Көнеден жеткен күй күмбіріндей... //«Егемен Қазақстан», №229, 9 қазан, 2013 ж.
- Сыршыл мінез, сыншыл қалам //«Солтүстік Қазақстан», 2013 ж.
- Адам бекерге жасамайды... //«Түркология», №3-4, 2013 ж.
- Шәкәрім лирикаларының табиғаты (А.Еспенбетов, А.Жүндібаевамен бірге) //Научная дискуссия: инновации в современном мире, №7 (15) М., 2013 г.
- «Үлкен Түркістан үшін күйген...» «Литература и Художественная культура тюркских народов в контексте восток-запад материалы международной научно-практической конференции» 17-19 октября 2013 г. Казанский федеральный университет.
- «The Lyrical Hero in the Works of Kazakh's Poet Shakarim Kudaiberdiev» Life Science Journal. 2013;10(11s). K.S.Ergobekov, A.Jundibaeva, A.S.Eспенbetov.
- «Өнегелі өмірге» тең өріс //«Егемен Қазақстан», 14 қараша, 2013 ж.
- Аналар бейнесі - өзіндік адамгершілік мораль //«Жұлдыз», №8, 2013 ж.

2014 жыл

- Өртеніп кеткен театрдың режиссерімін дейтін (Ө.Жәнібеков туралы) //«Қызмет», №7, 21 ақпан, 2014 ж.
- Ұлықтау ұлағаты //«Егемен Қазақстан», 13 ақпан, 2014 ж.
- «Түрік тілдес халықтар кітапханасына» қолдау көрсетіңіз! №11(3383) //«Қазақ әдебиеті», 14-20 наурыз, 2014 ж.
- Тағылымды тағдыр //«Түркістан», №10 (1025), 13 наурыз, 2014 ж.
- Татардың көрнекті түріктанушысы (Миннеғұлов Хатып Юсупұлы) //«Түркология», №67, наурыз, 2014 ж.
- Пайда ойламай... /Қаламгер, баспагер – Адамгер.../ (Әріптес Талғат Айтбайұлы туралы бірер сөз) //«Қазақ әдебиеті», №18 (3390), 2-8 мамыр, 2014 ж.
- Қайырлы сапар болғай! Елдің ертеңін ойлағанда... //«Егемен Қазақстан», 17 сәуір, 2014 ж.
- Карпат саздары (Журналистің қойын дәптерінен) //«Жұлдыз», 31 сәуір, 2014 ж.
- «Түрік тілдес халықтар кітапханасына» қолдау көрсетіңіздер! //«Қазақ әдебиеті», №11 (3383), 14 наурыз, 2014 ж.
- «Отырар кітапханасына» қолдау көрсетейік! (Түркістан тұрғындарына үндеу) //«Түркістан», 4 наурыз, 2014 ж.
- Тағдырлар толғамы //«Ақиқат», 31 сәуір, 2014 ж.
- Кемелдің қимас досымен кездесуі //«Егемен Қазақстан», 19 ақпан, 2014 ж.

- **Құдай-ау, қайда сол күндер?** (Балалық шақтан бір белес) //«Оңтүстік Қазақстан», 20 мамыр, 2014 ж.
- **Жапырақпын жаңбыр шайып жанарған...** //«Қазақ әдебиеті», №28-29 (3401), 11 маусым, 2014 ж.
- **Тағдырлар толғамында тосырқау болмас еді** //«Ақиқат», 15 маусым, 2014 ж.
- **Алғашқы дәріс** (Б.Кенжебайұлы туралы) //«Егемен Қазақстан», 13 тамыз, 2014 ж.
- **Намысты ұлы қазақтың** //«Ақжелкен», 23 қазан, 2014 ж.
- **Ш.Құдайбердіұлының лирикалық шығармаларын оқытуда модульдік технологияны қолдану** (А.К.Жундибаевамен бірге) //Қазақстан Педагогикалық Ғылымдар Академиясының Хабаршысы, №4 (60), шілде-тамыз, 2014 ж.
- **Гордость трех народов!** (Речь на конференции в Башкортостане, посвященной 180-летию классика Мифтахетдина Акмуллы) //Актуальные проблемы башкирской, тюркской и угро-финской филологии и культуры. Уфа, РИЦ БашГУ, 2014 г.
- **«Үлкен Түркістан» үшін күйген...** (Түріктанушы қайраткер Сұлтанбек Қожанов туралы сөз). Роль личности в историко-культурном пространстве (к 260-летию национального героя башкирского народа, поэта-импровизатора Салавата Юлаева). Международной научно-практической конференции (г.Уфа, 4 июня, 2014 г.). Уфа., РИЦ БашГУ. 2014 ж.
- **Patriotic upbringing of future teachers in the course of studying of the discipline «Children’s Literature»** Life Science Journal. 2014.11(3s). K.S.Ergobekov, A.B.Mukhamedzhanova, D.K.Sartbaeva, A.S.Karpykbaeva, A.K.Bimaganbetova.
- **«Қырық мысал» хикаясы** (Б.Кенжебаев туралы) //«Түркістан», №43, 30 қазан, 2014 ж.
- **Намысты ұлы қазақтың** //«Ақжелкен», 23 қазан, 2014 ж.
- **Шырақ сөнген түн** (драма) //Түркістан Сазды Драма театры. 9 қазан, 2014 ж.
- **«Қырық мысал» хикаясы** (Сегізінші ерлік) //«Түркология», №68, 2014 ж.

Журналистік жолындағы алынған сұхбаттары:

- **«Ақ Баян елін аңсап келдім...»** (КСРО Халық әртісі, башқұрт қызы Зәйтуна Бекбулатовамен сұхбаты) //«Лениншіл жас», 24 мамыр, 1978 ж.
- **Кемелдік пен жастық** (КСРО Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Жұбан Молдағалиевпен сұхбаты) //«Лениншіл жас», 22 қараша, 1978 ж.
- **Жастықты жырлаймын** (Бүкілодақтық Ленин комсомолы сыйлығы лауреаты Ғаділбек Шалахметовпен сұхбаты) //«Лениншіл жас», 24 қараша, 1978 ж.

- **Би бедері** (Биші Раушан Байсейітовамен сұхбат) //«Лениншіл жас», 30 қыркүйек, 1978 ж.
- **Қадым заманнан сыр тартқан...** (Арабист Ә.Дербісәлиевпен сұхбат) //«Лениншіл жас», 30 наурыз, 1979 ж.
- **Қос ғасыр куәгері** (Әдебиетші В.Шкловскиймен сұхбат) //«Қазақ әдебиеті», 1 қаңтар, 1982 ж.
- **Миуалы шақ** (Х.Сүйіншәлиевпен сұхбат) //«Орал өңірі», 15 қазан, 1983 ж.
- **Жауынгер жүрегіне от жаққан...** (Б.Кенжебайұлымен сұхбат) //«Лениншіл жас», №98 (11135), 21 мамыр, 1985 ж.
- **Анадан егіз туғандай сынарым...** (Қырғыз ССР Халық жазушысы Түгелбай Сыдықбековпен сұхбат) //«Лениншіл жас», №208 (11495), 28 қазан, 1986 ж.
- **Музыка – достық жаршысы** (Қазақстан Композиторлар одағының бірінші секретары, Қазақ ССР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты, профессор Еркеғали Рахмадиевпен әңгіме) //«Социалистік Қазақстан», №247 (18822), 24 қазан, 1987 ж.
- **Достықта жоқ шекара** (Үнді режиссері Хабиб Танвирмен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №262 (18837), 12 қараша, 1987 ж.
- **Жыр арқауы – халықтар достығы.** (Қ.Тұрсынқұловпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №143 (18718), 21 маусым, 1987 ж.
- **Сыншы мұраты** (Профессор Т.Кәкішұлымен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №190 (18765), 16 тамыз, 1987 ж.
- **Рухани сабақтастық үзілмесін...** (Б.Кенжебайұлымен сұхбат) //«Қазақ әдебиеті», №34 (2004), 21 тамыз, 1987 ж.
- **Тамыры терең туыстық** (Өзбек жазушысы Насыр Фазыловпен сұхбат) //«Қазақ әдебиеті», №41 (2011), 9 қазан, 1987 ж.
- **Өнерпаз өнегесі** (Ұлы биші Шара Жиенқұловамен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №32 (18907), 7 ақпан, 1988 ж.
- **Талант және тағдыр** (Ленинградтық жазушы Данил Натанович Альмен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №166 (19041), 16 шілде, 1988 ж.
- **Бұлақ көрсен көзін аш...** (Қазақстан Жазушылар одағы Басқармасының секретары Әкім Әшімовпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №99 (18974), 27 сәуір, 1988 ж.
- **«Наурыз» - өнер достығы** (Қазақстан Театр қайраткерлері одағы Басқармасының председатели Әзірбайжан Мәмбетовпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №112 (18987), 12 мамыр, 1988 ж.
- **Сайланып шығар саз керек** (Қазақстан Композиторлар одағы Басқармасының бірінші секретары, КСРО халық әртісі, ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Еркеғали Рахмадиевпен диалог) //«Социалистік Қазақстан», №123 (18998), 26 мамыр, 1988 ж.
- **Уақыт қоңырау қакқанда...** (Әйгілі ақын, ҚР Халық Жазушысы, ҚР Мемлекеттік сыйлығының лауреаты Әбділда Тәжібаевпен «Уақыт, Қоғам,

- Әдебиет» жайында сырласу) //«Социалистік Қазақстан», №141 (19016), 17 маусым, 1988 ж.
- Қазақ жырын қастерлеген («Литературная газетаның» Ленинградтағы тілшісі, ақын, аудармашы Игорь Олегович Фоняковпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №165 (19040), 15 шілде, 1988 ж.
 - Сахнада серпіліс күтер кезен (Театр сыншысы Ә.Сығаевпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №222 (19097), 25 қыркүйек, 1988 ж.
 - Уақыт. Театр. Көрермен. (Дөңгелек стол) А.Бөкеновпен бірге //«Социалистік Қазақстан», №46 (19221), 23 ақпан, 1989 ж.
 - Ізгілік иірімдері (Халық жазушысы Д.Ф.Снегинмен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №108 (19283), 9 мамыр, 1989 ж.
 - Мен көрдүм казак жигит Жумагулду (Қырғызстан Халық жазушысы Түгелбай Сыдықбековпен сұхбат) //Қырғызстан маданияты, 1989 ж.
 - Көңіл кірі қайтсе кетеді? (Желтоқсан оқиғасына байланысты Қ.Ф.Мырзалиевпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №278 (19453), 5 желтоқсан, 1989 ж.
 - Дүние бір қисық жол бұрандаған... (Тағдыры қызық пушкинтанушы Николай Раевскиймен әңгіме) //«Социалистік Қазақстан», №201 (19376), 30 тамыз, 1989 ж.
 - Парасат (Қазақ ССР халық депутаттығына кандидат, академик Мұхтар Әлиевпен сұхбат) //«Социалистік Қазақстан», №69 (19544), 21 наурыз, 1990 ж.
 - Сайланып шығар саз керек (Композиторлар одағының бірінші хатшысы Е.Рахмадиевпен сұхбат) //«Өнер өрінде. На вершине» ИИА «Айкос», Алматы, 2000 ж.
 - Сын түзелмей, мін түзелмейді (Сауалнама) //«СЫН: Уақыт және қаламгер», №1-2, 2010 ж.
 - Өткен күндер өрнектері (Сауалнама) //«СЫН: Уақыт және қаламгер» №3, 2010 ж. Ақ Баян елін аңсап келдім... (Бір сұхбаттың тарихы) //«Жас алаш», №19 (15581), 10 наурыз, 2011 ж.

Тілшілерге берген сұхбаттары

- Елімізде тұңғыш түркологиялық кітапхана-музей. (Сұхбаттасқан Әлия Білдебекова) //«Жас алаш», №144 (14716), 2 желтоқсан, 2003 ж.
- Әдебиетті ұғар уақыт туды (Қ.Ергөбекпен тележурналист Қалыбек Атжанның сұхбаты) //«Айғақ» газеті, №11(322), 21 наурыз, 2006 ж.
- Профессор Құлбек ЕРГӨБЕК: «Бұрынғы ғылым қоғамға қызмет етсе, бүгінгі ғылым ғылыми дәреже қуған жеке адамға қызмет етеді» (Сұхбаттасқан Тұтқабай Фазылбек) //Евразия, №34-35 (141-142), 31 тамыз, 2007 ж.
- Түріктік тұтастыққа ұмтыламын (Сұхбаттасқан М.Исахан) //«Қазақстан-Заман», 2009 ж.

- Қ.Ергөбек: «Бір кісінің кітабы жарық көрсе, міндетті түрде алғы сөзін әкімдер «жазады» //«Алаш айнасы», №124, 25 шілде, 2009 ж.
- Ұлыларға ұл болған (Сұхбаттасқан Ж.Нармаханова) //«Түркістан», №8 (814), 25 ақпан, 2010 ж.
- Астана ауылдан алыстап барады... (Сұхбаттасқан Ж.Шүкен) //«ДАТ» - Общественная Позиция», № 37 (74), 20 октябрь, 2010 г.
- Сіздің танымыңыздағы Абай қандай? (сауалнама) //«Алаш айнасы», №139 (591), 10 тамыз, 2011 ж.
- Толқынды тоқын қумай тұр... (Жастар прозасы туралы сөз-сұхбат. Сұхбатты жүргізген Ж.Нармаханова) //«Ақжелкен», №11, 2011 ж.
- Толқынды толқын қумай тұр... (Жастар прозасы туралы сөз-сұхбат. Сұхбатты жүргізген Ж.Нармаханова) //«Ақжелкен», №12, 2011 ж.
- Сын – эстетикалық ойдың қозғалысы (Сұхбаттасқан Г.Қыдықбекова) //«Астана ақшамы», №87 (2697), 4 тамыз, 2011 ж.
- Тұлғатанудың ақ-қарасын айыра алмай келеміз (Сұхбаттасқан М.Әбсаттар) //«Алаш айнасы», №60 (742), 11 сәуір, 2012 ж.
- Әдеби сын туралы сұхбат //«Қазақ әдебиеті», №58, 2012 ж.
- Үйінен қонағы үзілмейтін қазақтың жайсаң қыздарының бірі еді... (Сұхбаттасқан Ә.Тәшімова) //«Аңыз адам» (Жұлдыздар отбасы), №20 (56), қазан 2012 ж.
- Заман түзеген қателік (Сұхбаттасқан Ж.Нармаханова) //«Ақ желкен», №7, 2012 ж.
- Әдебиет әбден лайланды... (Сұхбаттасқан Д.Әбдіраманов) //«Оңтүстік Рабат», 13 наурыз, 2013 ж.
- Бір рудың адамдарының басын қосып «жиналыс» жасаған «көсемдерді» көрдік (Сұхбаттасқан Ү.Алтаева) //«Оңтүстік Қазақстан», №146-147, 28 қыркүйек, 2013 ж.
- Бала кезде өлең жазсам, кейіпкері мұңды болатын... (Сұхбаттасқан Ж.Нармаханова) //«Жас өркен», 20 қазан, 2013 ж.
- Теледидардың тілімен роман жазамыз (Сұхбаттасқан С.Олжабай) //«Жас Қазақ», №45(461) 22 қараша, 2013 ж.
- Тап Қожановтай Сталинге қарсы сөйлей алған қазақ жоқ... (Сұхбаттасқан С.Жолдасбай) //«Жебе», №12, 16 мамыр, 2013 ж.
- Ол – болашақтың адамы (Сұхбаттасқан Ә.Тәшімова) //«Қазақ үні», №51-52(609), 28 желтоқсан, 2013 ж.
- Өртеніп кеткен театрдың режиссерімін дейтін (Сұхбаттасқан Ә.Тәшімова) //«Қызмет», №07(197), 21 ақпан, 2014 ж.
- Жазда кімді оқып, қайда болған дұрыс? (Сұхбаттасқан Ж.Нармаханова) //«Ұлан», №24, 20 қазан, 2014 ж.

Құлбек Сәрсенұлы Ергөбек шығармашылығы хақында

- Сарбалаұлы Б. Тас бұлақтың суындай //«Қазақстан мұғалімі», 1985 ж.
- Қарақұлов М. Ескі доспен қайта қауышқандай //«Алматы ақшамы», 4 маусым, №128(578), 1990 ж.
- Ғаббасұлы С. Эстетикалық таным мен тағлым //«Алматы ақшамы», 28 тамыз, 1990 ж.
- Әшімханов Д. Даму мен дағдарыс //«Қазақ әдебиеті», №30(2156), 27 шілде, 1990 ж.
- Мәуленов С. Ғалым ерлігі //«Алматы ақшамы», 27 тамыз, 1990 ж.
- Әлімбаев М. Зерді зергерге бағалат //«Жетісу», 17-20 наурыз, 1992 ж.
- Сағымбекұлы Р. Жол мұраты жету //«Жас алаш», №174 (12934), 4 тамыз, 1992 ж.
- Кәкішов Т. «Адасқандар» ақиқаттың авторы – ойлы да ажарлы қалам иесі //«Алматы ақшамы», 1 қаңтар, 1992 ж.
- Әлімбайұлы М. Жырға бергісіз сырлар //«Егемен Қазақстан», №133 (20508), 10 маусым, 1993 ж.
- Қанафияұлы Н. Сөзбен соғылған еңселі ескерткіш //«Егемен Қазақстан», №280 (23182), 30 қараша, 2002 ж.
- Әлімбай М. Талапты. Талантты. Қанатты //«Егемен Қазақстан», желтоқсан, 2002 ж.
- Майлыбаева А. Көз бен сөз //«Оңтүстік Қазақстан», 21 желтоқсан, 2002 ж.
- Сапарұлы С. Толғауы тоқсан көсемсөз //«Көкшетау правдасы», 15 желтоқсан, 2002 ж.
- Олжабай С. Бейсенбайдың баласы //«Оңтүстік Қазақстан», 2002 ж.
- Көккесенеұлы Б. Бес белес //«Қазақ елі». №44, желтоқсан, 2003 ж.
- Ыбырайымов Б. Қажырлы қаламдас (Қ.Ергөбек туралы мақала) //«Жас қазақ үні», 31 қазан, 2003 ж.
- Ыбырайым Б. Қанатты қаламдас //«Жас қазақ үні», №44(158), 6 қараша, 2003 ж.
- Нүрпейісов Н. Сәбиттанудың сардары //«Оңтүстік Қазақстан», №155-156, 20 желтоқсан, 2003 ж.
- Сыздықов К. Тас қияға өрлеген //«Оңтүстік Қазақстан», 20 желтоқсан, 2003 ж.
- Жақып М. Ғылым үшін жаралған //«Қазақстан заман», 26 желтоқсан, 2003 ж.
- Үсенбаев П. Несібең бұл өмірде таусылмасын (арнау) //«Оңтүстік Қазақстан», №10 (17486), 23 қаңтар, 2003 ж.
- Кәкішұлы Т. Оқымысты //Т.Кәкішұлы «Толғам». «Қазақ бас университеті», 2004 ж.
- Сарбалаұлы Б. Сөз патшалығының сардары //«Егемен Қазақстан», 2004 ж.

- Ыбыраев Ш. Зерделі зерттеуші //«Түркістан», №7, 12 ақпан, 2004 ж.
- Әбілов Ж. Ағыстарға қарсы жүзген //«Түркі әлемі», №3-4 (31), 2004 ж.
- Шаматай К. Сарабал сыншы //«Жас қазақ үні», №48-49 (213-214), 10-16 желтоқсан, 2004 ж.
- Мендеке Ә. Өтімді һәм өміршең сын //«Оңтүстік Қазақстан», №187 (17823), 21 желтоқсан, 2004 ж.
- Мамытов А. Арыстарды ағалап, ағыстарды саралаған //«Түркістан», №49 (543), 9-12 желтоқсан, 2004 ж.
- Рахымов Б. Сыншының сыр сандығы //«Орталық Қазақстан», №112 (19525) 10 тамыз, 2004 ж.
- Әжіханова Б. Аға буынды ардақтаған, арда сөзді салмақтаған //«Сыр бойы», №154 (16489), 9 желтоқсан, 2004 ж.
- Сыздықов К. Сыншының сыршыл толғамдары //«Болашақ», № 34 (235) 12 желтоқсан, 2004 ж.
- Нүрпейісов Н. Бар жақсымыз балаларға //«Заман Қазақстан», №50 (509), 10 желтоқсан, 2004 ж.
- Бердібай Р. Тақырыбын тапқан зерттеуші //«Түркістан», №40 (851), 10 қыркүйек, 2004 ж.
- Негимов С. Арыстар мен ағыстар туралы толғаныстар //«Егемен Қазақстан», №239 (23928), 3 желтоқсан, 2004 ж.
- Құлбарақов С. Зерделі зерттеу //«Ақжол», 3 желтоқсан, 2004 ж.
- Ыбыраев Ш. Алымды автор, шырайлы шығармашылық //«Қазақ әдебиеті», 3 желтоқсан, 2004 ж.
- Жиенбай Қ. Оңдыққа тиген ойлы мақала //«Егемен Қазақстан», №245(23889), 12 қазан, 2004 ж.
- Бахадырова С. Түркология конгресінен алған әсер мол //«Егемен Қазақстан», 13 қазан, 2004 ж.
- Сарбалаұлы Б. Өзі - ұлық, сөзі - ұстаз //«Ана тілі», №49 (730), 2 желтоқсан, 2004 ж.
- Әкімжанов З. Ту көтерген төрт туынды //«Солтүстік Қазақстан», №663 (20107), 8 желтоқсан, 2004 ж.
- Қырғызбаев Ө. Қаламгер дос туралы сыр //«Оңтүстік Қазақстан», №16 (17844), 3 ақпан, 2005 ж.
- Бельгер Г.К. Дух анализа и исследования //Бельгер Г.К. «Постфактум». Алматы, 2007 г.
- Белес (Құраст. Р.Жаздықбаева, Ж.Мырзаханова) //Түркістан, «Тұран» 2007 ж.
- Шәмшіұлы Н. Жазушылар да пендешілікке жақын ба? //«Оңтүстік Қазақстан», 17 наурыз, 2007 ж.
- Балалар қаламгерлерінің қамқоршысы. Балалар бағының бағбандары. «Балалар әдебиеті», 2008 ж.
- Құлбек Ергөбек. Қазақстан ғылымы (энциклопедия). Алматы, 2009 ж.

- Балалар қаламгерлерінің қамқоршысы. Балалар бағының бағбандары. «Балалар әдебиеті», 2008 ж.
- Құлбек Ергөбек. Қазақстан ғылымы (энциклопедия). Алматы, 2009 ж.
- Құлбек Ергөбек. Қыдыр Еркін «Отырар» (энциклопедия). Алматы, «Фолиант», 2009 ж.
- Сарбалаұлы Б. Сын шын болсын, шын сын болсын. Бес мүшел. II том. Алматы, 2009 ж.
- Намық Кемал Зейбек «Құшағы кең дүние» //«Егемен Қазақстан», №124-125 (25971), 7 сәуір, 2010 ж.
- Намық Кемал Зейбек «Түркістаннан – Түрікстанға!». Ергөбек Қ. Түркістан жинағы Түркістан, «Тұран», 2010 ж.
- Әбдуов Қ. Тарихтан тартқан тағылым //«Арқас». Алматы, 2010 ж.
- Нұржанова Р. Қазақтың қайтпас нары //«Сыр бойы», 18 қыркүйек, 2010 ж.
- Сартбаева Д. Қ.Ергөбек және қазақ балалар әдебиетінің мәселелері // Вестник Кыргызского Государственного Университета им.И.Арабаева №2, Бишкек, 2010 ж.
- Абызов Б. Кешіктірілген парыздың өтелуі //«Сыр бойы», №95-96 (18147-18148), 2011 ж.
- Құмарова Ш. Қос саңлақ //«Егемен Қазақстан», №202-205 (26607), 18 мамыр, 2011 ж.
- Құлбек Ергөбек //Қазақ күнтізбесі. «Қазақстан», 2012 ж.
- Абдрахманов С. //Зияткер. «Фолиант». 2012 ж.
- Қонысова М. Ғалыммен кездесу //«Қазақстан мұғалімі», №26-27, 28 желтоқсан, 2012 ж.
- Бельгер Г. Труд, достойный восхищения //«Казахстанская правда», №453-455(27272-27274), 29 декабрь, 2012 г.
- Шаматай К. Зерек зерде зерлері //«Жалын» №12, 2012 ж.
- Шаматай К. Әдебиет бағбаны // «Жыл он екі ай», 2012 ж.
- Мәмет С. Құлбек //«Жас алаш», 2 наурыз, 2012 ж.
- Кекілбаев Ә. Ағаның ақ тілегі //«Егемен Қазақстан», №710 (716), 31 қазан, 2012 ж.
- Үлкен үй (Жұбайы Б.Адырбекпен сұхбаттасқан Ділдәр Мамырбаева) // «Қазақ әдебиеті», №52 (3320), 2012 ж.
- Васильев Н. Воин тюркологии //«Түрікстан», «Тұран», 4 кітабы, 2012 ж.
- Еспенбетов А. Зерттеу объектісі – жазушы лабораториясы //«Түркістан», 25 желтоқсан, 2012 ж.
- Досжан Д. Сын жанрындағы Кекілбаевтың ізбасары //«Түркістан», 19 қараша, 2012 ж.
- Рысдәулет М. Кісілігінің керегесі кең //«Жас алаш», 9 қазан, 2012 ж.
- Ағдарбеков Т., Сейітқазықызы М. Өнегелі өмір //«Қазақстан әдебиеті», № 112, 2012 ж.
- Досыбаева А. Сын сардары //«Жұлдыз», №12, 2012 ж.

- Әбжет Б. Сарабал сыншы, салиқалы зерттеуші //«Түркология», №6, 2012 ж.
- Нармаханова Ж. Мен қалай Құлбек Ергөбекке қыз болдым? //«Ақжелкен», №7, 2012 ж.
- Бельгер Г. Талдау мен зерделеу рухы //«Парасат», №2, ақпан, 2013 ж.
- Бельгер Г. Критик Кулбек //«О, казахи мои!... «Издательский дом «Библиотека Олжаса». Алматы, 2013 г.
- Хамраев А.Т. Значение и роль «Өлеңсөз» («Словостиха») – в научных изысканиях К.Ергөбека //«Түркология», №3-4, 2013 г.
- Сарбалаұлы Б. Құлбекше жаз сыныңды //«Ана тілі», №3 (1157), 17-23 қаңтар, 2013 ж.
- Шаматай К. Сын сәйгүлігі //«Ақиқат», №1, 2013 ж.
- Құрманғали Қ. Сыншы мұраты //«Қазақ әдебиеті», №8 (3328), 22-28 ақпан, 2013 ж.
- Тілегенов Т. Әдебиеттің өрен жүйрігі //«Жас қазақ үні», №43 (603), 12 қараша, 2013 ж.
- Шаматай К. Сын сәйгүлігі //«Ақиқат», №1, 2013 ж.
- Намық Кемал Зейбек Түркістаннан Түрікстанға! //«Ясауи университеті», 30 қаңтар, 2013 ж.
- Әдебиетті үкілеген алыптар (Жұбайы Б.Адырбекпен сұхбаттасқан Ділдер Мамырбаева) //«Жұлдыз», №3, 2013 ж.
- Сүлейменов Т. Қазақтың Құлбегі //«Сыр бойы», 21 қыркүйек, 2013 ж.
- Сүлейменов Т. Қазақтың Құлбегі //«Сыр мектебі», 16 қазан, 2013 ж.
- Сүлейменов Т. Қазақтың Құлбегі //«Жұлдыз», №12, желтоқсан, 2013 ж.
- Мемлекеттік стипендия тағайындау туралы өкім //«Егемен Қазақстан», желтоқсан, 2013 ж.
- Фазылов Н. Түрік дүниесін түгендейтін жинақ //«Ана тілі», 2013 ж.
- Фазылов Н. Қанатың талмасын, қарағым //«Ясауи университеті», 30 қаңтар, 2013 ж.
- Бакашова Ж. Алғы сөз //«Түрікстан», 5 кітабы, «Тұран», 2013 ж.
- Идельбаев М.Х. Түрік халықтарының рухи Меккесінде //«Ағидел», №7, 2013 ж.
- Досыбаева А. Түркілік тұлға //«Қазақстан-Заман», №10-11 (931-932), 2013 ж.
- Отарова А. Сыншы болу оңай ма? //«Айқын», №215 (2370), 21 қараша, 2013 ж.
- Нармаханова Ж. Қ.Ергөбек «Бала кезде өлең жазсам, кейіпкерім мұңды болатын» //«Ұлан», №41(8303), 15 қазан, 2013 ж.
- Нармаханова Ж. «Біз де бала болғанбыз» //«Ұлан», №41 (8303), 15 қазан, 2013 ж.
- Байболов М. Ұстаз ұлағаты //«Қазақстан әдебиетінің», 9 желтоқсан, 2013 ж.
- Дәлейұлы Ұ. Ізгілік мұнарасы // «Егемен Қазақстан», 6 қазан, 2014 ж.
- Сәрсен Ж. Деректі әдебиеттанудың тұңғыш зерттеушісі //К.А.Ясауи атындағы ХҚТУ-нің Хабаршысы №2(89), мамыр-маусым, 2014 ж.

Мазмұны

Отарова А. Сыншы болу оңай ма?	3
Сыншы Құлбек Ергөбектің кітаптары	27
Құрастырып, алғы сөзін жазған кітаптары	28
Аударма еңбектері	29
Жинақтарда, оқулықтарда жарияланған алғы сөздер, мақалалар	30
Ғылыми және публицистикалық мақалаларының хронологиялық көрсеткіштері	38
Журналистік жолындағы алынған сұхбаттары	63
Тілшілерге берген сұхбаттары	65
Құлбек Сәрсенұлы Ергөбек шығармашылығы хақында	67